

✓ 1-12

KOROŠKI

svžinar

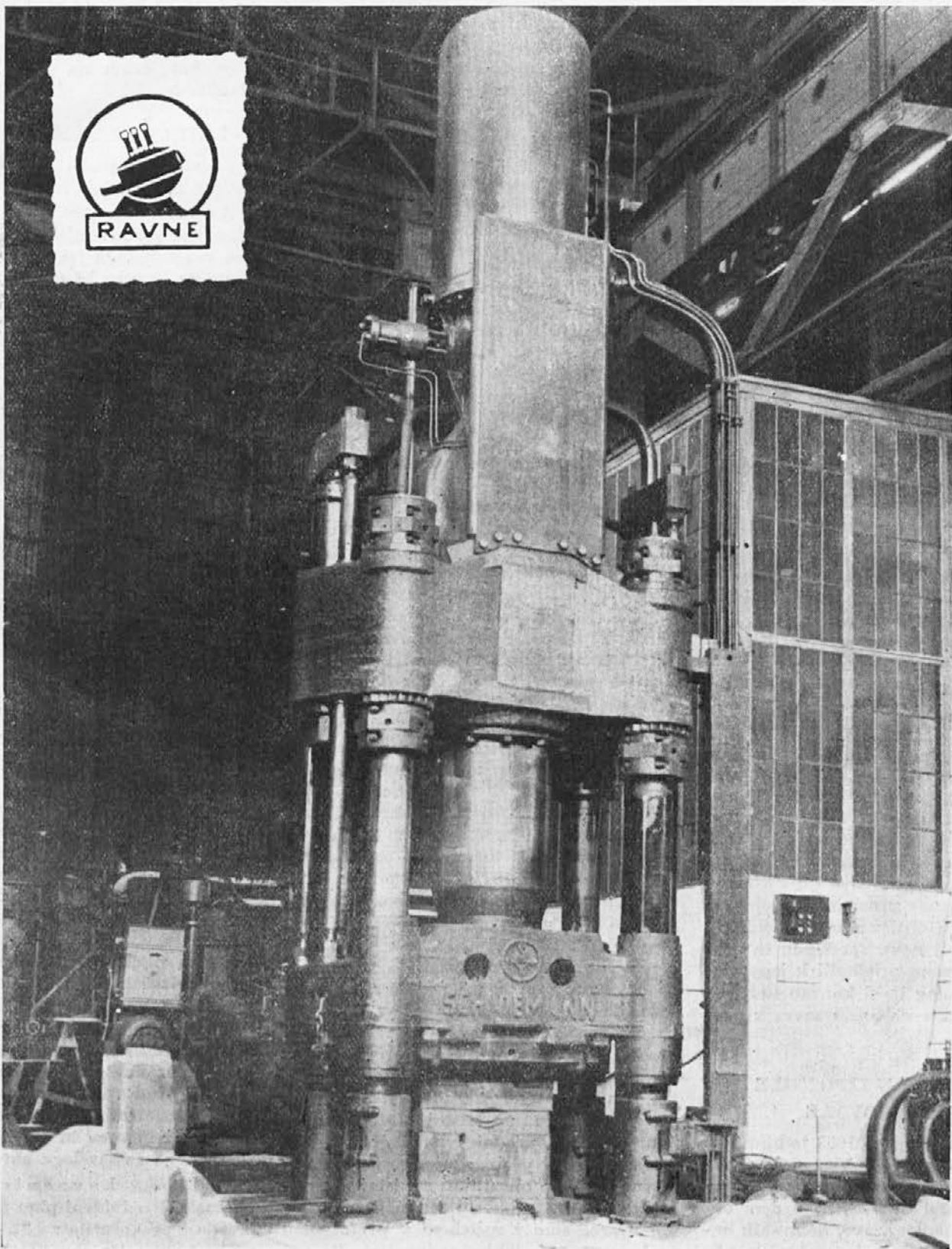
GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto IX.

Ravne na Koroškem, 28. januarja 1959

Štev. 1-3

NAŠ ZNAK
IN...

N A Š E K O V A Č N I J E

O DELU KOROŠKIH FUŽIN

(Poročilo na zaključnem zborovanju 1958)

Dragi sodelavci!

Zopet smo zaustavili naše obrate, da bi se ob zaključku poslovnega obdobja zbrali in pregledali, kaj smo v pretečenem letu izvršili. Ker dnevno doživljamo, ne zapazimo, da je tudi v enem letu napravljen zadosten skok v rasti in napredku naše okolice. Napredek takoj zasledimo v krajih, kjer ne živimo, prav zato pa je potrebno, da s pogledom nazaj ugotovimo, koliko smo v tej dobi napredovali tudi pri nas.

OHRANJEN JE BIL MIR

Na mednarodnem področju se ni nič bistvenega spremenilo, važno je — ohranjen je bil mir. Blokavska politika še vedno razdeljuje svet v dva nasprotujoča si tabora in le dejstvo, da oba razpolagata s sredstvi, ki lahko uničijo vso svetovno civilizacijo, zadržuje najhujšo katastrofo človeštva. Zaslediti je že popuščanje na obeh straneh, za kar so posebno dovzetni znanstveniki, zato upamo, da bodo končno zmagala pametna stremjenja: da je le v mirnem medsebojnem sodelovanju vseh narodov in držav možen napredek človeštva in dvig življenjske ravni vseh, pa tudi najbolj zaostalih narodov.

ZGODOVINSKO POSLANSTVO MARŠALA TITA

Naša država je kot predstavica sproščene notranje demokracije tudi v tem letu ostala primer dosledne zunanje politike, ki stremi k svobodnemu neodvisnemu mednarodnemu sodelovanju. S temi svojimi ideali, ki jih izraža na vseh mednarodnih področjih, je postala vzor in simpatija vseh, zlasti pa malih in odvisnih narodov. Prav sedaj zopet plove na drugi strani zemeljske oble naša ladja miru in sodelovanja, ladja, ki vozi nosilca ideje koeksistence, našega voditelja tovariša Tita. Ponosni smo, da nas je v pretečenem letu 1958 ta veliki mož, ki bo za večno ostal zapisan v zgodovini nastanka in razvoja socialističnega sistema, obiskal na Ravnah. Njegovo pozorno zasledovanje našega proizvodnega procesa ter pohvala, ki smo je bili deležni za naše dosedanje delo, so nam dali nove spodbude in smo še z večjim zanosom pristopili k izpolnjevanju tekočih nalog in si končno tudi zamčili izpolnitev vseh naših zavez v pretečenem letu.

RAVNE SÓ PLAN IZPOLNILE PA NAPREDOVALE

Pretečeno poslovno leto 1958 je bilo tudi za naše podjetje plodno. Vse glavne postavke družbenega plana smo pravočasno izvršili in prekoračili. Vzajemno delo organov delavske samouprave, delavskih organizacij in uprave nam je omogočilo nadaljnjo rast na vseh področjih naše dejavnosti.

Najboljšo sliko o našem napredku nam pokažejo podatki iz proizvodnje in prodaje naših artiklov v pretečenem poslovnem obdobju. Skupne proizvodnje smo izdelali 99.439 ton, kar je 1,4% iznad predvidenega plana. Blagovne proizvodnje je bilo 29.090 ton, kar je sicer 2,6% izpod predvidenega plana; pa vendar smo na tem področju lahko popolnoma zadovoljni, ker smo z znižanjem prodaje surovega jekla in povečanjem predelave doma po vrednosti s proizvodnjo 8.932 milijonov dinarjev plan prekoračili za celih 5,9%. Tudi v realizaciji, to je v prodaji, kar istočasno pomeni celoten dohodek podjetja, smo napredovali, saj smo dosegli 8.596 milijonov dinarjev, kar je več kot 140 milijonov oziroma 1,7% iznad plana. Že ti podatki nam pokažejo uspešen napredek naše železarne; bolj pregledno sliko pa dobimo, če se ozremo za več let nazaj.

Jugoslavija z dvigom industrijske proizvodnje, ki se je več kot za štirikrat povečala v primeri s predvojno, vodi med vsemi evropskimi državami, naše podjetje pa pri tem še prednjači. Leta 1939 je bilo izdelane skupne proizvodnje 21.847 ton, kar pomeni, da smo do letošnjega leta napredovali za 4,56-krat. Tudi blagovna proizvodnja, izražena v tonaži, še ne pove zadosti, saj smo predvojni rezultat 7.510 ton povečali »le« za 3,8-krat. Pravo sliko o napredku naše tovarne pa nam pokaže proizvodnja našega blaga za prodajo. Leta 1939 je bilo izdelanih, preračunano na današnje cene, za 1.037 milijonov dinarjev artiklov tega podjetja, namenjenih za prodajo; letos pa, kot rečeno, za 8.932 milijonov dinarjev, kar pomeni napredek na 865% ali blizu devetkrat. Tudi v prodaji smo dosegli skoraj enak dvig, saj se je le-ta dvignila na 830%.

Velik napredek nam kaže tudi primerjava s povojnimi leti. Če se primerjamo z letom 1950, to je z letom nastanka delavske samouprave, smo s prodajo naših artiklov napredovali za štirikrat. V primerjavi z letom 1952, to je z letom prehoda na svobodno formiranje cen, pa smo napredovali na 276%, ali skoraj za trikrat. Tudi pregled na lansko poslovno leto nam kaže zadovoljivo sliko. V skupni proizvodnji, ki je bila dosežena z 90.483 tonami, smo napredovali za 10%, v vrednosti blagovne proizvodnje, ki je znašala po sedanjih cenah 7.518 milijonov dinarjev, pa celo za 20%. Ugoden je podatek napredka tudi pri prodaji, ki je lansko leto znašala 7.720 milijonov dinarjev, kar je 11% manj kot letos. Tudi pri drugih, za proizvodnjo in poslovanje interesantnih področjih, kot produktivnosti dela, urejevanju stroškov proizvodnje, gospodarjenju z osnovnimi in obratnimi sredstvi, izobraževanju kadra ter borbi za znižanje obratnih nesreč smo z uspehom v pretečenem poslovnem letu lahko zadovoljni. Razveseljiv je pa predvsem seveda rezultat pri doseženem čistem dohodku, to je pri zbra-

nih sredstvih, s katerimi razpolagamo sami za naše osebne dohodke in sklade. Čistega dohodka bo predvidoma 1.422 milijonov dinarjev, kar je v primerjavi z lanskim letom, kljub temu da smo bili v tem letu zaradi poizkusne proizvodnje na nekaterih agregatih v posebnem položaju, napredek za 10%. Občutno pa smo napredovali tudi pri delitvi osebnega dohodka, in sicer za celih 17%; zadovoljni pa smo lahko tudi z investicijsko izgradnjo tako na področju izpopolnjevanja tovarniških kapacitet kakor na področju družbenega standarda.

LETINA POSAMEZNIH OBRATOV

Podrobnejši podatki na področju proizvodnje nam kažejo naslednje:

Topilnica 100% skupne in 84,3% blagovne proizvodnje. Ta obrat je dal 600 ton več surovega jekla kakor leta 1957, v zadnjem času pa se je začel uspešno boriti tudi proti notranjemu sovražniku — lunckerju in raznim vključkom, tako da je tudi pri kvalitetni izboljšavi na najboljši poti. Pri SM jeklu je zaradi zadržka, ki ga je povzročila eksplozija, na stopnji lanske letošnje proizvodnje, napredek pa je kljub remontu na visokofrekvenčni peči in redukciji toka v zadnjem mesecu letošnjega leta pri elektro jeklu, in sicer za 1,5%.

Jeklolivarna je v skupni proizvodnji zaostala za 5,5% za planom, pač pa je bil plan direktne prodaje artiklov tega obrata dosežen in celo za 8,6% prekoračen. Manjša proizvodnja tega obrata rezultira torej v zmanjšanju dobav mehanski obdelovalnici, kar je posledica v padcu naročil na obdelano serijsko jekleno litino. Tudi v primerjavi z lanskim letom je v tem obratu zabeležena stagnacija, zato bo potrebno v bodoče v interesu zboljšanja ugleda našega podjetja pri odjemalcih z večjo skrbjo zasledovati to proizvodnjo.

Valjarna je obrat, ki je sicer najstarejši, pa vendar je pokazal v zadnjem letu velik napredek. V skupni proizvodnji je sicer zaostal za planom za 2,9%, kar pa ni toliko interesantno. Interesantno je, da smo v tem obratu v blagu za prodajo, izraženem v tonaži, dosegli plan s 102,3%, zlasti pa to, da smo v primerjavi z lanskim letom povečali proizvodnjo gredic za 1117 ton, profilov pa celo za 2.421 ton. Pri proizvodnji profilov smo prvič prekoračili mejo deset tisoč ton, saj znaša 10.776 ton. Poleg prizadevanja kolektiva valjarne so letošnji rezultati plod investicijskih izboljšav, s katerimi smo povečali kapaciteto ogrevanja ingotov in uvedli prvo mehanizacijo tega zastarelega obrata.

Tudi težka kovačnica se je dobro odrezala. Predvideni plan je v skupni proizvodnji prekoračila za 22,1%, v blagovni pa za 13,8%. Ta obrat je izdelal 1.532 ton šipk in odkovkov, gredic pa celo 2.375 ton več kot v istem obdobju lanskega leta. Ker

se naprave niso povečale, je treba izreči priznanje za dobro izkoriščanje kapacitet. Poseben napredek je zabeležen v artiklu, ki ga z ozirom na 117 panogo tudi smatramo za produkt tega obrata, to je proizvodnja brzoreznega jekla, ki smo ga izdelali 200 ton več kot lansko leto.

Lahka kovačnica po tonaži sicer niti v skupni proizvodnji z dosego 59% niti v blagovni proizvodnji z dosego 61% ni na predvidevanju plana. Analiza pa nam kaže, da smo zaostali le pri manj vrednih artiklih, napredovali pa v proizvodnji artiklov večje vrednosti. Zmanjšala se je proizvodnja krogel nasproti lanskemu letu za celih 730 ton, medtem ko smo poleg omenjene povečave brzoreznega jekla napredovali tudi pri utopnih odkovkih za 20 ton. Ta dva obrata, ki sta organska celina in se bosta morala v bodoče smatrati kot eno, sta imela letos še težave v adjustaži in v ozkem grlu žarjenja, kar pa je končno urejeno in zato bo rezultat prihodnjega leta ugodnejši.

Tudi s proizvodnjo vzmetarne smo lahko izredno zadovoljni. Zaradi zadržkov pri novi ogrevalni peči smo sicer po planu zaostali za 7,8%, pa vendar je napredek povečane proizvodnje za 509 ton nasproti lanskemu letu omembe vreden uspeh tega obrata.

Mehanska obdelovalnica v skupni proizvodnji, v katero so vštete tudi interne usluge, sicer za 0,5% zaostaja za predvidenim planom, izredno pa je napredovala pri prodaji, saj je za preko 14,9% iznad predvidenega plana. V primeri z lanskim letom je dala 304 ton obdelanih odkovkov in ulitkov, 236 ton kolesnih dvojic, 16 ton industrijskih nožev ter 5 ton brzoreznega orodja in 6 ton pnevmatskega orodja več, kar je uspeh in zasluži pohvalo.

Iz navedenega pregleda poteka proizvodnje je razvidno prizadevanje za povečavo predelave jekel do končnih proizvodov v naših obratih. Skupno je bilo 4.895 ton predelanega jekla v naših obratih več kot v lanskem letu. S tem se je proizvodnja predelovalnih obratov dvignila za 3.100 ton in smo pri finalnih proizvodih prvič prekoračili dvajset tisoč ton ter z dosego 21.209 ton presegli lanskoletni rezultat za 20%.

PRODUKTIVNOST DELA JE NAJVAŽNEJŠA MERA

Če zadovoljivo raste obseg proizvodnje, se to normalno odraža na boljših uspehih tudi na drugih področjih, predvsem v znižanju stroškov proizvodnje in povečavi produktivnosti dela. Naš kolektiv matičnega podjetja se je v primerjavi z lanskim letom povečal v povprečju od 2.129 na 2.253 sodelavcev ali za 5,4%. Ker pa je porast proizvodnje večji, je jasna tudi povečava produktivnosti dela. V skupni proizvodnji smo se dvignili od 3,54 ton mesečne proizvodnje sodelavca na 3,68 ton ali za 4%. Ker smo letos prodali okrog 4.000 ton manj ingotov, nam seveda, kakor že omenjeno, pri prodaji našega blaga, izraženega v količini, tudi tu produktivnost ne more pokazati povečanja, pač pa nam kaže povečanje produktivnosti blago za prodajo, izraženo v vrednosti, in sicer s povečanjem od 3,67 milijonov na 3,8 mi-

Z MARŠALOM PO OBRATIH

Direktor Klančnik: »... Ponosni smo, da nas je v pretečenem letu obiskal na Ravnah ta veliki mož, ki bo za večno ostal zapisan v zgodovini nastanka in razvoja socialističnega sistema...«

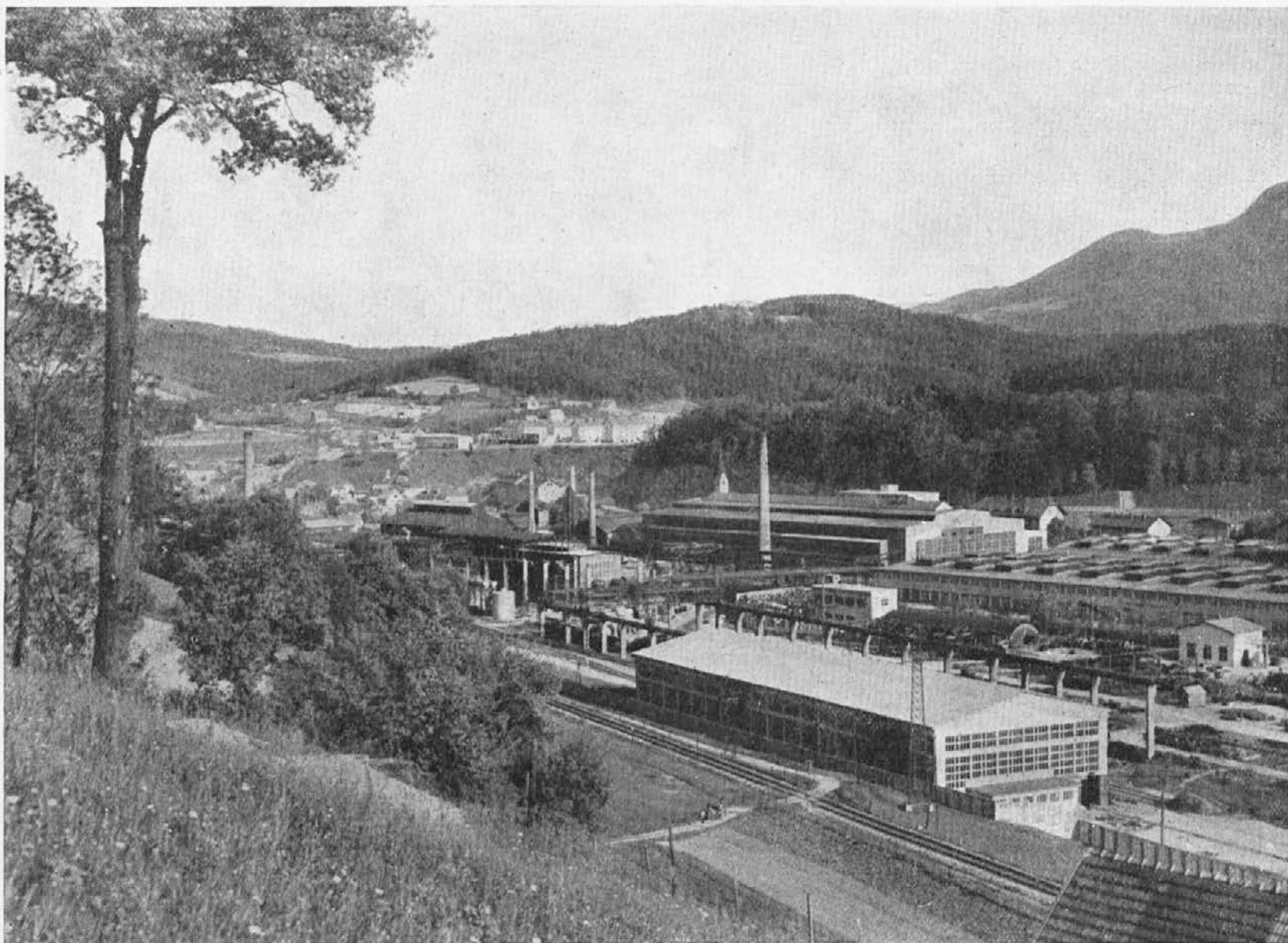
lijonov dinarjev na sodelavca letno ali za 3,5%. Ker pri tem ni eliminirano reguliranje cen naših artiklov, nam podatek ne kaže objektivne slike, zlasti še, ker le-te postopoma znižujemo. Bolj objektivno sliko nam nudi pregled proizvodnje gotovega blaga, izraženega z enakimi povprečnimi cenami osnovnih grup proizvodnje. Leta 1957 odpade na vsakega našega sodelavca za 3,57 milijonov dinarjev proizvedenih naših artiklov, letos pa se je to dvignilo na 4,02 milijonov dinarjev ali za 12,5%. Ta podatek se ujema tudi s podatkom povečanja produktivnosti dela blagovne proizvodnje, izražene v količini brez upoštevanja ingotov, kjer smo napredovali za 11,5%. Vsi obrati so produktivnost dela v pretečenem letu povečali, posebno pa se je pri tem odlikoval oddelek težke kovačnice, ki je napredoval za 22%.

Produktivnost dela je največ odvisna od dobre organizacije podjetja, to je od pravih priprav in pravočasne preskrbe potrebnega materiala ter ureditve drugih delovnih pogojev, v veliki meri pa je tudi odraz materialne stimulacije. Procent normiranih del ter udeležba v pre-mijskem sistemu nam kažeta približno sliko materialne spodbude v proizvodnem procesu. V letošnjem letu smo odstotek sodelavcev, ki delajo po normah, povečali

od 56 na 68,5% ali za 12,5%, padli pa smo pri povprečnem prekoračevanju, in sicer od lanskih 16,5% na 15,9 ali za 0,6%. Vzporedno s povečanjem produktivnosti dela sta pri prekoračevanju norm logično najbolj porastli kovačnica in vzmetarna. Norme so mera za delitev osebnega dohodka, zato je jasno, da smo na pravilni meri vsi zainteresirani, ker sicer sodelavec s prenizko normo na račun drugih neopravičeno dobro odreže. Zato mora biti prizadevanje za stalno vsklajevanje norme kot merilo dela naša skupna skrb.

ODSOTNOST POVEČA IZGUBO

Sledeči podatek, ki bistveno vpliva na produktivnost dela, je vsekakor odstotek prisotnosti ljudi na delu. Ta se je na žalost v letošnjem letu v primerjavi z lanskim letom znižal. Nasproti staležu smo lansko leto imeli na delu povprečno 89% sodelavcev, letos pa 87,5%, kar pomeni 1,5% manj. Zakon o delovnih odnosih, ki je stopil v veljavo v pretečenem letu, je znatno zvišal pripadajoče letne dopuste, zato se je samo z večjim izkoriščanjem teh dvignila odsotnost za 1,2%. Ker se je poleg tega povečal še procent opravičeno odsotnih, smo samo zaradi rednih in izrednih dopustov imeli v proizvodnji povprečno 32 ljudi manj. Pri bolezenskih izostan-

ŽELEZARNA RAVNE NA KOROŠKEM...

Ko drugod ljudje to gledajo, mislijo, da je tu raj... Da, taka je osnova in vse okolje je tako

kih smo se sicer nekoliko izboljšali, in sicer od 5,53 na 5,18 %, kar pa le delno pokrije povečano odsotnost zaradi dopustov. Ti podatki nam kažejo vzrok stalnega pritiska za sprejem nove delovne sile. Povprečni izostanek 12,5 % pomeni odsotnost 280 ljudi, ker pa to še niha, poraste odsotnost tudi na 350 ljudi dnevno. Tu so torej velike rezerve, ki jih bo treba zajeti še z ostrejšim kriterijem pri sprejemanju novih ljudi. Rezerva je vsekakor v bolezenskih izostankih, ki se bodo morali vsaj s povečanim procentom rednih dopustov vskladiti. Da pa bi dosegli enakomernejši stalež, bo treba izkoriščanje letnih dopustov porazdeliti od januarja do decembra.

SICER NAJBOLJŠI — A ŠE VEDNO HUDA IZGUBA

Vzrok bolezenskih izostankov so tudi obratne nesreče, ki morajo biti poseben predmet pozornosti. Naša železarna je na tem področju med vsemi železarnami sicer še vedno najboljša, pa vendar z letošnjim rezultatom ne smemo biti zadovoljni. Letos se nam je ponesrečilo 9,7 % sodelavcev, ali na 100 skoraj vsaki deseti. Lansko leto smo imeli ponesrečenih 8,9 %, kar pomeni, da smo se letos poslabšali. Kot posebno izgubo pa moramo pri tem ome-

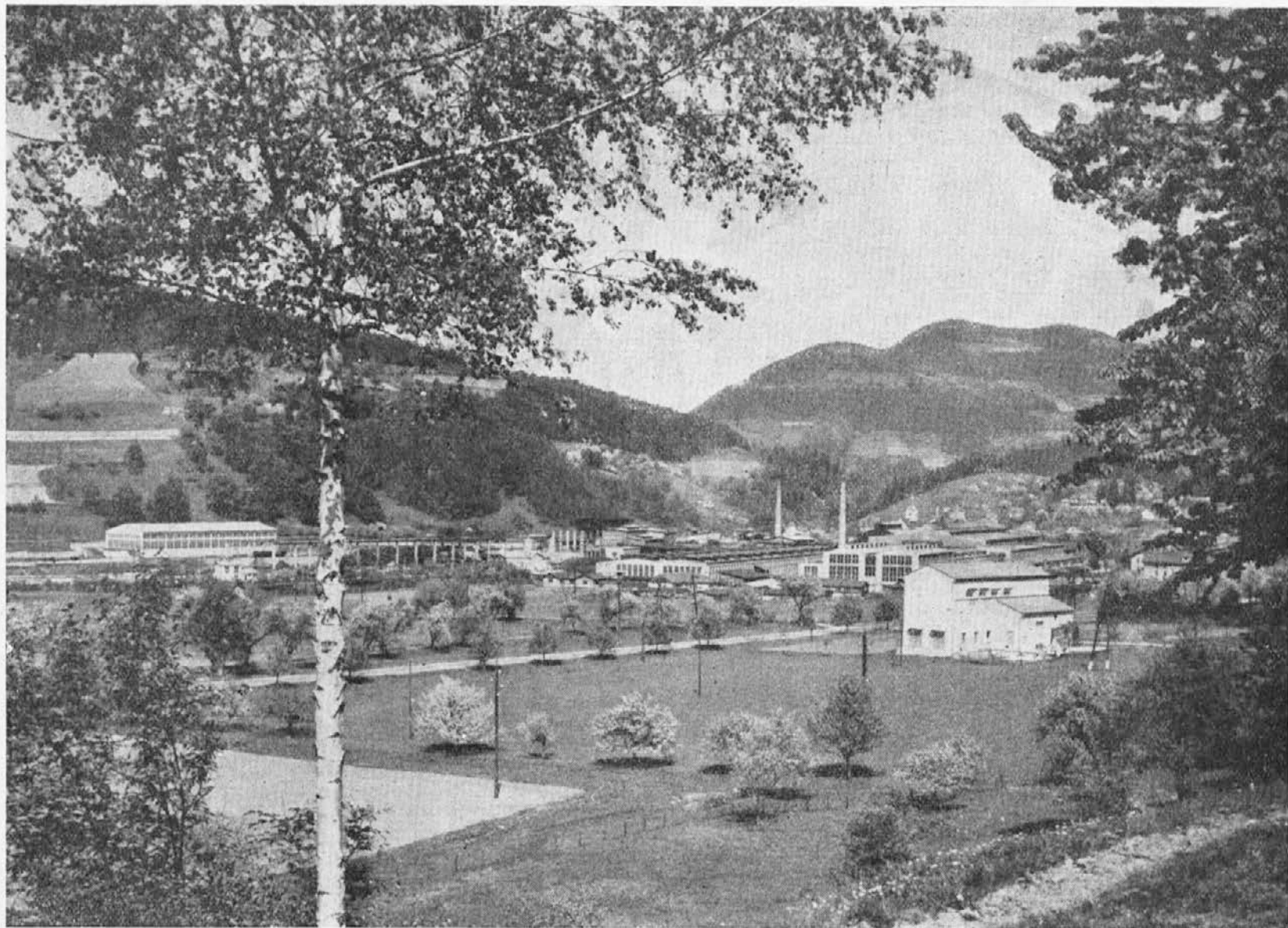
nit smrt dveh sodelavcev, ki je bila posledica nesreče v tovarni. Pri izgubljenih dnevih zaradi obratnih nesreč smo se tudi na tem področju le nekoliko izboljšali, in sicer od lanskih 4.812 na letošnje 4.738 ali za 90 dni. Če še upoštevamo povečanje staleža, ugotovimo, da smo zaradi obratnih nesreč letos izgubili 8 % manj dni kot pa lansko leto. Četudi smo pred drugimi podjetji Združenja jugoslovanskih železarn, saj so prvi za nami rudarji in železarji iz Vareša s 13 %, z doseženim rezultatom še ne moremo biti zadovoljni. Uspehi, ki so na tem področju doseženi predvsem v Ameriki in Sovjetski zvezi, nam dokazujejo, da meje pri zniževanju obratnih nesreč ni in ne sme biti, zato moramo v bodoče še bolj resno kot do sedaj stopiti v borbo za znižanje tega elementa, saj gre za čuvanje človeka. Konec leta smo dobili kot prva jugoslovanska železarna varnostne pravilnike za vsa delovna mesta, ki nam bodo lahko velika pomoč pri zniževanju obratnih nesreč.

STALNOST, IZOBRAŽEVANJE, KVALIFIKACIJA

Važen pogoj za uspehe na vseh področjih v proizvodnji je stalnost v kadru. Če so delavci dalj časa v podjetju, njihova kvalifikacija oziroma specializacija že sa-

ma po sebi raste. Če pa se ta še pospešuje s tečaji in šolanjem, se kvalifikacijska sestava kolektiva še hitreje izboljšuje. Na stalež je leta 1957 fluktuiralo 15 % ljudi, v pretečenem letu 1958 pa smo izboljšali na 9 %, kar je vsekakor razveseljivo. Za vzgojo smo skrbeli najprej s tečaji za kvalificirane in visoko kvalificirane sodelavce ter za administrativni kader. Poleg tega nam je dala industrijska šola 66 kvalificiranih sodelavcev. Ta ustanova nam dalje vzgaja v vseh svojih razredih 236 učencev. Za izboljšavo kvalifikacijskega sestava umskih sodelavcev štipendiramo 54 dijakov in študentov srednjih in visokih strokovnih šol. Poleg pridobivanja kvalifikacij bomo morali večjo pozornost posvečati tudi specializaciji, to je izpopolnjevanju znanja za posamezne operacije. V ta namen je osnovano priučevanje za novince oziroma za sodelavce, ki prevzemajo nova delovna mesta. V bodoče bodo morali tudi mojstri posvetiti še večjo skrb priučevanju novo vključenih ljudi na področjih, za katera odgovarjajo.

Važen organ pri strokovnem izpopolnjevanju je tudi naša strokovna knjižnica, ki se je v pretečenem letu obogatila z novimi 360 knjigami in razpolaga že z 2.600 knjigami tehnične literature ter vrsto strokovnih revij. Omeniti moramo tudi uspešno poslanstvo na področju strokovnega in

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

Skrbimo, da bo tudi drugo vse prav: odnos, izdelki, red, čistota in tudi zemlja, da je plevel ne preraste

splošnega vzgajanja naših ljudi — tovarniški list »Koroški fužinar«, ki je še vedno uvrščen med najboljša tovrstna glasila.

FUNKCIJA KOMERCIALNE SLUŽBE JE VEZANA NA DISCIPLINO PROIZVODNJE

Dobro poslovanje in s tem tudi normalen potek proizvodnje sta v veliki meri odvisna tudi od komercialne službe podjetja. Če pogledamo zalaganje s surovinami in pomožnim materialom, vidimo, da je bilo v pretečenem letu v glavnem zadovoljivo. Nastale so težave pri dobavah brusnih plošč, valjčnih ležajev ter zlasti pri nabavi ferovolframa, kar pa je s hitro intervencijo le delno zadrževalo normalen tok proizvodnje. V teku leta je bilo nabavljenih skupaj za 4.220 milijonov dinarjev surovin in pomožnega materiala, od tega za 397 milijonov dinarjev iz uvoza. Decembra je nastala tudi kriza v energiji, ki je povzročila nekajdnevno redukcijo električnega toka; pomanjkanje premoga v slovenskih rudnikih pa smo pravočasno nadoknadili z nabavo iz Banovičev.

Tudi pravočasno plasiranje naših artiklov ni oviralo procesa proizvodnje. Z našimi jekli in s končnimi proizvodi smo se dobro uveljavili predvsem na domačem

tržišču. Kot poseben uspeh pretečenega leta, ki pa je delno posledica ostrejšje politike pri uvozu, lahko smatramo osvojitve jugoslovanskega tržišča z brzoreznimi jekli. S tem artiklom smo prodrli v vso našo industrijo. Obrati so bili pravočasno angažirani z naročili za vse, pa tudi za take artikle kot pnevmatsko orodje, kolesne dvojice, rezilno orodje, za katere smo se v začetku bali, da jih bomo težko plasirali. Skupno smo prodali za 8.596 milijonov dinarjev naših artiklov, kar je 876 milijonov dinarjev več kot leta 1957. Primerjava za daljše obdobje nazaj pa nam kaže sledeče:

Če vzamemo za leto 1939, ko je bilo preračunano po današnjih cenah prodane za 1.037 milijonov dinarjev artiklov železarne, indeks 100, je napredek do leta 1952 298 ali približno za trikrat, 1953 435, leta 1954 565, leta 1955 680, leta 1956 710, leta 1957 745 ter v pretečenem letu 1958 830, kar nam kaže, da je napredek naše tovarne približno dvakrat hitrejši od napredovanja celotnega jugoslovanskega industrijskega potenciala. Tudi pregled od leta 1952, ko so bile prvič formirane svobodne cene, nam kaže občuten napredek, in sicer za 276 % ali skoraj za trikrat. Ta napredek je vsekakor efekt prehoda na vrednejše sortimente; pomemben je pa tudi stalen porast izkoriščanja kapacitet.

Ob upoštevanju izločene SM peči so bile le-te izkoriščene 78%, kar je 1% iznad predvidenega plana. Če pa staro SM peč izločimo, ker na njej ne bomo več producirali jekla, ugotovimo, da je izkoriščanje kapacitet 90%.

Kot smo lahko zadovoljni z uspehom prodaje naših artiklov na domačem tržišču, na katerem nam znatno pomagajo nastopi na razstavah in sejmi v Mariboru, Ljubljani, Zagrebu in v Beogradu, vrsta propagandnih prospektov ter katalogov, ki smo jih v teku let izdali že 27, letos pa 4 nove ter zlasti uvedba tehnične službe za določene artikle, pa še ne moremo biti zadovoljni z našim nastopom na inozemskih tržiščih. Tu smo novinci. Vrednost prodane robe na zunanjih tržiščih v glavnem v obliki surovcev, brzoreznega jekla ter jeklene litine se je sicer povečala na 19 milijonov dinarjev ali za 17%, so pa kljub temu to šele simptomi pravega izvoza. Ugled, ki smo ga dosegli z našimi določenimi artikli na jugoslovanskem tržišču, ter zlasti kriza, ki tare zapadnoevropske države, nam že omogočata skupen nastop na zunanjih tržiščih z inozemskimi firmami, kar nam vsekakor lahko prinese boljše rezultate.

Kljub velikemu pritisku po razširitvi programa naše proizvodnje smo v pretečenem letu zadrževali osvajanje novih sor-

timentov. Pristanek na uvedbo novega artikla je sledil le po predhodni detajlni analizi tržišča in ekonomski utemeljitvi ter ugotovitvi kalkulacije in pogojev, zato je le manj artiklov, med katerimi so: odklopno kladivo ROK 12, rudarski monobloc svedri, vrsta različnih surovcev, orodja in nekaj profilov valjarne, ki jih lahko smatramo kot nov produkt leta 1958.

Kljub relativno ugodnemu položaju našega podjetja v sklopu jugoslovanskega gospodarstva smo zlasti v pretečenem letu zapazili vse večjo zahtevnost naših odjemalcev. Naša posebna bolezen je v tem, da še nismo dosledni pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti. Tu mislim predvsem na dobavne roke, kompletiranje naročil ter na kvaliteto naših dobav. Preveč reklamacij smo morali priznati našim odjemalcem, kar občutno vpliva na uspeh proizvodnje, znižuje čisti dohodek, s katerim razpolagamo sami, za 78 milijonov dinarjev, kar pa je še posebno kritično: jemlje ugled našemu kolektivu. Neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti se še bolj odraža v škodi, ki nastane v drugih podjetjih, ker nimajo možnosti kompletiranja svojih fabrikatov ter jih tako ne morejo nuditi potrošniku; zato nastane tu verižna reakcija, ki povzroča znatno škodo celotnemu jugoslovanskemu gospodarstvu. Ostrejši ukrepi, ki so sledili po razširjenem sestanku vodilnega osebja 15. septembra in zasedanju delavskega sveta 22. septembra, so nam v zadnjem četrtletju že prinesli določene izboljšave. To so predvsem odraža v stanju obratnih sredstev.

Četudi smo dosegli ugodno realizacijo, ne moremo trditi, da smo finančno najboljše poslovali. To nam kaže predvsem pregled upravljanja z obratnimi sredstvi. Od leta 1953 je obseg naše proizvodnje, izražen s prodajo naših artiklov, porasel za 93 %. Istočasno pa so se dvignila obratna sredstva do sredine pretečenega leta od 1.875 na 4.000 milijonov dinarjev ali za 113 %. Pri tem pa smo pri surovinah in pomožnem materialu narasli le za 40 %, pri stanju zalog nedovršene proizvodnje in gotovih izdelkov kar za 142 %, pri dolžnikih pa celo za 210 %. Akcija, ki smo jo začeli z omenjenimi ukrepi v zadnjem četrtletju, je na tem področju prinesla znaten rezultat. Skupno vezana obratna sredstva so se znižala za 13 %, zaloge polizdelkov, nedokončane proizvodnje in finančnih izdelkov pa za 233 milijonov ali za 15,5 %. Le pri dolžnikih, kjer se še vedno vrtimo okrog 1.300 milijonov dinarjev, nismo bistveno napredovali. Sadovi doslednejše kontrole, stalnega pregleda proizvodnje, tedenskega pregleda polizdelkov, ostre kontrole pri nabavi materialov, vsklajevanja programov itd. se bodo pokazali zaradi doslednejšega izpolnjevanja pogodbenih obveznosti v boljšem plačevanju naših odjemalcev šele v poznejših obdobjih. V pretečenem letu smo bili primorani na razne načine izterjevati, blizu tisočkrat pa posredovati celo preko gospodarskih sodišč. Četudi smo pri tem izterjali preko eno milijardo dinarjev, se zavedamo, da tak način poslovanja povzroča nejevoljo med odjemalci zlasti še, ker dostikrat čeprav ne izterjevana pa mogoče druga naročila pri nas povzročajo

naročniku pomanjkanje obratnih sredstev in nepravočasno poravnanje naših terjatev. Pristopili smo k drugi metodi, to je k stimulaciji pri plačevanju naših računov. Uvedba kasa-skonta, ki spodbuja odjemalca na takojšnje plačilo, pa ne bo sama prinesla boljše kvalitete in reda v proizvodnji, to je: ne bo odpravila vzroka, če ne bomo to izvršili sami s pravočasno izdelavo naročenega blaga ter z enakomerno in kompletirano dnevno odpremo.

VEČJI DOHODEK JE MOŽEN LE OB VEČJI PROIZVODNOSTI

Če po tem poročilu pogledamo še naš dohodek, ugotovimo sledeče: dohodek, to je del, ki ostane pri realizaciji prodaje po odbitku poslovnih stroškov, je bil leta 1957 po enakih vidikih 2.840 milijonov dinarjev, v pretečenem letu pa je narasel na predvidenih 3.480 milijonov dinarjev ali za 22,5 %. Pri čistem dohodku, to je delu, ki nam ostane na svobodno razpolaganje za osebne dohodke in sklade, je težko primerjati, ker smo leta 1957 imeli poskusno proizvodnjo, ki sploh ni bila obremenjena z družbenimi dajatvami; kljub temu pa je znaten napredek, in sicer za 134 milijonov na predvidenih 1.422 milijonov ali za 10,5 %. Del čistega dohodka, ki je bil izplačan v obliki osebnega dohodka, pa je v znatno večjem porastu. Nasproti l. 1957 smo pri redni in izredni delitvi izplačali osebnega dohodka neto 509 milijonov dinarjev, kar je 105 milijonov dinarjev oziroma 26 % več kot v istem obdobju l. 1957. Povprečni neto dohodek pa se je pri tem dvignil od 16.046 dinarjev na 18.802 dinarja mesečnega izplačila na sodelavca ali za 17 %. Še ugodnejšo sliko pri osebnem dohodku nam pokaže upoštevanje delitve prehrane in oblačila, ki se je v pretečenem letu znatno povečala. Po tem se je naš povprečni neto dohodek na sodelavca dvignil od 17.588 dinarjev na 20.686 dinarjev mesečno ali za 17,6 %. Iz teh podatkov je razvidno, da je osebni dohodek v pretečenem letu rasel hitreje kot pa obseg proizvodnje. To je sledilo dodatnim tarifnim postavkam, delno pa je tudi posledica zakonskega poviševanja v zvezi s povišanjem cen nekaterih prehranskih artiklov. Celotno povišanje pa težko popolnoma utemeljimo, zato bomo morali v bodoče gledati, da v interesu stabilizacije dinarja tudi mi vskladimo povečanje osebnih dohodkov z istočasnim povečanjem bruto proizvodnje, ali vsaj v enaki meri tudi s povečanim čistim dohodkom.

NOVOGRADNJE ZA DELO IN DOM

Znaten napredek je v pretečenem letu bil dosežen tudi na področju, v katerem se najbolj zapaža rast tovarne in kraja, to je na investicijski dejavnosti. Četudi smo le v manjši meri razpolagali s krediti ter v glavnem koristili lastna sredstva amortizacijskega sklada ter sklada skupne porabe, je investicijska dejavnost narasla od 352,5 milijonov dinarjev leta 1957 na 464 milijonov dinarjev ali za 32 %. Za povečanje kapacitet oziroma za izvrševanje investicijskih del v tovarni je bilo porabljenih 182 milijonov dinarjev, na družbenem standardu pa celo nekaj preko 282 milijonov dinarjev. Napredek je torej

predvsem na objektih družbenega standarda, in sicer v primeri z 1957. letom na dvakratni obseg.

Investicijska dejavnost v tovarni je bila usmerjena na izpopolnjevanje obratov in proizvodnih naprav z nabavo nove opreme, s povečanjem ogrevalnih in žarilnih naprav ter kompletiranjem z novo opremo. Kot večja dela se lahko smatrajo podaljšek generatorske lope z novimi generatorji, izgradnja peči in mehanizacija valjarne ter izgradnja žarilne peči. Poleg tega smo v minulem letu nabavili vrsto novih proizvodnih agregatov za jeklolivarno, za mehansko obdelovalnico, promet, remont in laboratorij ter povečali opremo pisarn. Obseg investicijskih del v tovarni, ki so imela za osnovno nalogo odpravo ozkih grl ter povečanje kapacitet, izražen z evidentiranimi izdatki, ni popolnoma objektivno, ker je bilo izpopolnjevanje naših naprav v precejšnji meri izvršeno kot investicijsko vzdrževanje, zato bi prava slika pokazala še znatno večje povečanje tudi na področju objektov tovarne. Pri izpopolnjevanju tovarniških objektov imajo veliko zaslug sodelavci, ki so s svojim požrtvovalnim prizadevanjem ne oziiraje se na čas omogočili hitro in pravočasno izgraditev novih proizvodnih naprav.

Dejavnost na objektih družbenega standarda je bila usmerjena predvsem na gradnjo našega naselja na Čočovju. Tu smo v preteklem letu dogradili tri bloke, in sicer z 12, 26 oziroma 32 družinskimi stanovanji, kar da skupno 70 novih stanovanj. V gradnji imamo dodatno 3 stolpne hiše s skupno 126 stanovanji, en 32-stanovanjski blok ter trgovski trakt, v katerem je poleg poslovnih prostorov tudi 10 garsonjer. Nadaljevali smo tudi dela pri ureditvi cestišč, vodovodnega, cestnega, kanalizacijskega in električnega omrežja ter celotno urejevanje naselja. Poleg tega smo v tem času do III. faze iz sredstev sklada za kadre dogradili tudi internat s kapaciteto 140 učencev. Z upoštevanjem tega, za kar je bilo letos z opremo vred izdanih 60 milijonov dinarjev, se je naša investicijska dejavnost na objektih družbenega standarda dvignila od 140 milijonov lanskih na 342 milijonov dinarjev ali skoraj za 2,5-krat.

Ko govorimo o družbenem standardu, moramo omeniti tudi naša dva obrata iz tega področja.

Dom železarjev, ki je postal poleg svoje osnovne dejavnosti pravi center splošnega družbenega udejstvovanja, se iz leta v leto bolj uveljavlja. To nam kaže tudi promet, ki sicer ne kaže zadosti objektivne slike o koristnosti tega obrata za naš kolektiv, pa vendar kaže približno sliko o njegovem napredovanju. Leta 1955 je promet še znašal 31 milijonov dinarjev, 1956. l. se je dvignil na 40 milijonov dinarjev, l. 1957 na 54,6 milijonov dinarjev, v pretečenem letu 1958 pa je dosegel 60 milijonov dinarjev, kar je skoraj dvakrat več kot 1955. leta. V tem se je proti koncu leta hranilo 430 abonentov, kar pomeni, da je pravi velikan svojega področja.

Počitniški dom v Portorožu je drugi naš obrat, ki tudi direktno vpliva na življenjsko raven sodelavcev. V pretečeni sezoni je sprejel skupno 804 goste naših sodelavcev in njihovih družinskih članov, kar

pomeni napredek od 3. na 4. leto svojega obstoja za 7 %.

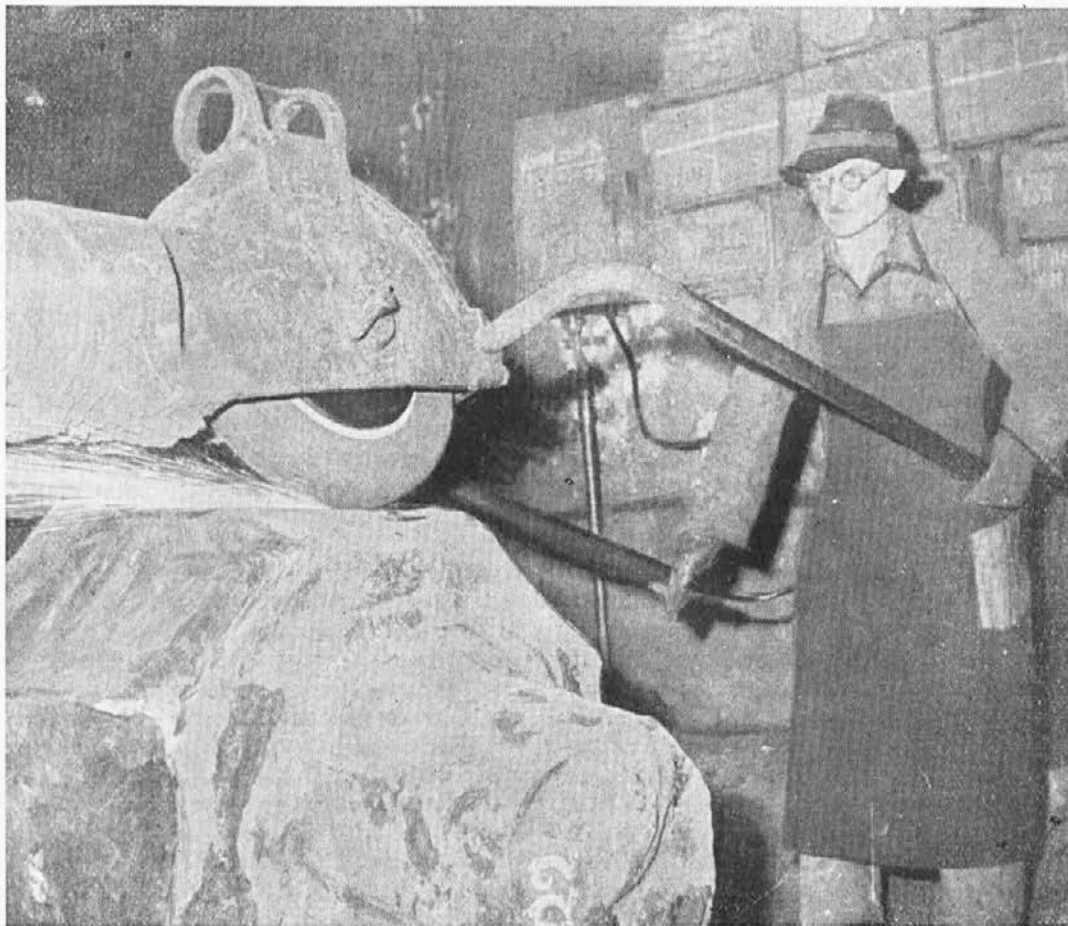
O PLANU ZA LETO 1959

Pred nami je novo poslovno leto. Delavski svet je že na svojem zasedanju dne 19. decembra sprejel glavne postavke družbenega plana za leto 1959. Plan je sestavljen po smernicah zveznih in republiških družbenih planov ter poleg osnovnih postavk proizvodnje predvideva tudi povečanje produktivnosti dela ter ekonomičnejšo proizvodnjo. Po tem planu imamo v prihodnjem letu zadolžitev skupne proizvodnje 106.295 ton, kar je 6,9 % več od letošnje izvršitve. Tudi v planu blagovne proizvodnje predvidevamo porast, in sicer na 9.255 milijonov dinarjev ali za 8 %. Ta plan predpisuje nadaljevanje procesa predelave ingotov v tovarniških obratih, ki bo predvidoma porasla za 4.000 ton surovega jekla. V vseh obratih se tako v skupni kot v blagovni proizvodnji predvideva nadaljnji porast proizvodnje v količini oziroma po vrednosti, in sicer v jeklarni za 3,2 %, v kovačnici skupaj za 5,1 %, v livarni za 9,7 % ter v mehanski obdelovalnici, izraženo v vrednosti, za 2 %. Pri tem pa v tem obratu še nismo upoštevali večjih cen, ki bodo predvidoma dosežene zaradi prehoda na kompliciraneje obdelane odkovke in odlitke, zato že vnaprej lahko predvidevamo dosego večje skupne blagovne proizvodnje. Da bi dosegli tudi zaželeni porast produktivnosti dela, predvideva plan kadra le manjši sprejem in povečanje staleža, ki naj v povprečju poraste na 2.360 sodelavcev ali za 5 %.

Le dvig čistega dohodka na enega sodelavca bo lahko zadovoljivo reševal življenjski standard našega kolektiva, ker bomo s tem deležni večjega osebnega dohodka ter tako tudi večjih skladov, ki jih v glavnem uporabljamo za stanovanjsko izgradnjo. Ob upoštevanju znižanja poslovnih stroškov ter ugodnejših instrumentov, ki bodo veljali v sledečem poslovnem letu za delitev dohodka, predvideva plan čistega dohodka v višini 1.660 milijonov dinarjev ali 17 % iznad letošnje ostvaritve. To bo možno ostvariti, ker je treba upoštevati, da so se naše proizvodne naprave v pretečenem poslovnem letu, zlasti pa na koncu leta, znatno izpopolnile, zajamčena je tudi večja stimulacija, saj bomo pri delitvi dohodka podjetja sodelovali že s 44 %, kar je 7,5 % več kot v pretečenem letu. Kot posebna ugodnost pa se v primeri z letošnjim letom lahko smatra odprava progresivne obdavčitve; ki mora ugodno vplivati na večje prizadevanje pri prekoračevanju norm in na dosego premijskih kriterijev.

ZA RAST FUŽIN IN KRAJA

Tudi na investicijskem področju nam bo leto 1959 prineslo novo rast tovarne in kraja. Izdelane so smernice perspektivnega razvoja celotnega podjetja ter tovarniškega naselja. Po teh smernicah je predviden porast kapacitete topilnice na 80.000 ton, jeklolivarne na 7.500 ton, valjarne, za katero je predviden nov objekt, pri gredicah na 29.000 ton, pri srednjih in lahkih profilih pa na 24.000 ton, proizvodnja kovač-

Na rafami — za čistoto naših jekel

nice kot enotnega objekta na 18.500 ton, proizvodnja vzmetarne v novem objektu na 6.000 ton ter proizvodnja mehanske obdelovalnice na 4.000 ton finalnih proizvodov letno. Po izgradnji omenjenih objektov in kompletiranih naprav bi se vrednost bruto proizvodnje nasproti sedanjemu več kot podvojila. Pri tem pa bodo še vedno odprte možnosti nadaljnjega razvoja tovarne s podaljškom jeklarne proti vzhodu in gradnjo bločne proge v novi valjarni.

SVETLA PERSPEKTIVA

Vzporedno s smernicami perspektivnega razvoja tovarne, ki so bile že prediskutirane s podpredsednikom Zvezne ljudske skupščine Francem Leskoškom in sekretarjem Sekretariata za industrijo Izvršnega sveta LRS ing. Viktorjem Kotnikom, je predvidena tudi izgradnja objektov družbenega standarda našega področja. Kolektiv se bo predvidoma po izpopolnitvi obratov dvignil za 500 ljudi. Da bi pa poleg povečave končno rešili tudi obstoječi stanovanjski problem, bi morali do obdobja leta 1965 zgraditi 760 stanovanj, kar pomeni letni prirastek 125 stanovanj. Poleg gradnje stanovanj je treba misliti tudi na razširitev kulturnoprosvetnih in športnih objektov in naprav ter zdravstvenih, komunalnih in uslužnostnih objektov. Za celoten izneseni plan izpopolnitve tovarniških naprav nam bo potrebno okrog 4.600 milijonov dinarjev, za objekte družbenega standarda pa dodatnih ca. 2.300 milijonov dinarjev. To so velika sredstva in težko je napraviti plan do kdaj naj bi taka perspektivna gradnja bila gotova. Važno pa je, da plan obdelamo in osvojimo ter odredimo letni prispevek iz čistega dohodka za njegovo izvršitev. Ta čisti

dohodek je že sedaj zavidanja vreden, če pa ga bomo z ekonomičnejšo proizvodnjo še povečali, ga lahko v desetih letih brez dodatnih kreditov za kapitalno izgradnjo, to je za tovarniške objekte, uresničimo. Kolikor bi se nam nudila možnost kreditov, bi bila izvršitev lahko znatno preje.

Plan investicijske igradnje za leto 1959 bi moral biti že del perspektivnega plana. Kar se tiče objektov družbenega standarda, bomo v tem letu lahko dosegli celo več, kot povprečno perspektiva predvideva. V dobrem letu bomo lahko pridobili 165 družinskih stanovanj ter komunalni objekt s trgovinskimi in uslužnostnimi poslovalnicami. Pri tem računamo na lastna sredstva sklada skupne porabe ter na kredit iz občinskega sklada za stanovanjsko izgradnjo. Tudi z uporabo tovarniških sredstev, to je amortizacijskega sklada, bomo lahko izvršili del perspektivnega plana razvoja naše tovarne. Pri tem bomo morali seveda težiti za tem, da bo vsaka nova investicija takoj tudi povečala dohodek ter s tem tisti del, ki ostane nam na razpolago. Brez dvoma je tako predviden razvoj predvsem v našem interesu, zato bomo morali na to misliti predvsem takrat, ko bomo odločali o delitvi čistega dohodka.

POD VZAJEMNIM DELAVSKIM VODSTVOM

Železarna Ravne in z njo tudi kraj Ravne na Koroškem sta v gospodarskem, kulturnem, prosvetnem, športnem in drugem področju že postala širok jugoslovanski pojem. Predvsem od nas članov kolektiva tega podjetja pa je odvisno, koliko se bomo v bodoče še bolj uveljavljali na vseh področjih gospodarske in splošne družbene dejavnosti. Obstaja že vzajemno sode-

lovanje med organi delavske samouprave — delavskim svetom, upravnim odborom, organizacijo ZK, sindikalno organizacijo, mladinsko organizacijo in upravo podjetja. Pravilna gospodarska politika in velika aktivnost tako delavskega sveta kot upravnega odbora sta nam že prinesli velike plodove, zrelost kolektiva pa nam tudi v bodoče garantira za pravilno delo teh za tovarno tako važnih organov.

Tudi sindikalna organizacija kot delavska organizacija je v podjetju vzvod, ki z vzgojo svojih članov prispeva velik delež pri izpopolnjevanju gospodarskih in drugih stremljenj kolektiva. Prav zato ni nikak ugled za našo tovarno, da je še vedno blizu 10 % naših sodelavcev, ki pasivno stojijo ob strani in ne smatrajo za potrebno, da bi bili člani te naše kolektivne organizacije. Sindikalna organizacija lahko veliko prispeva tudi izven čisto tovarniškega področja, to je s čim večjim vključevanjem naših sodelavcev med aktivne člane kulturnih, prosvetnih in raznih drugih društev, skratka z vključevanjem v splošno družbeno dogajanje. Tudi tu moramo postati še bolj aktivni kot do sedaj in primer drugim. Važno je tudi naše sodelovanje v teritorialnih organih ljudske oblasti. Že sedaj imajo sodelavci našega kolektiva funkcije v občinskem in okrajnem zboru, zastopani pa smo celo kot eden od redkih kolektivov v republiški in zvezni skupščini. S pravilnim in aktivnim sodelovanjem v teh organih moramo dokazovati, da smo člani kolektiva Železarne Ravne, zavedni krajanji in državljani FLRJ. Po letošnji združitvi je cela Mežiška dolina postala enotno občinsko področje. Predvsem v tej teritorialno-politični enoti moramo dati svoj delež pri skupnem reševanju prosvetnih, komunalnih, zdravstvenih in drugih problemov. Dolžnost vseh sodelavcev naše tovarne je, da na svojem ožjem področju z vključevanjem v splošno družbeno dogajanje dokažejo, da so vredni člani našega kolektiva. Pri tem bo vsekakor najbolj prišel do izraza naš ožji kraj

in njegova okolica Ravne na Koroškem, na katerem področju prebiva že sedaj 71,3 % naših sodelavcev, postopoma pa bo ta procent samo rasel. Tudi na Prevaljah, kjer prebiva 15 %, ter na področju Dravograda, od koder prihaja 8,9 % naših sodelavcev, in v drugih krajih je čutiti, da so iz kolektiva, ki zavzema vidno mesto v jugoslovanski industriji.

ŠE BOLJ STROKOVNO, ŠE BOLJ VESTNO!

Nakazane naloge in smer našega razvoja v prihodnjem letu so obsežne zadolžitve, pa vendar objektivne in več kot dosegljive. Obseg proizvodnje pa je že prerastel take meje, da ne bo več dopuščal obrtniških ostankov, temveč zahteva že pravo organizirano razdelitev dela. Napredujemo, pa vendar imamo še velike rezerve, in to zlasti v tehnološkem postopku. Znižanje izmečka vpliva na vse elemente družbenega plana, poveča obseg proizvodnje, poveča realizacijo, poveča produktivnost dela, poveča izkoriščanje kapacitet, zniža stroške proizvodnje, in to, kar je za nas posebno interesantno, z vso svojo sumo poveča dohodek in s tem tudi čisti dohodek podjetja. Zato mora biti prizadevanje za znižanje izmečka naša osrednja naloga. To prizadevanje pa bo plodno, če bomo izvršili vse delovne predpriprave, pravočasno dostavljali odgovarjajoči material na delovna mesta, uredili delovne prostore, precizno predpisali delovne operacije, strokovno obvladali postopek, materialno stimulirali dobre artikule in vršili dosledno kontrolo ter skrbeli za čimboljše medsebojne odnose. Vsi sodelavci, ki želijo uveljavljanje naše tovarne plemenitih jekel, so pozdravili ukrepe za urejevanje tehnološke discipline in proizvodnega reda, vpeljane meseca septembra. Tehniki, inženirji in drugi umski delavci pa bodo morali z izdanimi navodili precizno predpisati tehnološki postopek. Dosledno obvladanje in izpopolnjevanje teh, kakor

dosledno izpolnjevanje vseh drugih predpisov, zlasti o delovni varnosti, nam morajo prinesiti znatno večji uspeh.

ZAVEZA ZA JUBILEJ

Leto 1959 je jubilejno leto: 40-letnica ustanovitve jugoslovanske organizacije Zveze komunistov. To veliko obletnico bomo najbolje počastili s predčasno izvršitvijo vseh planskih nalog. Še več! Analiza je pokazala, da bi sicer že visoko določen plan ob prizadevanju nas vseh lahko še nekoliko napeli. Predlagam vam, da se za počastitev tako pomembnega jubileja zavemo z dodatkom in sprejmemo zadolžitev proizvodnje in prodaje naših izdelkov v vrednosti 9.350 milijonov dinarjev, kar je 9 % iznad letošnje ustvaritve. (Delovni kolektiv je sprejel predlog in zavezo z vzkliki in aplavzom.) V zaupanju v vas sem prepričan, da bomo to tudi izvršili in kličem: naj živi naša delovna skupnost v sklopu jugoslovanskega socialističnega gospodarstva!

ČESTITKE IN ZAHVALA ZVESTOBI FUŽINAM

Današnji dan, zadnji dan v letu, izkoriščamo tudi za proglasitev jubilarantov, ki so 30 let skrbeli za rast in napredek te tovarne. Letos je to samo sodelavec Drago Štekel. Čast imam, da ob tej priložnosti proglasim še en jubilej, ki je tudi značilen, to je jubilej 20-letnega dela našega tehniškega direktorja ing. Franja Mahorčiča v tej železarni. Kot dobremu, skromnemu in požrtvovalnemu sodelavcu se mu za ves trud iskreno zahvaljujem ter v znak priznanja izročam spominsko darilo — umetniško sliko naše železarne, v katero vlaga svoje napore, sliko, ki je bila reproducirana za novoletno voščilo podjetja in bo zato znana v ožjem in širšem svetu. Jubilarantoma iskreno čestitam in želim, da bi tudi v bodoče ostala naša zvesta sodelavca.

Želim vam in vašim svojcem srečno in uspešno novo leto 1959!

DRUŽBENI PLAN ZA NAPREJ

Izboljšanje življenjske ravni more dati samo povečana proizvodnja

Od dobrih predpriprav in od pravočasnega ter čimbolj objektivnega planiranja so odvisni uspehi na katerem koli področju, predvsem pa velja to za gospodarjenje v podjetju.

Tega se je zavedal delavski svet, ki je že 19. decembra 1958 obravnaval in sprejel družbeni plan z vsemi glavnimi postavkami za poslovno leto 1959. Za razliko od drugih let smo še pred zaključkom leta 1958 dobili instrumente za delitev dohodka, veljavne za letošnje poslovno leto in s tem tudi možnost za celotno sestavo družbenega plana.

Plan za letošnje leto, izpopolnjen z zavezo na zboru celotnega kolektiva dne 31. decembra 1958, predvideva nadaljnja napredovanja na vseh področjih naše dejavnosti. Sestavljen je po smernicah zveznega in republiškega plana gospodarskega razvoja, zato vsebuje elemente povečanja

obsega proizvodnje, povečanja delovne storilnosti, znižanja stroškov proizvodnje in racionalnost poslovanja sploh. Vsem nam je popolnoma jasno, da le z dvigom proizvodnje na enega aktivnega državljanca, brez škode za gospodarstvo, pričakujemo tudi povečanje realnih osebnih dohodkov. Tega se je treba zavedati predvsem pri sestavljanju plana. Plan naše železarne za leto 1959 predvideva povečanje osebnih dohodkov in skladov s povečano proizvodnjo in zato tudi naš delež pri splošnem prizadevanju za izboljšanje življenjske ravni.

PLAN PROIZVODNJE

a) Skupna proizvodnja

Pod pojmom skupne proizvodnje razumemo zbir celotne proizvodnje posameznih obratov in oddelkov. Ta sicer ne kaže

prave slike poslovanja našega podjetja; to je najbolj izraženo z vrednostjo prodaje naših artiklov. Interesanten pa je tudi ta podatek, saj so z njim odredene naloge obratov ter poleg tega kaže, koliko material v podjetju obdelujemo do končnega proizvoda.

Plan topilnice predvideva 47.500 ton surovega jekla, kar je 3,2 % več od lanskoletne ostvaritve. Ker imajo kapacitete topilniških agregatov večjo zmogljivost, je plan realen, z ozirom na predpisane kvalitete pa bo njegova izvršitev zahtevala vzajemno prizadevanje vseh sodelavcev tega obrata. Večji del surovega jekla predvidevamo iz električnih peči, in sicer 30.000 ton, kar je 1.000 ton iznad lanske proizvodnje.

Plan valjarne — obrata tople predelave in glavnega odjemalca surovega jekla — že izraža efekte, ki morajo slediti

investicijski izboljšavi, izvršeni v pretečenem letu z dodatnimi ogrevalnimi napravami ter mehanizacijo. Predvideva 27.500 ton skupne proizvodnje, od tega 15.000 ton gredic in 12.500 ton valjanih profilov, kar je 22 % več kot lanskoletna izvršitev.

Plan kovačnice, to je drugega važnega odjemalca surovega jekla, predvideva precejšen skok proizvodnje. Skupno naj bi ta obrat dal 19.050 ton proizvodnje, kar je 5,1 % več od ostvaritve lanskega leta. Plan proizvodnje kovačnice izraža tudi naše stalno prizadevanje — prehod na žlahtnejša jekla. Predvidevamo celotno povečavo obsega proizvodnje težke kovačnice, to je 114. gospodarske panoge, in nazadovanje v proizvodnji navadnih kvalitete za 10 %. Predvidevamo nadaljnje povečanje proizvodnje brzoreznega jekla, ki ga bo predvidoma 300 ton, ali 3 % več kot lani. Tudi utopni odkovki se bodo dvignili za 3 % na 350 ton. Mlevska telesa bodo kot navadne kvalitete znižana na 52 % lanskoletne proizvodnje, cylpepsi pa sploh brisani iz našega programa. Povpraševanje po artiklih naše kovačnice je vsak dan večje. Ker pa so artikli tega obrata tudi zaradi finančnega efekta interesantni, je iskanje možnosti za čimboljše izkoriščanje kapacitet in novih poti za povečavo proizvodnje popolnoma razumljivo.

Jeklolivarna je tretji odjemalec surovega jekla. Po nomenklaturi ta obrat

sicer ni v 114. gospodarski panogi, to je v panogi črne metalurgije, temveč je v 117. panogi kovinske predelovalne industrije. Plan za ta obrat predvideva 5.600 ton jeklene litine, kar je 9,7 % iznad ostvaritve leta 1958. Ker ima ta obrat posebno problematiko in se je kolektiv že lansko leto boril za dosego planske zadolitve, bo plan trd oreh, ki pa je rešljiv s povečanjem izplena oziroma zmanjšanjem izmečka. V sledečem letu bo pridobil tudi novo opremo: peskometalec in štiri kaluparske stroje. Ta obrat bo moral posebno pažnjo polagati na surovce, to je na lito orodje iz brzoreznega jekla, ker mu zlasti ta artikel vsaj po vrednosti omogoča ugodno izpolnjevanje proizvodnega plana.

Plan mehanske obdelovalnice, izražen v tonaži v višini 3.645 ton zaostaja za lanskoletno ostvaritvijo, in sicer za 6,3 odstotka. Vzrok v nižji predvideni proizvodnji je predvsem v znižanem planu kolesnih dvojic, ki predvideva le 500 ton ali 75,7 % lanskoletne proizvodnje.

Znižanje je predvideno tudi pri obdelavi odkovkov in ulitkov, ki jih bo 2.900 ton ali 96 % lanskoletne proizvodnje. S tem pa ni rečeno, da bodo kapacitete individualne obdelave odkovkov in ulitkov slabše izkoriščene. Plan namreč predvideva proizvodnjo artiklov, ki zahtevajo obsežnejšo mehansko obdelavo, kar pa lahko izraža le vrednost, ki bo tudi za artikle

obdelanih odkovkov in ulitkov iznad lanskoletne ostvaritve.

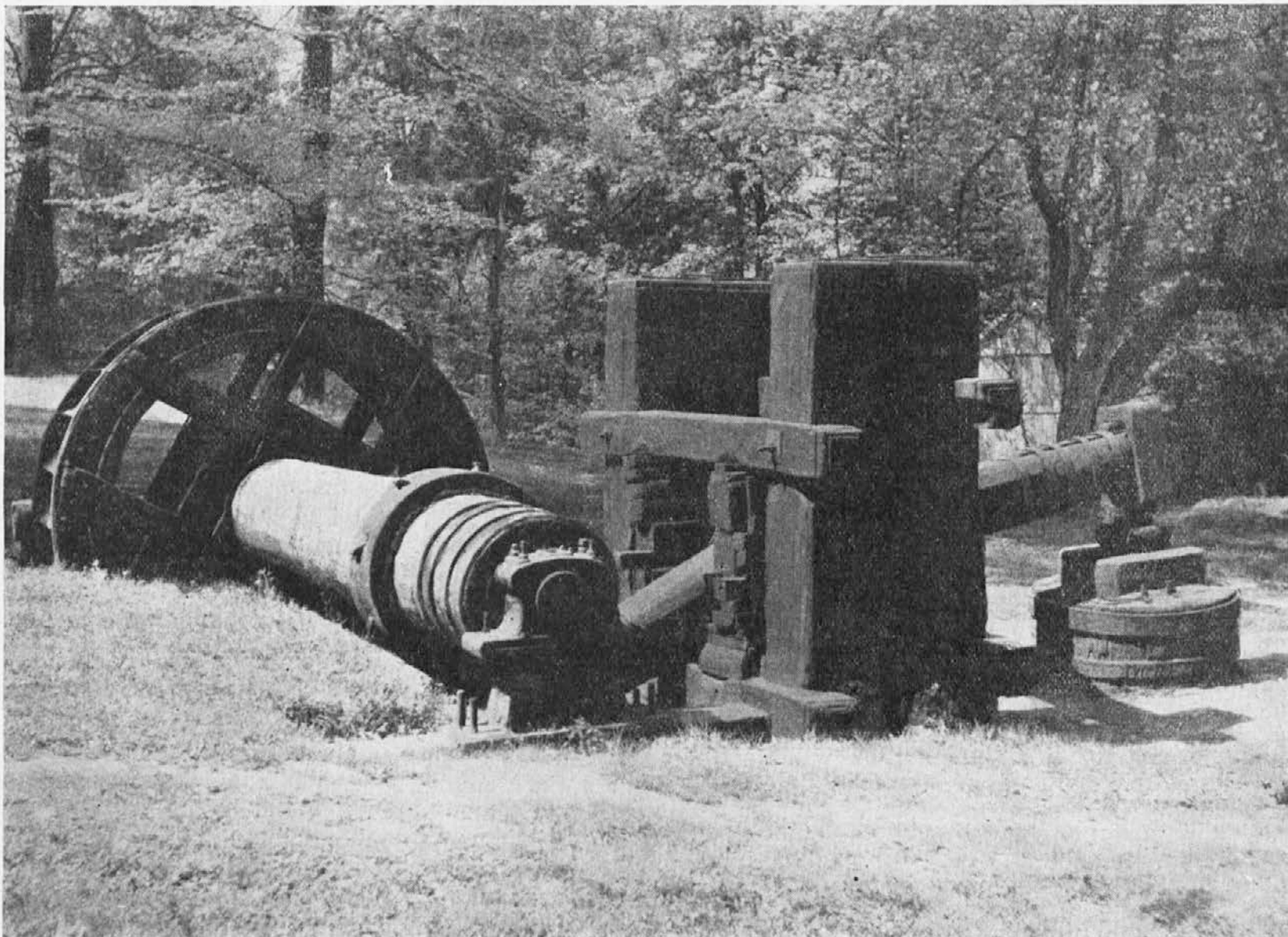
Na vseh ostalih artiklih predvideva plan mehanske obdelovalnice tudi po količini višjo proizvodnjo, in sicer pri industrijskih nožih za 11 %, pri brzoreznem orodju za 40 % ter pri pnevmatskem orodju za 23 %.

Plan vzmetarne je odrejen pod predpostavko končnega izkoriščanja novih kapacitet opreme. Predvideva 3.000 ton vzmeti, kar je 21 % nad proizvodnjo v pretečenem letu.

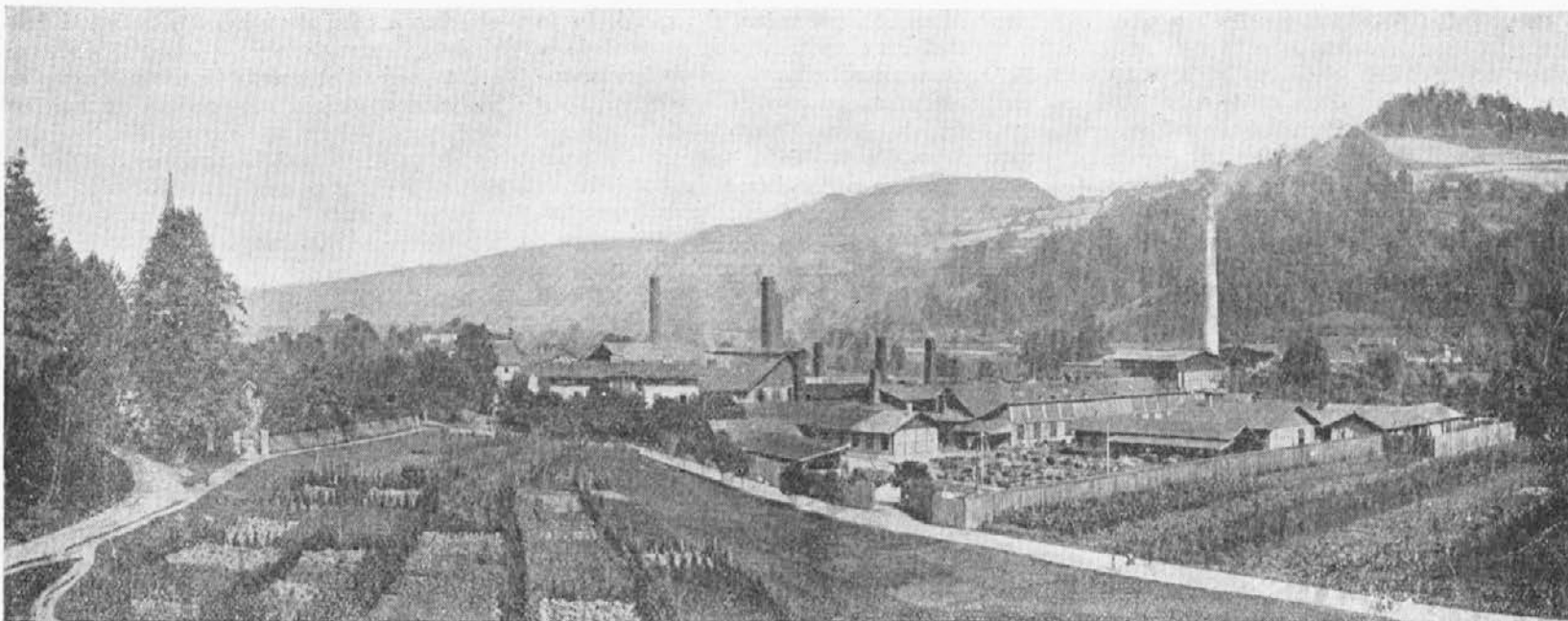
Celotna skupna proizvodnja, to je seštevka proizvodnje vseh obratov, bo po planu znašal 106.295 ton, kar je 6,9 % iznad ostvaritve leta 1958. Od tega bo 93.200 ton in s tem 7,6 % skupne proizvodnje več v 114. panogi, to je v metalurških obratih. Proizvodnja kovinsko predelovalnih obratov, to je 117. panoge, pa bo predvidoma 13.095 ton ali 2,4 % iznad lanskoletne ostvaritve. Odnos, ki je v skupni proizvodnji v prid črni metalurgiji, pa se pri blagovni z oziroma na to, da je mehanska obdelovalnica končni objekt, obrne.

b) Blagovna proizvodnja

Topilnica bo po planu za leto 1959 prodala le 3.500 ton, in sicer 2.500 ton SM in 1.000 ton EL ingotov, kar je le 46,6 odst. lanskoletne prodaje tega artikla. Padeč prodaje ingotov, ki za nas niso finančno interesanten artikel, sledi večji

Priča in spomenik stoletnega železarstva. Repač v ravenskem muzeju

To pa so naše fužine iz časov, ko so še pudlarke slovele. Slika je morala biti posneta iz prvega personala, ko še prednjega ni bilo. Lep pogled za tiste čase. Tisti mali dimniki so večidel kazalci pudlarskih peči. Danes jih ni več, le eden se je nekako potegnil in prevzel drugi vlek. Veliki kamin na desni je še isti, pa seveda tudi okoliški hribi. Vse drugo je danes lepše in boljše, le tiste lipe pred Antonom ni več. 400 let se je košatila tam. Zaradi malega ovinka in za strast podiranja dreves se je moral po nepotrebnem umakniti tudi ta spomenik

predelavi surovega jekla v valjarni, kovačnici in livarni, ki bo po planu narastla za 4.000 ton.

V valjarni ne bo porastla samo skupna proizvodnja, logično ji sledi tudi porast blagovne proizvodnje pri gredicah od 87 na 230 ton, to je za 165%, pri profilih od 6.216 na 8.260 ton ali za 32,8%. Obrat valjarne bo predvidoma dal skupaj 8.490 ton blagovne proizvodnje, kar je 35% iznad proizvodnje v lanskem letu.

Tudi kovačnica predvideva povečavo blagovne proizvodnje. Proizvodnja profilov bo narasla od 3.694 na 3.900 ton ali 5,6%. Prodaja kovanega brzoreznega jekla bo znašala po planu 275 ton oziroma 5,7% iznad lanskega ostvaritve. Zaradi večje predelave doma je kljub povečanju proizvodnje predvidena prodaja utopnih odkovkov le 200 ton, kar je le 75% lanskega ostvaritve. Pri mlevskih telesih, kjer je blagovna proizvodnja enaka skupni, je ista predvidena 52% lanske.

Za jeklolivarno predvideva plan prodajo 3.900 ton neobdelane litine, kar je 15,2% iznad lanskega ostvaritve.

Mehanska obdelovalnica in vzmetarna kot končna obrata imata blagovno proizvodnjo enako skupni proizvodnji. Po tonaži bo torej mehanska obdelovalnica tudi pri blagu za prodajo zastala za lanskega ostvaritve, vzmetarna pa jo bo predvidoma dvignila za 20%. Z ozirom na povečanje artiklov z intenzivnejšo obdelavo pa bo mehanska obdelovalnica tudi pri blagu za prodajo napredovala, kar pa se lahko izrazi le z vrednostjo. Po planu bo odpreda iz tega obrata znašala 3 milijarde dinarjev gotovih izdelkov, kar je okrog 5% iznad lanskega rezultata.

Tudi za druge obrate kot za celotno tovarno je zlasti iz finančnega ozira predvsem interesanten pokazatelj proizvodnje in odpreda, izražene z vrednostjo. Ker ni predvideno povečanje zaloga nedovršene proizvodnje, bo odpreda precej izenačena s proizvodnjo.

Plan, v katerem je že vključena zaveza, sprejeta na zborovanju dne 31. decembra 1958, predvideva proizvodnjo in prodajo naših artiklov v skupni vrednosti 9.350 milijonov dinarjev, kar je 9% več od realizacije leta 1958. Od ostvaritve plana realizacije je največ odvisen finančni uspeh podjetja, zato bo prizadevanje za doseg in prekoračitev predvidene prodaje osrednja naloga celotnega kolektiva.

PLAN KADRA

Kakor je bilo že uvodoma rečeno, ni naša naloga absolutna povečava proizvodnje, temveč tudi relativna povečava, to je povečanje na enega sodelavca. To izraža predvsem plan kadra za sledeče leto. Po tem predlogu se bo le-ta dvignil iznad lanskega povprečja, ki je znašalo 2.253 ljudi, na 2.360 v letu 1959 ali za 4%.

Ker se bo prodaja dvignila za 9%, vsebuje torej plan 5% povečanje produktivnosti dela. Četudi so obstajale po obratih želje za večjo povečanje kadra, delavski svet pri sprejetju plana v interesu kolektiva ni mogel pristati na več kot na povečanje staleža za 107 sodelavcev. Zavedati se moramo, da obstajajo še velike rezerve, ki jih lahko z boljšo tehnološko in splošno disciplino zajamemo. Predvsem je rezerva v visokem odstotku izostankov, ki bi se zlasti na račun bolezenskih izostankov dala znižati. Povečanje produktivnosti dela je dalje dosegljivo s povečanjem odstotka normiranih del, znižanju obratnih nesreč ter s primerno vzgojo. Iskati bomo morali pot za uspešnejšo in hitrejšo specializacijo, to je priučevanje za pripadajoče delovne operacije. Skrbeti bomo morali tudi za to, da bomo nedisciplinirane člane našega kolektiva osvežili z novimi sodelavci ter s tem dvignili disciplino in zbudili skupen interes za napredek naše tovarne.

Ko odredimo plan kadra, se moramo zavedati, da istočasno tudi odredimo višino osebnih dohodkov na posameznika in na celoten kolektiv. Sredstva, ki ostanejo

kot čisti dohodek kolektivu, se uporabijo za gradnjo stanovanj in objektov družbenega standarda sploh, za gospodarsko vlaganje v podjetje in za osebne dohodke. Če kolektiv neupravičeno raste, se dviga osebni dohodek v celoti, z ozirom na posameznika pa pada. Istočasno pa se zmanjšujejo sredstva, namenjena za povečanje stanovanjskega prostora, kar zavira napredek življenjske ravni kolektiva.

FINANČNI PLAN

Na zadnjem zasedanju Ljudske skupščine novembra in decembra 1958 so bili že sprejeti instrumenti, ki bodo regulirali delitev dohodka v sledečem poslovnem letu. Z ozirom na lanskega ostvaritve se predvideva ugodnejša skala za odmero družbenih obveznosti iz dohodka podjetja. Znani so nam že tudi elementi minimalnih plač, veljavnih za letošnje leto, zato je bila možna sestava finančnega plana, ki predvideva od realizacije, to je od družbenega bruto produkta ali prodaje naših artiklov 9.350 milijonov dinarjev celotnega dohodka podjetja, kar je 9% iznad lanskega ostvaritve. Zato realizacija plana predvideva sledeče stroške:

Stroški za materialne storitve bodo znašali 4.600 milijonov dinarjev, kar je 7,5% več kot lani.

V relativno manjšem povečanju materialnih stroškov od povečane realizacije je izražena želja bolj ekonomičnega procesa ter znižanja stroškov proizvodnje. To bomo dosegli predvsem z znižanjem izmečka ter s splošnim varčevanjem surovin in pomožnega materiala. V postavki »stroški za material in storitve« je vključeno tudi investicijsko vzdrževanje, ki pa bo v interesu čuvanja in zboljšanja obstoječih kapacitet narastlo od letošnjih 119 na predvidenih 150 milijonov dinarjev ali za 26%.

Amortizacija bo s povečanjem sklada osnovnih sredstev povečana od 208,5 na 260 milijonov dinarjev, tako da iz tega rezultira narodni dohodek 4.490 milijono-

nov dinarjev ali 10 % iznad lanskoletne ostvaritve. Ker se po nekaterih pokazateljih zasleduje storilnost dela na narodni dohodek, bo v primerjavi z njim pri nas predvidoma porastla za 5 %.

Poleg že omenjenih elementov v strukturi stroškov je predviden še dvig osebnih prejemkov, ki bremenijo materialne stroške, na ca. 68,7 milijonov dinarjev ali za 10 %; dvig izdatkov za obresti na osnovna sredstva za 210 milijonov ali za 6 %, dvig izdatkov za angažirana obratna sredstva na skupno 180 milijonov ali za 12,5 %, povečanje prispevka za kadre za 18 % ali 12,9 milijonov dinarjev. Prometni davek pa bo predvidoma narasel na 135 milijonov ali za 28,5 milijonov dinarjev.

Dohodek gospodarske organizacije, ki se dobi po odbitku vseh navedenih in drugih manjših poslovnih stroškov, bo znašal 3.835 milijonov dinarjev ali 9 % iznad lanskoletne ostvaritve. Po že omenjeni lestvici bomo od tega dolžni plačati skupnosti družbenih obveznosti 2.157 milijonov dinarjev ali 56 % od dohodka. Od tega dobi zveza 1.997 milijonov dinarjev, kar je porast le 3 % nasproti lanskoletni zavezi, republika, okraj in občina 160 milijonov dinarjev, kar je porast 12 % nasproti lanskem vplačilu. Ostanek je čisti dohodek podjetja in bo znašal predvidoma 1.678 milijonov dinarjev, kar je 18 % iznad lanskoletnega čistega dohodka.

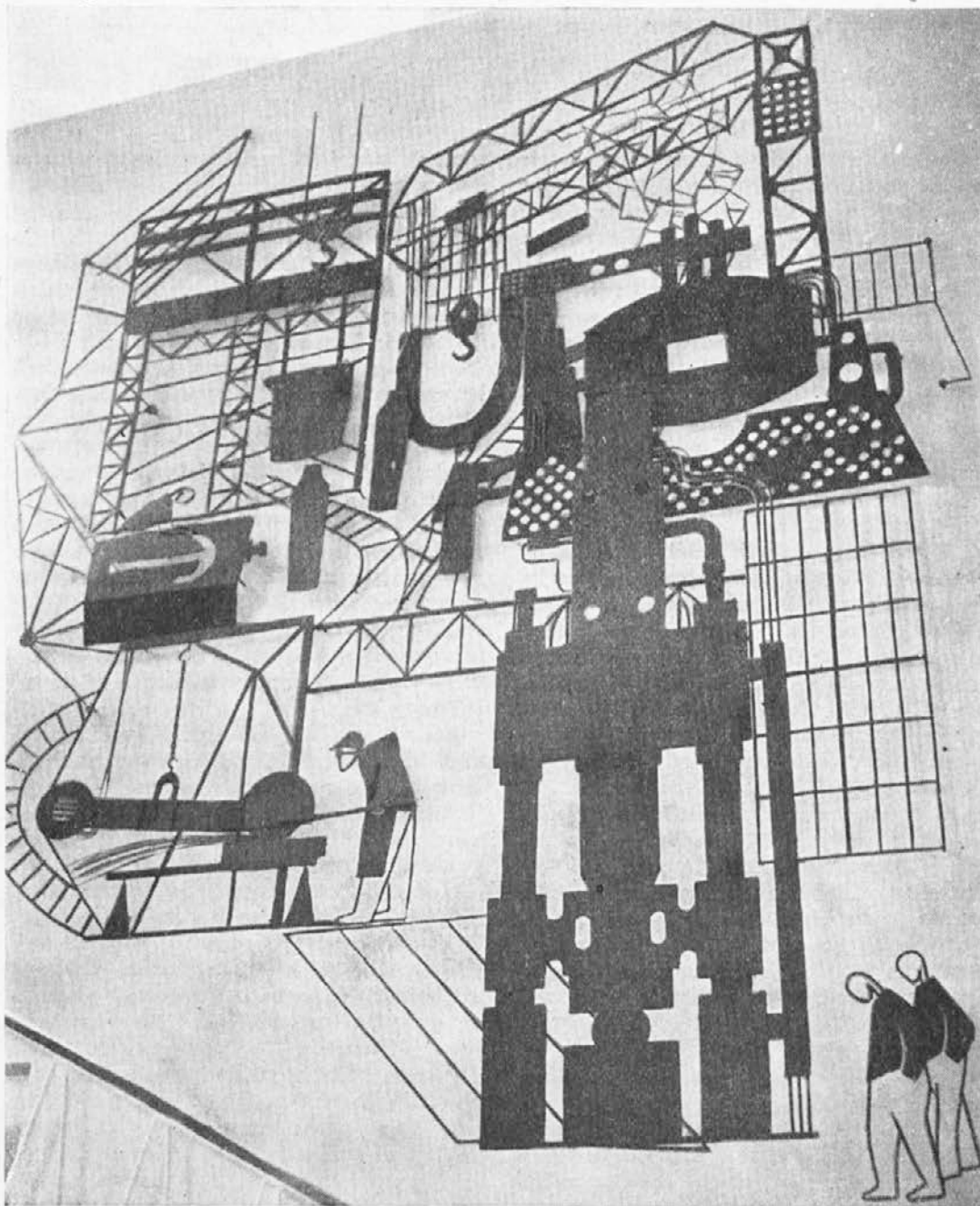
Iz navedenega odstotka je razvidno, da sredstva vedno bolj prehajajo na organe, ki jih ustvarjajo. Zaveze do zveze relativno padajo, dočim so za lokalno-teritorialne enote v porastu, za podjetja pa je porast še večji.

Čisti dohodek so sredstva, s katerimi kolektiv samostojno razpolaga, samostojno deli na osebne dohodke in na sklade. Prav v tej delitvi pride najbolj do izraza zrelost kolektiva pri vodenju pravilne gospodarske politike. Napačna bi bila misel, da je najboljša za kolektiv čim večja odmera za osebne dohodke. Znatno hitreje lahko raste standard kraja, če kolektiv pametno razdeli razpoložljiva sredstva, da jih lahko uporablja poleg razdelitve med kolektiv tudi za gradnjo objektov družbenega standarda. To je tudi finančno bolj ефекtno, saj se moramo zavedati, da na vsak dinar izplačanega osebnega dohodka odpade skoraj en dinar dodatnih družbenih obveznosti. Dodelitev čistega dohodka v sklade pa pomeni celotno zadrževanje teh sredstev na našem področju, kar jasno lahko uspešneje vpliva na naše življenjske pogoje.

Skladno s planom perspektivnega razvoja tovarne in kraja predvideva plan za leto 1959 za sklade podjetja, to je za sklad osnovnih sredstev, sklad obratnih sredstev, rezervni sklad in za sklad skupne porabe okrog 570 milijonov dinarjev, kar je 19 % več od lanskoletne ostvaritve. Pri tem so upoštevana pri osebnem dohodku zakonska povišanja minimalnega osebnega dohodka ter povečanje osebnega dohodka v zvezi s povečanjem kadra.

Po vplačilu v rezervni sklad podjetja in skupni sklad industrije in rudarstva, predvideva plan sledečo razdelitev po skladih:

- 20 % za sklad osnovnih sredstev in
- 80 % za sklad skupne porabe,

Akad. slikar Janez Vidic: Zelezni ornament. Umetniška konstrukcija krasí šestmetrsko steno v Industrijski šoli.

in sicer:

- 45 % za stanovanjsko izgradnjo,
- 7 % za zdravstvene objekte,
- 7 % za uslužnostne obrate
- 15 % za kulturne in športne objekte ter
- 6 % za splošno družbeno dejavnost.

Povečanje sklada obratnih sredstev pri tem ni upoštevano zaradi predpostavke, da bo tudi v letu 1960 veljal predpis obveznega vplačevanja v ta sklad pri trošenju sklada osnovnih sredstev ter sklada skupne porabe.

Ključ razdelitve ni obvezen, veljal pa bo kot osnova pri delitvi, o kateri bo delavski svet odločal ob zaključnem računu za leto 1959.

Iz plana naše železarnice za letošnje leto je razvidno, da bo kolektiv še bolj stimuliran kot v pretečenem letu. Naša železarna bo pri delitvi dohodka sodelovala s 44 %, kar pomeni, da bomo za 100 milijonov znižanih stroškov proizvodnje povečali naš čisti dohodek za 44 milijonov dinarjev. Zakonski predpis pa nam daje letos še dodatno stimulacijo, ker nam pušča še dodatno dohodek na sodelavca iznad lanskoletne ostvaritve.

V interesu napredka tovarne, kraja in naše ožje okolice je, da to objektivno možnost letošnjega leta čimbolje izkoristimo. Ob aktivizaciji celotnega kolektiva bo plan, ki bazira na obstoječih kapacitetah, možno doseči in tudi prekoračiti.

Če pri tem upoštevamo še plan investicij, ki bodo znašale v letošnjem letu predvidoma 120 milijonov dinarjev in bodo usmerjene predvsem na odpravo ozkih grl, nadomestitve iztrošenih naprav ter na povečanje mehanizacije, pa je verjetnost prekoračenja še večja.

Apeliramo na vse sodelavce za skupno skrb pri dnevnem izpolnjevanju proizvodnih in drugih nalog, da bi v počastitev 40. obletnice nastanka organizacije ZKJ vse postavke predvidenega plana pravočasno izvršili, saj je to predvsem v interesu nas samih.

Novodobni

Ljudje bodo menda res prej prišli na Luno kot pa do pameti.

— Katera voda je draga?

— Tista, ki jo k vinu primešajo.

Franjo Baš:

O ŽELEZARNI V MISLINJI

Gozdovi, rude in vode so korenine, iz katerih je človek tudi v Treh dolinah črpal surovine in pogonske sile za zgodovinske obrti, ki živijo do danes v industrijah Mežiške, Mislinjske in zahodne Dravske doline. V XVII. in XVIII. stoletju je zlasti deviški gozd na Pohorju in v Karavankah predstavljal zelo pomembno rezervo za kuhanje oglja koroških železarn, ki so drugod gozdove za oglje že v veliki meri izčrpale in se zaradi tega začele seliti na bregove Meže, Mislinje in Drave, kjer so zrasle v sedanje industrije, zlasti z jeklarne na Ravnah in tovarno poljedelskega orodja na Muti. Marsikje v Treh dolinah pa še živijo izročila o nekdanji rudarski dejavnosti (Remšnik, Ribnica na Pohorju, Razbor, Vitanje) in tudi ljudje, ki so bili v njo vključeni; tako zlasti v Mislinji, kjer je železarno iz XVIII. in XIX. stoletja na prehodu iz XIX. in XX. stoletja nasledil gozdni in lesni obrat, a se dobro spominja mislinjske železarne eden njenih zadnjih nameščencev, osemdesetletni Gašper Pungartnik.

Ob vedno hujšem pomanjkanju lesa za oglje v začetku XVIII. stoletja je po poročilu Michelangela Zois poizkusil koroški fužinar Jožef Hanžič v Tratschwegu pri Št. Vidu ob Glini zagotoviti prihodnost svojim kovačnicam z njihovo preselitvijo na vznožje jugozahodnega Pohorja pod zvon varuha tovarnikov in voznikov sv. Lenarta. Leta 1723 je dosegel od notranje avstrijske komore dovoljenje za postavitev štirih kladiv ob gornji Mislinji in zagotovilo lesa za kuhanje oglja, ki so ga kladiva potrebovala. Surovo železo za delo fužin je moral Hanžič uvažati s Koroškega, fužinarske železne izdelke pa izvažati v Italijo, ker je bilo Slovensko šta-

jersko zagotovljeno gornještajerskemu železu in je smel Hanžič razpečati letno le kakih 60 do 80 stotov železnih izdelkov v Mislinjski dolini in dalje na vzhod do Konjic. Ob predpisani uporabi koroškega surovega železa in ob izvozu fužinarskih izdelkov v Italijo je bila nova mislinjska železarna stvarno samo podružnica koroških železarn na slovenještajerskih tleh, kjer pa ni smela tekmovali s štajerskimi. Zaradi omejitev v dobavi surovega železa in grodlja na Koroško ter razpečavanja izdelkov zlasti v Italijo se nova železarna v Mislinji ni mogla prav razviti, tako da jo je bil Hanžičev sin primoran prodati grofu Schrottenbachu, ki je dosegel dovoljenje za izvoz železnih izdelkov ob znižani mitnini v Trst in leta 1752 postavitev talilne peči na volka za lastno pridobivanje potrebnega surovega železa, ki bi rešilo Mislinjo odvisnosti od koroškega.

Zdi se, da je bil Schrottenbach špekulant, ki je trgoval z železarskimi podjetji, podobno kot n. pr. Putz, ki je v XVII. stoletju ustanovil v Črni prednico sedanje ravenske jeklarne, ko je Mislinjo po dograditvi talilne peči leta 1754 prodal Michelangelu Zoisu. Slednji in za njim Žiga Zois sta bila prva predstavnika zgodnje-kapitalističnega železarstva na Slovenskem. Po pridobitvi gorenjskih železarn v Bohinju, Radovni in Javorniku in osredotočenju večine slovenske, zlasti izvozne trgovine železa v Italijo je poizkušal zlasti Žiga, znani mecen slovenskega književnega preporoda, z izgradnjo mislinjske železarne svojo premoč v trgovini in pridobivanju železa še utrditi. Zaradi tega jo je izpopolnil z novimi rudniki na zahodnem in južnem Pohorju, kjer je pridobil

rudosledne pravice, začel kopati magnezit na Maroltovem pod Malo Kopo, železovo rudo pri Vitanju, okrovo na bližnjem Kozjaku in taliti v novi, leta 1763 postavljeni visoki peči tudi okrove rude iz Škal pri Velenju in pa bakrene iz okolice Vranskega; z novimi rudniki in novo visoko pečjo je napravil Mislinjo neodvisno od koroškega surovega železa.

Da zagotovi novi in modernizirani železarni potrebno oglje, je najemal gozdove, zlasti od gosposčin, n. pr. Lehna in Vitanja, gradil po njih mrežo ogljarskih in rudnih cest, med prvimi n. pr. z Male Kope čez Razborco na Dovže, začel l. 1780 kupovati gozdne planinske kmetije za železarno in spravlil s svojo denarno močjo vrsto pohorskih kmetov v odvisnost, da so služili železarni kot ogljarji, drvarji in vozniki. Ob nakupovanju gosposčinske in kmečke zemlje z gosposčinskimi pravicami je nova železarna postala tudi novo gospodarsko in upravno središče za področje gornje Mislinje.

Do konca XVIII. stoletja je Zois investiral v Mislinjo nad 80.000 goldinarjev in dvignil prvotno Hanžičevo fužino na raven napredne kapitalistične železarne z lastnimi rudniki in gozdovi, ki je letno izvozila v Italijo nad 1000 stotov železnih izdelkov, razpečala med Dravogradom in Brežicami nad 5000 stotov poljedelskega orodja in kolesnic ter trgovsko s svojimi izdelki segla tudi na železarsko Gornje Štajersko. S Zoisovimi železnimi trgovinami v Italiji, zlasti v Trstu, pa je trgovsko zajela tudi izvoz koroškega železa v Italijo, kar je rodilo odpor Korošcev, ki so 1774 dosegli, da je Dunaj prepovedal izvažati mislinjsko železo v Italijo v zameno za brezpomembno dovoljenje izvoza v Francijo preko Marseilla. Vendar se je Zoisu kmalu posrečilo zagotoviti Mislinji izvoz v Italijo, nakar je zopet smotrno nadaljeval z geološkimi raziskavami hribovja med Uršljo goro in Vitanjem, da zagotovi mislinjski železarni nova in zadostna železna rudišča.

Uspešen razvoj mislinjske železarne pa so prekinile Napoleonove vojne in pozneje tudi velike poplave potoka Mislinje, ki je leta 1814 uničil železarske naprave na njenem bregu. Napoleonove vojne so ustavile izvoz železa v Italijo, ki je bila prvi vir dohodkov mislinjske železarne; mobilizacija moških za črno vojsko je vzela železarni delavce, ki jih je odganjala tudi Zoisova skopost ob stalno naraščajoči draginji vojnih časov; vse to in pa konkurenca severnega železa na sredozemskem tržišču so povzročili, da je Zois leta 1817 mislinjsko železarno, ki jo je še leta 1802 ravnatelj dunajskega tovarniškega in manufakturnega kabineta Widmanstätten ob svojem obisku obenem z langerwaldsko steklarno pohvalno vrednotil, prodal nečaku Bonazzi.

Bonazza je vлил Mislinji novo začasno življenje, zlasti z odkritjem novih rudišč. Ko so v drugem desetletju XIX. stoletja začenjale pojenjavati magnezitske plasti nad Ribnico na Pohorju, kjer do danes spominjajo na Zoisovo pridobivanje rude ledinska imena Cojarica, je Bonazza odprl nove pri Galiciji, Zalogu, v Česnjski, Razborju itd., razširil železarniške gozdove do obsega 5000 oralov in si zagotovil

Nekdanja
spodnja fužina,
sedaj sodarna

ogljje za dvajset let po pogodbi z graščino Falo. Razen tega je Bonazza že upošteval premog za železarniško kurivo in ga začel iskati med drugim n. pr. tudi v Velenju, kjer je znašala konec leta 1824 v Pasjem zaloga nakopane premoga nad dvajset stotov. Rudosledno delovanje mislinjske železarne in črpanje zlasti železovih rudišč med Celjem in Pohorjem, Uršljo goro in Konjicami je v zvezi z dovažanjem rud in kuriva k mislinjskemu plavžu zaostri vprašanje prometnih zvez Mislinje z njenim rudnim zaledjem in pospešilo gradnjo ceste skozi Hudo luknjo, ki jo je mislinjska železarna zlasti potrebovala. Tako je mislinjska železarna podobno kot v svojih začetkih pod Zoisom prispevala k vključitvi visokega jugozahodnega Pohorja v širši promet, pospešila tesnejšo prometno zvezo Mislinjske doline s Savinjsko skozi Hudo luknjo in razbremenila dotedanjo edino, a slabo cesto čez Vitanje.

Cesta skozi Hudo luknjo je bila še posebno potrebna, ker je ob prenehanju izvoza v Italijo postala v prvi polovici XIX. stoletja pudlovka v Štorah glavni odjemalec mislinjskega železa. Nad 11 m visok mislinjski plavž, ki je imel cilindrični meh, je dal v 24 urah 80 do 100 starih centov surovega železa, ki ga je iz rude stalil do 35 %. Za tekočo obnovo plavža potrebne kamne pa je mislinjska železarna uvažala z Leda (Eis) pri Rudi na Koroškem, tako da je prav z dovozom plavžnih kamnov Mislinja do svojega konca vzdrževala izročilo koroške železarne, kar je po svojem nastanku bila.

Ko so sredi XIX. stoletja Bonazzi izumrli, so bila tudi železova rudišča v zaledju Mislinje v glavnem izčrpana, tako da so njihovi dediči (dve tretjini Lohninger in ena tretjina Paumgarten) železarniško veleposestvo začeli vedno bolj upravljati kot gozdarski obrat in na njem razvijati lesno industrijo, kar je prišlo do vsestranske veljave konec XIX. stoletja, ko je železarna polagoma prenehala; najprej en rudnik za drugim, za rudniki plavž in končno so utihnili tudi kladiva, ki so jih nasledili lesni obrati Pergerja, značilni za Mislinjo XX. stoletja do osvoboditve. Razen prometne povezave področja gornje Mislinje z njegovim bližnjim in daljnim področjem je mislinjska železarna zlasti v Zoisovi dobi vplivala na okoliško prebivalstvo z uvajanjem naprednega gozdnega gospodarstva, urejene gozdarske službe, načrtnega sekanja lesa, sejanja gozdnih dreves, s smotrnim uvajanjem dvoročne žage za podiranje drevja namesto do konca XVIII. stoletja navadne sekire itd., zlasti pa z uvajanjem železnega poljedelskega orodja, n. pr. lemežev, plužnih desk, bran ali železnih kolesnic pri podeželskih vozovih, kjer so pod vplivom mislinjskih izdelkov v njenem času precej dokončno izginile n. pr. križvarke. Neposrednih koristi pa ljudstvo od mislinjske železarne ni imelo, saj ga je prav z njo zajelo kapitalistično razkrajanje podeželja v vsej njeni okolici, za katero je predstavljala prvo osredotočenje kapitala.

Prenehanje mislinjske železarne sovpadalo z napravo savinjsko-mislinjske železnice, ob kateri so prenehale prej pogoste vrste vprežne živine, ki je dovažala v železarno oglje s Pohorja, rudo s paških, vitanjskih

in savinjskih hribov, pa tudi premog iz Saleške doline. S prenehanjem železarne in njenim preoblikovanjem v gozdarski in lesni obrat je ves promet prevzela železnica in področje gornje Mislinje je postalo očitno cestnoprometno zatišje. Prenehanje železarne in novo prometno tišino si je mislinjski človek razlagal po svoje, ko je z Gašperjem Pungartnikom pripovedoval: Rudo za mislinjski plavž je našel nepismen domač otman (oskrbnik) s pomočjo rudarskega škrate (bergmandlca) tako široko, da se je pokazala iz zemlje prav pri samem plavžu. Nepismeni otman je rezal delovni čas še na rovaš, kar pa gospodi pri železarni ni bilo po volji. Zaradi tega so poklicali v Mislinjo učene Dunajčane, ki so nepismenega otmana odstavili. Nepismeni otman pa se je maščeval; priporočil se je rudarskemu škratu, zakopal božjo martro in kokljo s piščeti v zemljo ter zaklel Mislinjo, da tri rodove ne bo imela železove rude. Nato je odšel službovat v Bosno in od takrat na Pohorju ni več rude, temveč samo kamenje.

Razen tega je usoda zasledovala tudi lastnika Lohningerja (naslednika Bonazov), ki je bil brez sinov in imel dve hčeri. Ko sta se poročili, nista bili zvesti svojim možem, dedičem železarne. Zaradi njune nezvestobe je prišlo med dedičema do dvoboja z revolverjem na tri strele, v katerem je padel ravnatelj železarne Poglajen, a otroci so izgubili veselje do železarne, da je bila večkrat prodana, dokler

ni prišla v roke Pergerja, zadnjega kapitalističnega posestnika Mislinje, po katerem je postala ob osvoboditvi ljudska imovina.

Mislinja je zanimiv primer zgodnje-kapitalistične železarne, ki je zaradi izčrpanja železnih rudišč prenehala in postala gozdarsko in lesno gospodarsko podjetje, v katerem so bukova živa meja ob dovozu, park in graščini priče minule železarske slave in kulture. Nekdanji plavž je danes trgovina in stanovanje nameščencev, v nekdanjih kladivih pa so danes lesni obrati, n. pr. v Repnjekovem sodarna. Nekdanje skladišče železa, oglja in tehtnica so ohranjeni v svojem stanju iz druge polovice XIX. stoletja ter služijo obenem z obema graščinama, s Poglajenovo in Polževo, da se zavarujejo kot tehniško-zgodovinski spomeniki. Saj so obenem s častitljivim parkom in zlasti mogočnimi duglazijami, prvimi v naših krajih, učinkoviti dokazi zgodovinskega dela našega človeka za tujega podjetnika.

Opomba uredništva: Avtor uporablja uradni naziv: Mislinja, Mislinje, Mislinji... in se v naš spor ne meša. Krajanom namreč poimenovanje kraja po vodi ni čisto všeč. Kakor imam Prevalje, Kotlje, Trbonje, Pameče, Troblje, Dovže ter dalje naprej Velenje, Vitanje itd., smo imeli tudi Mislinje, Mislinj, v Mislinjah ali pa kvečjemu kot Velenje: Mislinje, Mislinja, v Mislinju, toda nikoli: danes sem ležal v Mislinji..., kajti podeželski ljudje točno ločijo, kdaj je bil kdo v vodi, kdaj pa v kraju, čeprav se vselej tudi pokorijo dekretom preimenovanj.

Upravna stavba železarne, danes stanovanja

Franc Fale:

NAŠA OBČINA

LEGA IN POVRŠINA

Občina Ravne na Koroškem leži v osrednjem najbolj severnem področju LR Slovenije. Na severu meji na Avstrijo, na jugu in na zahodu na občino Šoštanj, na vzhodu pa na občini Dravograd in Slovenj Gradec. Skratka: Mežiška dolina je naša občina.

Površina občine Ravne na Koroškem meri 303,5 km². Največ je gozdov. Gozdne površine obsegajo 187,7 km², njive in travniki 34,7 km², ostalo pa odpade na nerodovitne in zazidane površine.

PREBIVALSTVO IN GOSPODARSTVO

Po stanju konec leta 1958 ima ravenška občina 21.610 prebivalcev. Jedro prebivalstva predstavlja industrijsko delavstvo. Samo Železarna Ravne in Rudnik Mežica zaposlujeta okrog 4400 delavcev in uslužbencev, ostali so zaposleni v gozdarstvu, gradbeništvu, trgovini, obrti in gostinstvu. Od dohodkov iz industrije in ostalih dejavnosti se preživlja 17.930 prebivalcev, medtem ko se s kmetijstvom bavi le 3680 prebivalcev. Upravičeno lahko zato trdimo, da je naša občina skoro izrazito industrijska.

Zaradi razmeroma dobro razvite industrije bo v letu 1959 znašal družbeni bruto proizvod na enega prebivalca 650.496 din, narodni dohodek pa 298.170 din. Glavna gospodarska moč občine je v dokaj razviti rudarsko-metalurški in strojni industriji. Tudi naravna bogastva in lepote, predvsem gozdovi, polja in pašniki, pa gore, planine in doline, dajejo lep in zdrav videz Mežiški dolini.

RAZVOJ OD OSVOBODITVE DO DANES

Ne mislim navajati ogromnega gospodarskega napredka, ki ga je doživela naša občina v 13 letih po osvoboditvi. Dovolj je, če se ozremo samo malo v bivšo Jugoslavijo. Razlika o silnem gospodarskem napredku je več kot očitna.

Na kratko hočem prikazati razvoj občine Ravne kot politično teritorialne enote od osvoboditve do danes.

Takoj po osvoboditvi je področje današnje občine spadalo pod okraj Prevalje. Takratni okraj je bil razdeljen na krajevne odbore, ki so bili osnovni organi ljudske oblasti in ki so ustrezali po vojnim razmeram naše nove Jugoslavije.

Na področju okraja Prevalje je bilo kar 14 krajevnih odborov, in sicer: Ravne, Kotlje, Tolsti vrh, Dobrije, Dobja vas, Prevalje, Leše, Danijel, Lokovica, Mežica, Žerjav, Črna, Javorje in Koprivna. Po preselitvi okraja s Prevalj v Dravograd leta 1946 so bili ukinjeni krajevni odbori: Dobrije, Dobja vas in Lokovica.

Meseca maja 1949 se je takratni okraj treh dolin Mežiške, Dravske in Mislinjske preselil iz Dravograda v Slovenj Gradec.

V mesecu maju 1952 so se krajevni odbori v Mežiški dolini združili v 4 občine: Ravne, Prevalje, Mežica in Črna. Iz 11 krajevnih odborov so nastale 4 občine. Takrat govorimo že o občinah, ki začno postajati vedno bolj samostojne in imajo vedno več pristojnosti.

S 1. oktobrom 1955 se je okraj Slovenj Gradec priključil okraju Maribor. Hkrati sta se v naši dolini rodili dve večji občini:

Ravne in Črna, tako da se je bivša občina Prevalje združila z Ravnam, bivša občina Mežica pa s Črno.

Razvojna pot se je nadaljevala. S 1. novembrom 1958 sta se združili občini Ravne in Črna v občino Ravne na Koroškem.

Morda bo kdo rekel, da smo z združevanjem krajevnih odborov in občin prišli po 13 letih tja, kjer smo začeli leta 1945. Razlika je samo v naslovu, prej okraj Prevalje, sedaj Občinski ljudski odbor Ravne; toda ni tako. Razmeroma hitra razvojna pot je dala našim današnjim občinskim ljudskim odborom vsebinsko popolnoma drugačno delo z velikimi pravicami in pristojnostmi. Gre torej za velike spremembe v vsebini dela današnjih občinskih ljudskih odborov, ki imajo velike pravice in hkrati tudi dolžnosti. Z našim splošnim družbenim razvojem po osvoboditvi so nastali pogoji in potrebe po drugačni obliki in vsebini dela. Decentralizacija oblasti in demokratizacija splošnega družbenega življenja sta v svoji razvojni poti bili pogoj za razvoj organov oblasti do današnje stopnje.

Na področju gospodarstva so leta 1950 prevzeli od države vodstva podjetij delavski sveti. Prvič v zgodovini človeške družbe so se uresničile dolgoletne sanje delavcev — proizvodnjo naj upravljajo neposredni proizvajalci.

Delavskemu samoupravljanju se je na široko pridružilo družbeno samoupravljanje. Naloga delavcev kot neposrednih proizvajalcev ni samo delo v podjetju in v upravljanju s podjetjem, temveč tudi skrb za reševanje določenih komunalnih in splošnih problemov, ki se pojavljajo zunaj podjetja — v občini. Tribuna za reševanje teh problemov pa je občinski ljudski odbor s svojimi sveti, komisijami in krajevnimi odbori.

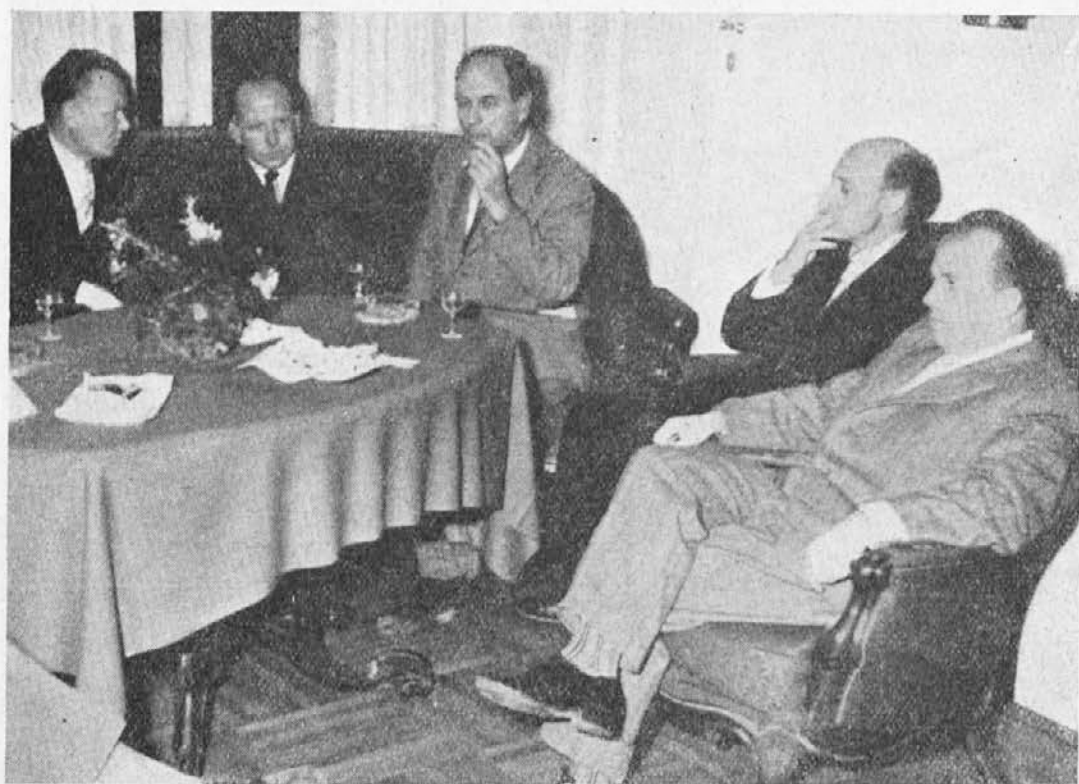
Sedanja občina Ravne na Koroškem je zemljepisno in gospodarsko zaokrožena celota Mežiške doline. Občinski ljudski odbor občine šteje 78 odbornikov (občinski zbor 39, zbor proizvajalcev 39). Nadalje ima 9 odborniških komisij s 35 člani, 17 svetov s 143 člani. Poleg tega dela še 16 stalnih in občasnih upravnih komisij, ki imajo skupaj 107 članov.

Zaradi precej velike razsežnosti ima naša občina 13 krajevnih odborov, ti so: Ravne-Čečovje, Ravne-trg, Kotlje, Prevalje, Leše, Jamnica, Lokovica, Mežica, Žerjav, Črna, Javorje, Podpeca in Koprivna. Krajevni odbori imajo od 5 do 9 članov.

Število odbornikov obeh zborov, članov svetov in raznih komisij nam dovolj zgovorno pove, koliko državljanov sodeluje in soodloča o vseh zadevah, ki se tičejo nas vseh, ki živimo v Mežiški dolini na področju občine Ravne na Koroškem.

RAZLOGI ZDRUŽITVE OBČIN RAVNE IN ČRNA V ENO OBČINO

Kot je bilo že omenjeno, so današnje velike občine rezultat našega gospodarskega in družbenega razvoja od osvoboditve do danes. Poleg tega, da so razlogi decentralizacije ljudske oblasti in razvoj družbene demokracije kot glavni razlogi razvoja sploh, pa je niz še drugih praktičnih gospodarskih razlogov, ki so narekovali združitev.

Lani novembra je bila na Ravnah skupščina Smučarske zveze Jugoslavije, sedaj 12. do 15. februarja bo na naših smučiščih XIV. državno smučarsko prvenstvo za klasične discipline, prej smo imeli nekajkrat tudi že mednarodne smučarske prireditve itd. Ravne so že znan kraj smučarskega športa in se naprej uveljavljajo. Slika s sprejema delegatov SSJ pri predsedniku občine Ivanu Hercogu

Oglejmo si samo nekatere:

— Z združitvijo obeh občin v eno je postala Mežiška dolina zemljepisno, politično in gospodarsko zaokrožena celota.

— Z združitvijo se zmanjšajo stroški upravnega aparata (obe občini sta pred združitvijo imeli skupaj 74 sistematiziranih delovnih mest, združena občina pa 54 oziroma 20 manj, ali letna pocenitev uprave za okrog 5.800.000 din).

— Z združitvijo se je izboljšala strokovnost upravnega kadra občine.

— Z združitvijo so podani vsi pogoji za združevanje nekaterih ustanov v večje enote, ki lahko poslujejo bolje in rentabilneje.

— Možna je večja koncentracija finančnih sredstev za gospodarsko in negospodarsko investicijsko dejavnost.

— Združitev je dala večje pogoje za načrtni, enakomernjši razvoj vse Mežiške doline — naše občine.

IN NAŠE SKUPNE NALOGE

— Zaradi razsežnosti občine morajo krajevni odbori bolj živo obravnavati manjše probleme na terenu, večje pa javljati občinskemu ljudskemu odboru. Odborom na terenu pa moramo pomagati občani.

— Vsi državljani naše občine moramo videti naše skupne interese v okviru vse občine in se znebiti preveč lokalističnih gledanj. Skrbeti moramo za enakomeren razvoj občine na vseh področjih.

— Preko zborov volivcev in drugih množičnih organizacij in društev moramo občinskemu ljudskemu odboru pomagati v reševanju problemov, ki se končno tičejo nas vseh. Le na tak način bo naše skupno delo prijetno in uspešno za nadaljnji razvoj naše občine.

DEVET LET

»Koroški fužinar« je stopil v deveto leto.

Hvala vsem, ki ste sodelovali za vsebino ter vljudna prošnja in vabilo za naprej.

Če ne bomo dobili vrednih in zanimivih stvari, list ne bo mogel biti vreden in zanimiv.

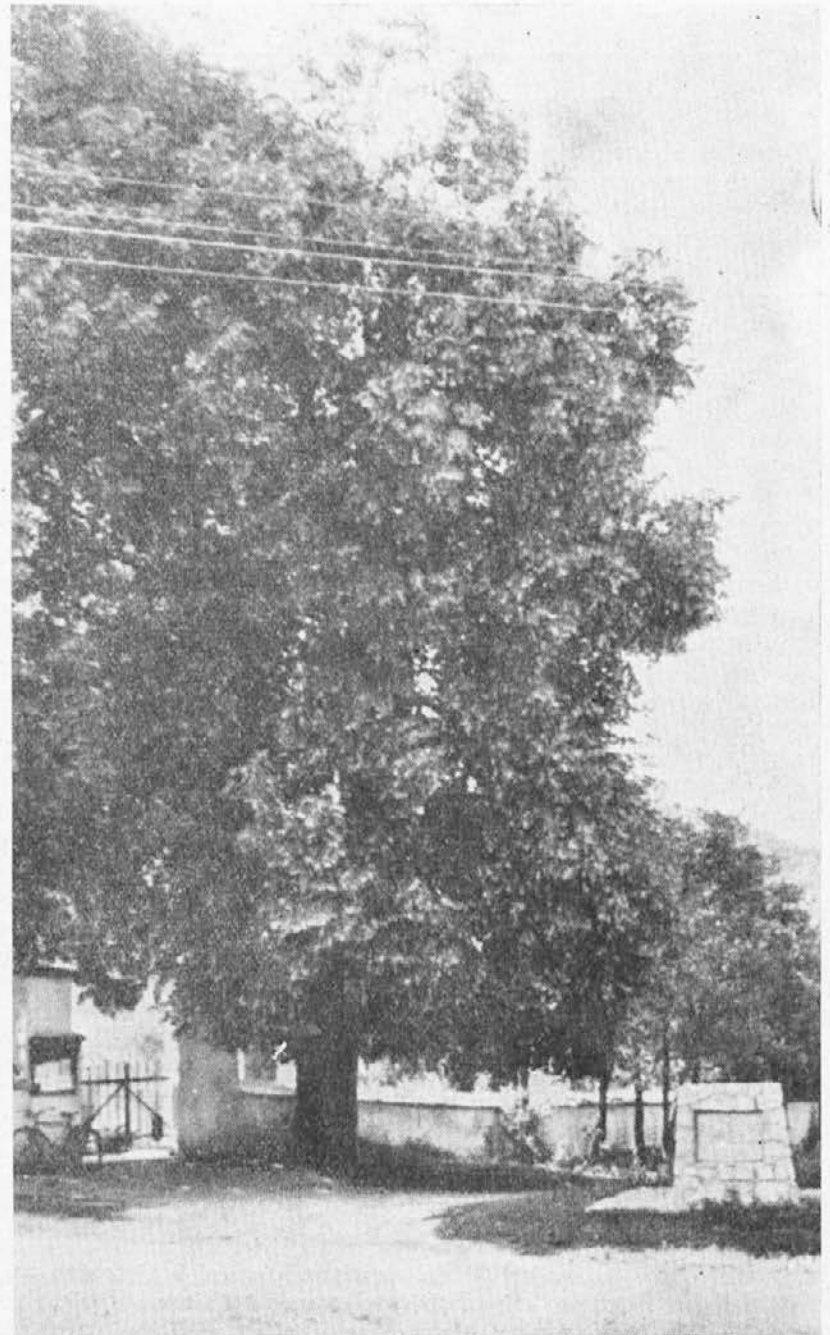
Železarska delovna skupnost je dala tak nalog in daje to možnost za fabriko, kjer pa vselej še ostane kaj za kraj. Uporabimo to in oblikujemo glasilo tako, da nam bo čim več koristilo pa še tako, da ga bo rad prelistal kdaj tudi kdo od onih, ki bodo tu živeli in delali za nami. V taki dobi smo, v dobi napredka. Zapišimo kaj o tej rasti in za rast, gojimo ljubezen do koroške biti in jo ohranjujemo domovini in bodočnosti!

Uredništvo

Za razvoj turizma

Končno smo tudi na Ravnah ustanovili turistično društvo. Za predsednika je bil izvoljen inž. Dušan Dretnik in z njim kopica srčnih ljudi v odbor.

Prihodnjič bomo o tej stvari več zapisali pa tudi že o prvem delu društva.

Ob hotuljski lipi ...

Na desni spomenik na prvo partizansko zborovanje v Kotljah. Napis na plošči bliže pove: »Sredi okupacije, zadnje oktobrske nedelje 1943, smo se Hotuljci tu pod lipo zbrali in zakleli .Smrt fašizmu — Svobodo narodu!«

„Mislinjska dolina“

V Slovenjem Gradcu je začel izhajati nov list »Mislinjska dolina«. Izdaja ga občinski odbor SZDL, glavni urednik pa je Oto Štraser. List bo izhajal iz začetka tromesečno.

S prvo številko so se lepo predstavili. Povedali so o namenu, ki je: bolj obveščena in bolj delujoča občinska skupnost, ter so že vsebino prve številke za ta namen posrečeno zajeli in oblikovali. Vsestranska je, zanimiva, resna in vedra. Le-

pote ceni in zato toliko bolj k rasti spodbuja. Veliko je povedala novega že ta številka tudi nam, čeprav smo že skoro 10 let starejši sosedni list.

Ni namen in nismo poklicani za dobro oceno, a radi povemo, da nam ugaja že strpnost, ko je na primer zraven »Plešivca« lahko tudi »Uršlja gora«, ne pa, da se zaradi fiksnih idej po nepotrebnem odvrčamo od dejstev.

Prepričani smo, da bo »Mislinjska dolina« našla naročnike tudi v naši dolini ter se razvila v iskano branje za svoj kraj.

Pozdravljamo

V dneh 12. do 15. februarja 1959 bodo na Ravnah na Koroškem tekme za XIV. državno smučarsko prvenstvo v klasičnih disciplinah. Nastopi bodo na terenih na Ravnah in v Črni na Koroškem.

Pozdravljamo nastopajoče športnike, goste in prireditelje ter vabimo vse prebivalstvo, da s pravim odnosom in sodelovanjem izkaže koroško dobrodošlico za plemenito stvar.

Ing. Mitja Šipek

ELEKTRONSKI MOŽGANI NA RAVNAH

Že zopet elektroni! boste dejali, ko da si brez njih ne moremo več pomagati naprej. Res je tako! To ni več moda, to je nujnost in zmaga človekove volje in spoznanja. Uporaba elektronov in električnega toka ni samo v tem, da nam poganjajo motorje in nas grejejo ter talijo jeklo. Ta njihova služba je le hlapčevsko delo, elektron je pa v bistvu uporaben za mnogo bolj inteligentne posle. Ker je tako majhen in sila okreten, se pač lahko splazi v še tako skrite kotičke materije, in ko se vrne, nam da podatke o razmerah tamkaj; pa kaj ne bi, saj je tam doma, saj je sestavni del materije. Da se spomnimo nazaj, on vendar kroži z veliko hitrostjo okoli jedra osnovne celice materije — okoli jedra atoma.

Iz atomov je sestavljena vsaka materija: jeklo, les, voda, živa bitja, zrak itd. Saj te kar koža prične srbeti, če pomisliš, da se v tvojem telesu z blazno naglico vrtijo elektroni okoli jedra in okoli tebe v zraku vse pleše. Pa dovolj te zabave, glavno, da vemo kje so elektroni doma.

Človek je kaj kmalu spoznal tudi njegove manire, brž ko ga je odkril. Kot črnici ne morejo nič zato da so črni, tako tudi elektroni ne morejo nič zato, da so negativno električno nabiti — no, izjeme so tu. Iz njihove krožne poti okoli jedra pa jih ni težko spraviti. Treba je opraviti samo neko delo — to je, treba jim je dati neki sunek pa odleti tak elektron iz svoje normalne poti proč tako kakor žoga, ki ji z brco dovedemo energijo in s tem seveda opravimo delo, odleti v zrak, ne ostane v zraku, temveč pade ponovno na zemljo, tako tudi elektron pade nazaj na svojo normalno stezo, saj ga privlačijo pozitivno nabita jedra. Žoga pa, ki pade brcajočemu izzivalcu na nos, mu posojeno energijo vrne in tudi opravi neko delo. Dokaz za to je zatekel nos. Na srečo pa vrne manj energije, kot jo je sprejela, sicer bi nos

kritično izgledal — zamislite si, da bi »žogobrec« sunil z vso silo namesto v žogo v lasten nos. Razlika v energiji se je potrošila drugod na poti. Tako je tudi z elektronom. Ko pade nazaj na svojo normalno pot, opravi neko delo, ki je lahko kaj različne oblike. Običajno nastaja toplotna energija, ali pa tudi svetlobna energija. Načinov, kako spraviti elektron z normalnega tira okoli jedra, je več. Eden izmed teh je ogrevanje, to je toplotna energija. Taka nervoza elektronov, ki so se morali umakniti s svoje poti je poznana pod imenom »vzbujeno stanje«.

Če tedaj sprožimo s pomočjo visoke napetosti med kosom jekla in elektrodo električno iskro ali lok zaradi visoke dovedene energije na tem mestu, vzbudimo elektrone, ki odfrčijo z normalnega tira; ko pa padajo nazaj po prenehanju iskrenja, povzročijo svetlobo. Ta svetloba je različna pri različnih kemijskih elementih, kajti niti dva elementa nimata enako število elektronov kot spremljevalce. Da bo enostavneje, lahko rečemo, da elementi svetijo v različnih barvah, nekateri od jeze nad to nadlogo zardijo, drugi pa postanejo zeleni itd. To njihovo lastnost je človek izrabil za to, da poizkuša ugotoviti, kateri od elementov so bili tam prizadeti in kolikšno je posamezno krdelo. Če je onih atomov, ki postajajo zeleni, več, potem bo pač delež zelene svetlobe večji.

Če tedaj vzamemo kos jekla, ki ima pet ali deset elementov v svoji sestavi, ga izpostavimo električni iskri ter tako atome zbudimo, potem nam ti atomi dajo neko mešano svetlobo. Sedaj nam preostane le še, da ugotovimo, katera barva je v tej zmesi bolj močno zastopana.

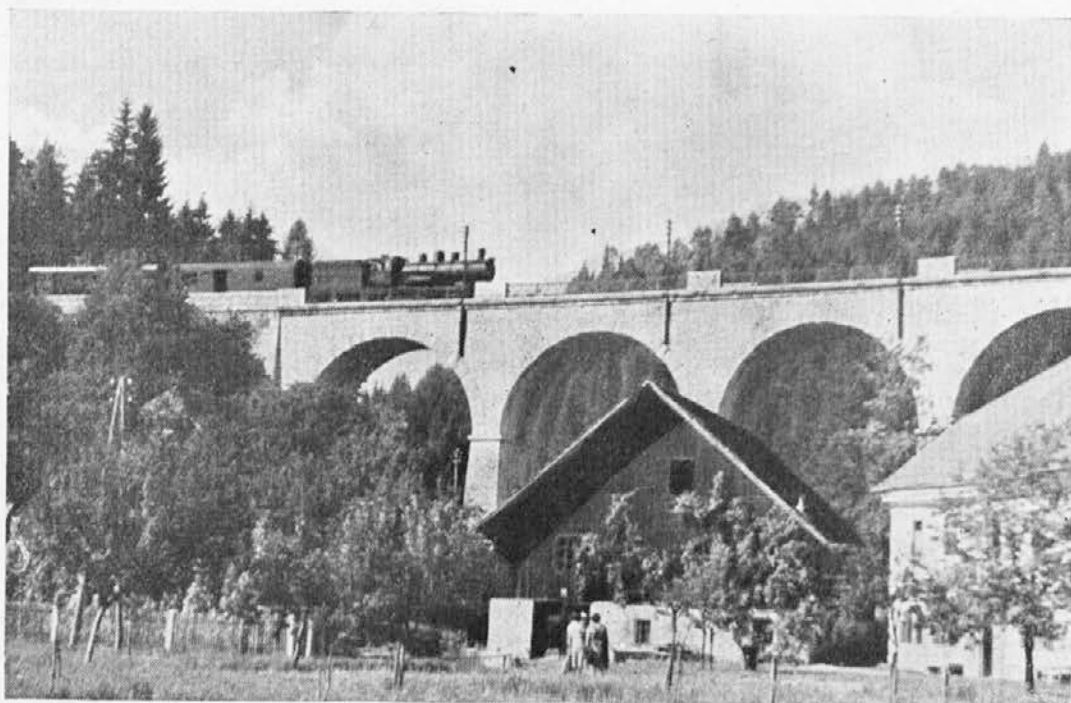
Narava se je to pot zopet sama izdala. Če po kosilu dremuckate na soncu in skozi priprte veke opazujete sinji nebesni svod, se vam naenkrat na trepalnice prikrađe mavrica. Po nevihti se čez nebo razpne

pisan mavrični lok, ko sončni žarki silijo skozi tančico drobnih dežnih kapljic. Če dobro opazujete, vidite da je modra barva vedno na eni strani, rdeča pa na drugi. Prej mešana ali kakor pravimo bela svetloba se je razklonila v sestavne dele, in sicer poznamo ta pojav pod imenom »uklon svetlobe« na zelo tankih robovih, na primer trepalnice, fine vodne kapljice. Pa ga imamo! Na pot svetlobe, ki jo sijajo razdraženi elektroni, postavimo fino zarezo, pa bomo razklonili zmes svetlobe. Tako so znanstveniki tudi storili. Na pot svetlobi so postavili »Rolandovo mrežo«, ki je pravo čudo moderne tehnike; saj ima na enem centimetru ploskve nič manj kot 10.000 zarez ali 1.000 zarez na 1 mm in cena ene take mrežice, ki je velika približno 1 dm² je »samo« — cena osmih avtomobilov (9.000 dolarjev). Ker je mreža lahko ukrivljena, se tedaj svetloba lepo porazdeli po loku od ultravijolične pa vse do temnordeče.

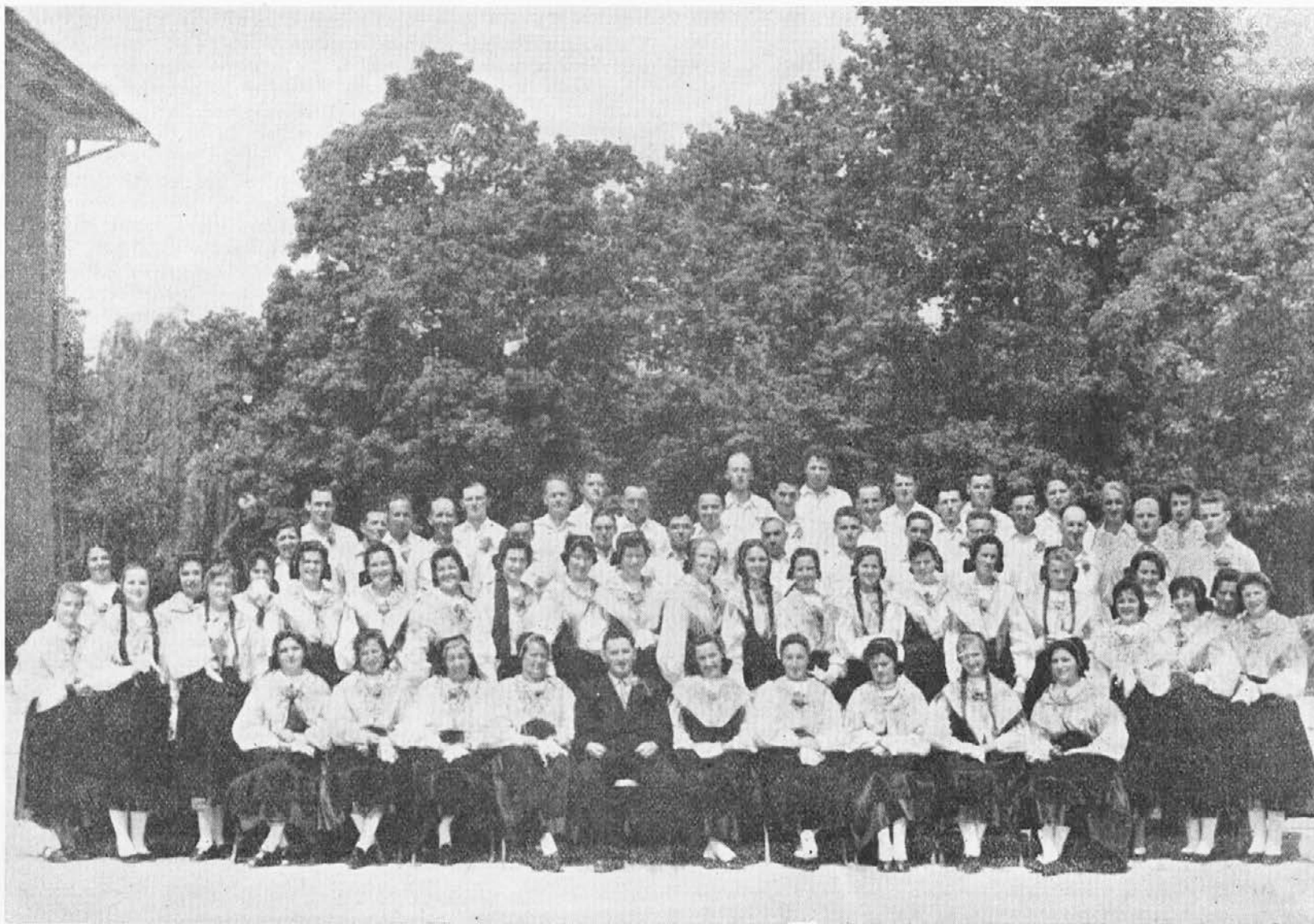
Razvozlali smo sedaj, kateri elementi so bili napadeni z električnim šilom. To pa nam ne zadostuje, predvsem nas zanima, v kakšni meri je kateri od elementov v tem kosu jekla soudeleženi. Poiskati moramo način, kako izmeriti količino svetlobe. Merilcev svetlobe poznamo več, toda, žal, večina je premalo občutljiva, kajti zaradi boljšega ločenja tako imenovanih karakterističnih črt za posamezni element puščamo posamezne barve svetlobe skozi izredno tanke špranje, ki merijo le nekaj tisočink milimetra.

Da bi pa mogli kljub temu izmeriti jakost posameznih izbranih pramenov svetlobe, se zopet poslužimo elektronov. Ko smo naštevali vse muhe elektronov, smo omenili tudi, da se najrajši ognejo vsiljivcem s svoje poti; ko se vsiljivec umakne, prično zopet svoj normalni tek okoli jedra, pri tem pa ne pozabijo, da mu vračajo milo za drago — oddajajo svetlobno energijo in s tem opravljajo delo. »Brez dela ni jela«. Celo elektroni vedo, pa tudi obratno velja — torej: če elektronu pripeljemo njegov lasten proizvod, to je svetlobno energijo, jo bo hvaležno sprejel in se podal z njo na pot tako daleč, da bo to zalogo potrošil, nato pa se bo izčrpan vrnil nazaj v svoje gnezdo. Sedaj smo našteali vse njegove dobre lastnosti. Ima pa tudi slabe. Je velik koristolovec, sicer vesten služabnik, toda na lep obraz ne naredi nič; za malo denarja malo muzike — gre tja, kjer več plačajo.

Kakor ga vleče pozitivni naboj v rojstni hiši, pa se brez pomisleka pridruži drugemu gospodarju, ki je bolj pozitivno nabit. Če takemu od doma pregnanemu elektronu postavimo na pot kovinsko ploščo, ki je bolj pozitivna kot njegovo bivališče — tudi kovinska plošča, iz katere ga je pregnala svetlobna energija, ki smo jo namerili skozi špranje nanjo — potem se elektron ne vrne nazaj, ampak vedno hitreje drvi proti obljubljeni deželi. Drvi tako hitro, da se sploh ne more ustaviti, naravnost z glavo se zabije v kovinsko ploščo s tako silo, da izbije kar dva elektrona iz

Stoparjev most. Tak je vhod v Šentanel, kjer cingljajo še originalni

KOROŠKI PEVSKI ZBOR

Sicer je na Koroškem pevski zbor takoj tu, čim stopijo trije skupaj — in kak zbor! Ta je malo večji. Lani majnika so gostovali po naših krajih ter zapeli za 50-letnico celovške prosvetne zveze. Sklad Prežihovega Voranca v Mariboru je dekletom podaril 35 koroških narodnih noš, pa so dale sliko za spomin. To-le Zelezarni Ravne za posluh. — Da bi peli naprej, budili, ohranjevali... Koroška pesem je namreč čisto drugačna. Tam pevovodje ne dušijo glasov, temveč zapoje z njimi kar se da, zato je ta pesem barva in klic tega ljudstva

nje, sam pa se zarije v kovino in od prehudega udarca ne more več nadaljevati poti. Žrtvama, ki sta pri tem karambolu odfrčali s svoje tisočletne in brezkončne ceste, se godi prav tako. Zaletita se v naslednjo pozitivno ploščo in zbijeta štiri elektrone. Ti štirje pa naprej vsak po dva, na ta način pridrvi na deseto ploščo namesto enega večkrat milijon elektronov. Naš špekulativni namen smo dosegli. Tisto malo svetlobe, ki smo jo usmerili iz Rolandove mreže skozi špranjo na prvo kovinsko ploščo, in kj je izbila samo en elektron, smo na ta način milijonkrat pomnožili. In če je svetlobe več, kar pomeni, da je razdraženih atomov tistega elementa več, bo električni tok na zadnji plošči za toliko milijonkrat večji. To napravo imenujemo »fotomultiplikator«.

Sedaj pa smo že čisto blizu cilja. Ako izmerimo električni tok ali kar je isto število elektronov na zadnji plošči multiplikatorja, lahko iz tega sklepamo na odstotek elementa, ki je v kosu jekla. Ker pa postavimo pred vsako špranjo, ki je nameščena za posamezne elemente, multiplikator, lahko hkrati izmerimo količino posameznega elementa v preiskovanem kosu jekla.

Tu pa povesti še ni konec. Prešteti moramo prav vse elektrone. Če katerega izgubimo ali izpustimo, smo s tem naredili napako, ker nam merilec števila elektronov pokaže premalo vsebnosti sodelujočih elementov. Da bi mogli izvršiti čim točnejše »ljudsko štetje« elektronov, jih moramo nekam zapreti. To storimo na tak način, da jih pustimo steči v kondenzator in nato prekinemo pot. Sedaj imamo vse elektrone za vsako špranjo posebej ujete — pa jih pojdemo štet!

Ena izmed metod je sledeča:

Neki kondenzator napolnimo z elektroni, ki so se zbrali zaradi vpliva elementa v jeklu, za katerega nam je znana količina, na primer železo. Elektroni pa imajo tudi to slabo lastnost, da se sploh ne ljubijo med seboj, in če le morejo, se razidejo čim dalje drug od drugega. Ta njihova želja se izraža v obliki električnega pritiska, kar imenujemo električna napetost.

To lastnost pa izrabimo takole:

Elektrone iz pravkar omenjenega primerjalnega kondenzatorja pustimo po malem odtekat skozi velik upor, ki preprečuje, da vsi elektroni ne planejo nenkrat skozi odprta vrata kondenzatorske

ječe, ampak gredo v gosjem redu. To seveda traja nekaj časa. Ko smo aparat usmerjali, smo na primer izmerili, da je potrebno za popolno izpraznjenje primerjalnega kondenzatorja 10 sekund. Čas merimo s štoparico. Zaskočko štoparice preko napetostno občutljivega releja vežemo med primerjalni kondenzator in oni kondenzator, kamor smo signali elektrone, rojene v multiplikatorju nekega elementa, in sicer tako, da se štoparica ustavi v momentu, ko je količina elektronov v obeh kondenzatorjih popolnoma enaka. Ko pritisnemo na gumb, sprožimo štoparico in istočasno odpremo vrata kondenzatorskega hleva. Ko je količina elektronov v obeh hlevih enaka, se vrata avtomatsko zapro in štoparica se ustavi. Ako je v tem času minilo 5 sekund, vemo, da je preiskovalni element zastopan s 50 % vsebnosti. Tako sprožimo za vsak element (kanal) štoparico in izmerimo vsebnost elementov drugega za drugim.

Iz opisa je razvidno, da si pri tem delu sledijo postopki drug za drugim. Da pa je delo olajšano, je v aparat vgrajen poseben avtomat, ki vklaplja in izklaplja posamezne akcije popolnoma avtomatsko in je dolžnost laboranta, da vpne med elektrodo

primerno odžagan in obrušen kos jekla, pritisne na gumb in počaka približno dve minuti, nato pa odčita odstotek vsebnosti posameznih elementov ali odtrga kopijo traku, kjer se podatki avtomatsko registrirajo pri izvedbah, kjer ure pišejo ali pa tiskajo.

To je vse lepo, če ne bi bilo motenj. Nekateri elementi, ki se ravno največ analizirajo, to so C in P ter S pa dajejo močno modro barvo svetlobe (ultravijolično) kot svojo karakteristiko. Ta barva je prava delikatesa za zrak oziroma kisik, ki je v zraku. Kisik požira to svetlobo izredno požrešno. Druge barve svetloba mu ne tekne. Kaj pa bo ostalo za merjenje, če vso svetlobo pospravi kisik? Zato moramo kisik odstraniti. Tam, kjer nastaja iskra, pihamo žlahtni plin argon pod pritiskom, da izpodrine kisik, argon pa nima takih kanibalskih manir in se oddane svetlobe ne dotakne. Od tu naprej pa pustimo teči svetlobo skozi prostor, ki je zračno prazen. Svetloba sicer lahko prodira skozi steklo, toda te vrste modra svetloba je muhasta. Skozi navadno steklo ne gre, pripraviti mu moramo posebne vrste steklo — kvarcovo steklo, ki je znatno dražje.

Strokovnjaki trdijo, da jim bo v kratkem uspelo izločiti še karakteristične črte za vodik, dušik in kisik, tedaj vse one pline, ki nam delajo toliko preglavic pri izdelavi kvalitetnega jekla pa jih je tako

težko in zamudno določevati. Njihova karakteristična svetloba je še bolj v vijoličnem delu spektra, v osnovi pa je problem že rešen.

Kje so sedaj elektronski možgani?

Ves ta skupek naprav, ki omogoča določiti v pičlih dveh minutah vsebnost kar 13 elementov v jeklu, pač lahko imenujemo možgane. Delo s tem aparatom, ki nosi komercialno ime »Qantovac«, poteka hitro, zanesljivo in z malimi stroški. Aparat sam pa ni majhen, saj tehta nekaj ton. Zasede vso sobo, troši ca. 5 KVA električne energije. Mora biti zelo skrbno negovan, saj je občutljiv na spremembo temperature — že za $\pm 1,5^\circ \text{C}$ — in na spremembo vlage ter mora imeti na 0,5% točno regulirano napetost in frekvenco električnega toka, vsebuje nekaj ducatov občutljivih relejev ter nekaj sto elektronk. Stane okoli 50.000 dolarjev. Dasiravno so to za naše pojme astronomske številke, vendar je jasno, da ga bomo morali prej ali slej imeti, saj bomo na ta način dobili v roke sredstvo, ki bo zanesljivo in brez bojazni za človekovo zmotljivost spremljalo potek šarže v peči.

Srečali smo enega izmed velikih uspehov človekovega intelekta. Človek je s pomočjo elektronov prodrl v tajni svet skrajno malih dimenzij, ki je očem neviden, s pomočjo elektronov pa tudi prodira v svet

neskončnih dimenzij vesoljstva, ko preko elektromagnetskih valov vodi rakete v vsemirje in s pomočjo elektronov zopet dobiva iz vsemirja podatke o razmerah tam gori. Današnja doba je doba elektronov, zato je čas, da jih v najenostavnejši obliki spozna vsakdo, saj mu bodo iz dneva v dan potrebni, kot je zrak potreben za življenje. V naši železarni smo pri vsem merodajnih faktorjih naleteli na veliko razumevanje uvajanja sodobnih, v veliki meri elektronskih metod pri zasledovanju in kontroli naše proizvodnje. V tej panogi smo pred drugimi podjetji in nam garantira tak način dela, da se bomo s kvaliteto naših proizvodov uvrstili med konkurenče izdelovalce specialnih jekel.

PRIZNANJE

Predsednik republike je odlikoval podpredsednika naše občine in revolucionarja od mladih nog, Ivana KOKALA z redom Zasluge za narod II. stopnje. Skojevec iz prvih let, španski borec, Rus, Palestinec, Turk, Egipčan itd. — po svojih poteh je iz svojega borbenega življenja nekaj že napisal tudi za naš list. Ko mu za visoko odlikovanje toplo čestitamo, ga prosimo, da še kaj pove.

Za železarje in za tujski promet. Del restavracijskih prostorov v Domu železarjev na Ravnah

SINDIKAT ŽELEZARNE

UPRAVNI ODBOR IN ZAUPNIKI

Na zadnjem občnem zboru sindikalne podružnice našega podjetja so bili v upravo sindikata izvoljeni naslednji sodelavci:

Upravni odbor

Av gust Razgoršek, personalni odd., predsednik

Ivo Kohlenbrand, analitski oddelek, tajnik
Viktor Kastelic, prodajna služba, blagajnik
ter člani uprave:

Ivo Čerče, mehanična delavnica
Otmar Čeru, modelna mizarna
Leopold Čič, vzmetarna
ing. Milan Dobovišek, jeklarna
Oto Hafner, jeklarna
Franc Hrastnik, mehanična delavnica
Marija Koželj, prodajna služba
Otmar Leš, elektro obrat
Franc Mlakar, remont
Ivan Močnik, promet
Miha Ošlak, kovačnica
Andrej Plohl, jeklarna
Ivan Sekavčnik, kovačnica
Janez Žnidar, jeklarna

Nadzorni odbor

Anica Letonja, kapitalna izgradnja
Roman Kogelnik, analitski oddelek
Viktor Košutnik, priprava dela

Odbor za oddih

Janez Gorjanc, promet
Jože Grzina, čistilnica
Peter Mihelač, skladiščna služba
Ivan Strmčnik II, mehanična delavnica
Franc Vreš, kovačnica

Zaupniki

za mehanično delavnico:

Jože Fujs, Ciril Gorenšek, Ivan Jamnik,
Franc Kešpret, Jože Kotnik, Franc Merkač,
Ernest Novak, Alojz Potočnik, Anton
Prevorčič, Viktor Turkuš, Mirko Zvovc;

za modelno mizarno:

Martin Arl

za spedicijo:

Marija Grabner

za jeklarno:

Franc Butolen, Jože Črešnik, Martin Grobelnik,
Justin Hriberšek, Ferdo Igerc, Miran Krivograd,
Anton Metulj, Cilka Novak, Anton Plohl,
Vinko Žmave, Ivan Žunko.

Dvakrat koristno

1400 ur cinglja na Ravnah

Takole je zapisano na tistem listku:

Ker v letu 1958 niste utrpeli, povzročili ali sopovzročili nesreče pri delu oziroma ste izpolnili tudi siceršnje pogoje člena 34 tarifnega pravilnika podjetja, prejmete po razpisu delavskega sveta z dne 27. februarja 1958 za nagrado novo uro budilko.

Uro dvignite v centralnem skladišču proti oddaji tega listka (ki je kot nakaznica nenadomestljiv in se v primeru izgube ne nadoknadi).

Zahvaljujemo se Vam za Vašo strokovnost in paznjo pri delu, od katerih je največ odvisen uspeh borbe proti obratnim nezgodam, in Vas vabimo, da pomagate v tej borbi tudi vnaprej v skupnem in predvsem v Vašem lastnem interesu.

Naj Vas darilo kolektiva v tem spodbuja, naj Vas budi v svetle dni in Vam kaže samo srečne ure!

Januarja 1959.

DELAJSKI SVET

komisija za delovno varstvo

Često nas vprašajo, kdaj in zakaj smo uvedli tak način klica oziroma spodbude k sodelovanju vseh sodelavcev v borbi proti nesrečam pri delu. Neki so celo rekli, da je to tako »podkupovanje« pa zato skoro brez manire itd.

Ne, ta način res ni večer, ker ni treba delati varno zaradi tega, da dobiš potem za to neki predmet, temveč da ohraniš življenje, zdravje in zmožnost za delo, za osebno srečo, za srečo družine in svojcev ter za čast in kvaliteto dela zase in za skupnost — za čim gospodarnejšo osnovo pa tem večji napredek.

Včasih je pa le potrebno, da se za kako ujnjo rešitev še dodatno zgameš.

Pred leti je bilo namreč pri naši železarni še toliko te neumnosti in škode (še danes ne moremo nad polovico teh nepotrebnih primerov drugače nazvati), da ni bilo več ničemur podobno. S prsti so kazali na našo nevrednost. Napravili smo, kar smo hoteli, to packo smo imeli.

Na vseh forumih smo zato razpravljali o tem — delavski svet, upravni odbor, uprava, sindikat pa še v Mariboru in Ljubljani, kakor da nas bi mogli tam rešiti. Takrat je padel predlog najstrožje varnostne discipline — kaznovanj, kakor so uvedli varnost dela pri vseh industrijah na svetu (tako na Zahodu, kakor na Vzhodu). Vsako nezgodo je analizirati in

lastno krivdo ali nepaznjo kaznovati. Sleherni mora uporabljati zaščitna sredstva, mora gledati na orodje, paziti nase in na okolje itd., če ne pa — kazen! Ob ponovni dokazani površnosti oziroma nedisciplini sledi zunaj takoj tudi odpust: pa imej nezgode kjer hočeš, pri našem podjetju ga ne boš lomil! Ob takem zabijanju varnostne discipline je bila pri omenjeni industriji varnost kmalu upostavljena ter zabeležen uspeh, ki ga strašansko radi prikazujemo kot vzor, čeprav še raje dosledno zamolčimo, kako so drugod do tega prišli. Da, na vse mogoče načine so vzbujali in vzbujajo sodelovanje v tej borbi pa tudi s polovičnimi prejemi v bolniški dobi itd. Vsaj tisti površnostni del tega elementa, ki ga res ni treba, je na ta način za zmerom odpadel.

In takrat na tistih razpravah, kako bi tudi pri nas prišli do večjega sodelovanja proti temu zlu, se je direktor Klančnik spomnil na tako spodbudo, toda na obrnjen način — namesto discipline, siljenja in kazni raje vabilo in priznanje človeku: kdor ne bo utrpel ali povzročil nesreče pri delu, naj dobi neko priznanje. Pač neko tako priznanje za dvig varnosti oziroma kvalitete dela. To je tudi bliže socialističnemu odnosu ter kar logično. Ko si na primer kdaj prizadevamo ter odrinemo morda namesto šestih ton šest in pol tone, dobimo tako priznanje po ustaljeni akordni tarifni postavki — pa je morda kdaj potrebno za to samo večje napenjanje nekih mišic (fizično). Zakaj torej ne bi šlo priznanje še za inteligenčno naprežanje oziroma paznjo, ko isti človek napenja tudi duha za utrditev varnega dela (torej fizično in še intelektualno). Prispeval je za dvig kulture dela, zato je prav, da se to prizna.

To ni samo bliže namenu, temveč tudi praksi. Nihče se rad ne ukvarja z zasliševanjem in kaznovanjem zdravih in odraslih ljudi na svetu — članov delavskega sveta, sindikata, družinskih očetov, občinskih odbornikov itd. — vsak raje obdaruje. Zato je bila stvar takoj sprejeta in uvedena.

Kakšno priznanje pa bi dali tistim, ki bodo gledali na varnost dela?

Izbrati je nekaj takega, kar ljudem prav pride. Denar? Da, denar je lepa reč, vendar bi v tem namenu kdaj le zgrešil, če bi izginil čez šank. Predvsem se varnost ne družijo z alkoholom in družine ne bi imele od tega nič.

Takrat je bilo za delovne obleke bolj trda — pa je izbrana delovna obleka. Nagrada je prišla torej dvakrat prav: spodbujala je in dobil si jo za nekaj pozitivnega v procesu dela in še potreboval si jo pri delu. Bolj pametno ni bilo mogoče izbrati.

Sedaj je za delovne obleke nekoliko laže in se enoličnosti naveličamo tudi tu. Kaj bi torej takega izbrali za spremembo?

Vse prej si ljudje kupijo, le ure budilke ne. Predvsem jih nima mladina, stare pa so tudi že večidel dotekle. Zbujanje »za na ših« je povezano z vsemogočimi težavami in bedenji. Če nisi pravočasno pokonci, pač zamudiš. Tako je bila izbrana za letošnje priznanje ura budilka.

1400 ur budilk je prišlo na ta način na Ravnah oziroma na naše delavske domove.

ŠTEVILO OZIROMA POGOSTNOST OBRATNIH NEZGOD PRI PODJETJU

Leto	(Stalež)	Število nesreč skupno	Odstotek nesreč letno na stalež	
			vse nesreče skupno	samo nesreče v tovarni
1951	(1910)	692	36,00 %	—
1952	(1742)	639	36,60 %	—
1953	(1780)	535	30,00 %	28,20 %
1954	(1939)	470	24,20 %	22,20 %
1955	(2133)	410	19,20 %	18,00 %
1956	(2240)	218	9,70 %	9,20 %
1957	(2226)	199	8,90 %	8,00 %
1958	(2335)	227	9,70 %	8,90 %

Opomba:

— Medtem ko je v letih 1951 in 1952 utrpel nesrečo pri podjetju več kot vsak tretji sodelavec na leto, utrpi obratno nezgodo sedaj le še manj kot vsak deseti sodelavec na leto. Pogostnost nesreč je torej znižana za skoro štirikrat.

— Vidimo, da je v letu 1956 doseženi uspeh ostal kar ustaljen in da gre zadnja tri leta le za malenkostna nihanja.

Omogočile bodo mirno spanje do minute ter pravočasni prihod na delo. Torej tudi tu dvakratna korist: spodbuda in priznanje za nekaj pozitivnega v delovnem procesu in še potrebujemo jih za redno počitek in redno delo.

Škoda le, da ni teh nagrad še več. Odpadlo jih je toliko, kolikor je bilo obratnih nesreč na takih bolj ogroženih mestih. Desetkrat bolje bi namreč bilo, da ne bi »prihranili« ur, temveč da bi raje prihranili nesreče pri delu, kajti vsaka najmanjša obratna nezgoda stane skupnost desetkrat toliko, kot stane taka ura budilka — da ne upoštevamo še kup moralnih minusov.

Bistvo tega priznavanja vseeno ni v predmetu, v darilu kolektiva, bistvo je v dviganju pozornosti in pažnje za varnost dela, bistvo je v prisotnosti pažnje na delovnih mestih, je torej priznanje kulturi dela oziroma spodbuda za to kvaliteto vsebine in namena dela.

Medtem so potrebo te spodbude tudi na Ravnah že nadomestile druge postavke in vrline: večja ustaljenost, večja strokovnost, višja varnostna izobrazba in samolastna disciplina ter vedno zrelejša delavska zavest; zato bomo v tem smislu lahko mirne duše šli naprej tudi brez takih spodbud.

Čestitka dr. Francu Sušniku

»60-letnica dr. Franca Sušnika« bi bil zgrešen nadpis nad tem spominom, kajti ni šlo za to. Nikoli namreč pri takih »letnicah« in obletnicah ni v mislih sešteti čas motovljenja po zemlji, pa zato toliko manj ob počastitvi našega prvega kulturnoprosvetnega oratarja.

Kakršen koli tak datum ali dogodek na življenjskem traku dá za zaslužne in priljubljene ljudi samo priložnost, da jih počastimo, priložnost za izraz priznanja, zahvale in zadovoljstva, da imamo v naši sredi sploh koga, ki mu moremo toliko priznati. Pri tem proslavljanju smo mi bolj veseli kot on sam.

Dr. Sušnik ne bo zadovoljen, da o tem pišemo. Njemu lastni odmik za čast drugih ni namen niti manira, temveč značaj, značaj kulture. Zato bomo napravili kompromis: opustili bomo vsa taka naštevavanja, ki so običajna pri teh obletnicah ter zapisali le tisto, kar mu je na proslavi v Študijski knjižnici na večer pred 60. godom dne 13. novembra 1958 po domače povedal predsednik sveta Svobod in prosvetnih društev naše koroške občine, ing. Mitja Šipek. Povedal je za nas vse:

Spoštovani, dragi naš ravnatelj!

Ravenčani in z njimi vsi iz naše doline so mi zaupali prijeto poslanstvo, da Vam v njihovem imenu in v imenu vse doline za vaš 60. god izročim iskrene čestitke ter Vam izrazim naša čustva ob tem skupnem

prazniku. Ne bi želel izraziti naša čustva spoštovanja, ljubezni in ponosa v obliki vzorca z etiketo, temveč bi Vam rad povedal ta pozdrav čisto drugače, po naše, preprosto in vdano, kot so preprosti in vdani naši burni pavri od Sel do Šentanela, ravenski kovači, mežiški knapi in koroški olcarji, ki spoštujejo in ljubijo vse, kar je pošteno. Ker ljubijo svojo domačo grudo bolj kot sami sebe ter so skozi stoletja zanjo hote ali nehote umirali, zato ljubijo vse, kar jim to zemljo in rod, ki na njej živi, požlahtuje. S svojimi žulji so jo preorali, da je porodila zlato, s svojimi prsi so jo branili pred tujci, iz njih vrst pa so vstali tudi orači njih duš. S krepko roko, visokim intelektom in nesebično žrtvijo so izoblikovali iz voljnega testa podobo svojega ljudstva. Požlahtili so rod samorastnikov, ki ima korenike do pekla in zori kot roža šenturšelca pod koroškimi soncem, pa baš zato kljubujoče raste na skrajnih obronkih domovine.

Kako ponosni smo nanje, Voranc nas je predstavil svetu take, kot smo, Lisičjek je dramil ljudske pevce in jim trkal na srca, Luka je pesmice zapisal in jim ubral še strune, neimenovani a številni srčni možje so v neenakem boju umirali za dom, a Vi, ki ste se rodili v naši sredini, dihali duh uršeljskih lesov in poslušali šentanelskega pastirja pesmi pet, ste položili svoje življenje in delo za kulturni dvig in prosvetljeno vzgo-

DR. FRANC SUŠNIK

Pot na Uršljo goro jubilanu ni nič. Po nekajkrat in tudi pozimi obiše te čistine. Pa na Peco — zjutraj rano gor, opoldne že doma. Najraje bi mu čestitali predvsem za to. Tudi ta slika je spomin s take poti

jo svojih krajanov. Niste se trudili zaman. Skozi Vašo šolo smo šli do poklicev mi in brigada mladih ljudi, ki bo predstavila samorastnike pred vsem svetom. Ponosni smo na Vaš uspeh in Vam obljubljam, da Vas ne bomo razočarali, kajti tudi Vi, vem, ste ponosni na svoje delo, ko vidite, da seme posejano ni padlo na nerodovitna tla, pa čeprav ga je trnje skoro zadušilo. Naši uspehi na vseh področjih človekovega ustvarjanja so Vaši uspehi. Malo bolj počasni smo, pa izgledamo malce zakrknjeni, v sreih pa nam je svečano, kot je bilo Vam, ko ste kot otrok hodili mimo cotavih bajt v prelepo pomladno velikonočno jutro. Kot Vam je mati za Vaš praznik voščila vse najboljše, Vam v roko stisnila pogačo ter Vam s solzami v očeh želela srečo, tako Vam jo želimo mi v imenu Svobod prosvetnih društev ter vseh, ki Vas imajo radi.

Za nazaj Vam hvala, za naprej pa edina želja, da še dolgo ostanete med nami zdrav in ljubljen.

Prisrčne počastitve, ki jo je priredila občinska prosvetna skupnost, sta se udeležila tudi podpredsednica OLO Maribor Ančka Kuharjeva ter predsednik okrajnega sveta za kulturo in prosveto Jože Košar. Ravnatelj dr. Sušniku je bila namreč tiste dni podeljena tudi Žagarjeva prosvetna nagrada. V tisti utemeljitvi je stalo:

»... dr. Fran Sušnik, ravnatelj na Ravnah je bil nagrajen za svoje kulturno, prosvetno in pedagoško delo na Koroškem, za uspešen razvoj ravenske gimnazije in za povezovanje kulturnih ustanov z življenjem in ljudstvom okolja...«

Drugi dan se je za trenutek zbrala gimnazijska mladina in izročila svojemu velikemu učitelju — rože.

Javornik v maju. Eden najlepših in najlepše položenih gradičev na Koroškem. Ohraniti ga bo treba. Urbanisti ne bi smeli iti mimo, toda brez sekir in žag, le z nekaj denarja, da ne razpade. Na robu so take drobne hišice — tista bela črta spodaj pa cesta v Kotlje...

Prof. Stanko Kotnik:

STELJERAJA

skozi pol stoletja

Steljeraja — prastaro koroško kmečko opravilo in običaj! Kdo od domačinov je ne bi poznal. Če prastara — zakaj potem »skozi pol stoletja«? Takoj pojasnimo: dobrega pol stoletja imamo že tudi pisana pričevanja o njej, od leta 1902 dalje. Takrat jo je — menda prvi — popisal »sin priprostih slovenskih starišev« iz Srednje Koroške Cvetko Kramer v koroškem tedniku Mir (6. marca). Kramer steljeraje ni poznal od doma, saj je običaj razširjen le v tukajšnjem delu Koroške, pač pa iz Črncev pri Dravogradu, kjer je bil nekaj časa provizor. Podlistek je naslovil »Stelaraja. Slike iz življenja koroškega kmeta«, opis šege same pa sledi šele dokaj obširnemu, času primernemu narodnoobrambnemu uvodu.

»Zjutraj, ko še juterna zarja komaj svita, so že vsi vkup in po tečnem kosilu se odpravijo v les.« Klestenje je težavno in nevarno; pri delu uporabljajo krampizlje, ki pa so prepovedani in »gorje delavcem, ako jih ,roka pravice' zaloti! Kazen je gotova!« Šele opoldne ali celo pozneje si kratko oddahnejo. »A ne misli si, dragi čitatelj, da pride zdaj krepka južina! Nikakor ne!« Okrepčajo se le z moštom in črnim kruhom, skromno južino pa si olajšajo z veselimi pogovori in nedolžnimi dovtipi. »Marsikateri umetnik bi našel tu sredi lesa najlepše nagibe za svoj čopič — podobe bi bile vsaj naravne, resnične...« Šele pozno zvečer je delo končano. Tedaj zakurijo velikanski ogenj, ob njem se grejejo in si privezujejo dušo

»in marsikatera lepa narodna pesem doni v tiho noč.«

Doma si je treba umiti smolnate roke in navada je, da umivajo moški ženske, ženske pa moške. Včasih se začne pravi divji lov na ženske, ki se temu ne posebno neženemu opravilu skušajo odtegniti s skrivanjem, a jih kaka »hudoba« izda.

Potem pride pojedina — poleg navadnih tudi čisto posebna jedila — kjer jedo, »kakor če bi že pol leta ne bili jedli ničesar in bi si vsak moral natlačiti želodec za par mesecev naprej.«

Nazadnje je na vrsti zabavni del. Hči ali dekla vrže med zbrane najprej šopke, da se zanje pipljejo, nato pa okrašen pšenični kruh s smotkami in gorečimi svečicami ter jabolkami ali tudi repo v sredi. »Pozno v noč so ga delale domače ženske in skoraj ga je škoda — a navada tirja, da tudi on zleti tja po mizi med delavce. Šum in hrup, ki nastane, je nepopisljiv! ... konec vsega je, da nikdo celega ne dobi!« S to »ceremonijo« pa je tudi steljeraja skoraj že zaključena, a drugi dan se ponavljajo isti prizori pri drugem sosedu.

Če je prvi opis steljeraje iz časa, ko je bil naš narod zapostavljen, uglašen na struno slovenske samobitnosti, pa je drugi dvajset let pozneje uglašen na struno kmečke prvobitnosti in pristnosti v nasprotju s pomehkuženo, razvajeno gospodo. Ni ga pisal več priložnostni opazovalec, marveč domači udeleženec gotovo številnih steljeraj —

mladi Blaž Mavrel. Samozavestni, krepki oris iz Gradič blizu Labuda: »Pri nas se pa pušlec lovi«, je izšel 6. decembra 1922 kot podlistek brez podpisa v Koroškem Slovencu, nasledniku Mira, ki je leto prej začel izhajati na Dunaju.

Na steljerajo se zbere vsa soseska. Moški s krivci za klobukom prihajajo z lojtrami in kremplji, za pasom imajo sekirice. Zadnji prihajajo »prignal tele«, če nima ostrega jezika, mora pogoltniti marsikatero zbadljivo.

Je se samo opoldne; kruh, pogača, sir in tepkovec. Na vrh še flaška »tistega za korajžo«. Zvečer od ognja krepko zadoni naša narodna pesem: da se plašijo dolgouhi zajci, da zastrmijo zaspani kosi, ko slišijo zdravo slovensko pesem.

Doma se fantje in dekleta križem umivajo s sajami (začno seveda fantje), da je treba navsezadnje spet le sam skrbeti za čednost in lepoto obraza.

Kmalu stoji sredi mize kakor jezero velika skleda dišeče juhe in za njo še štiri do pet riht.

Po večerji vrže gospodar na sredo mize jabolko — kdor uspe, da si ga prilasti (tudi dekleta planejo za njim), zavriska in prejme tobaka, smotk ali kaj podobnega.

Toda glavni dobitnik šele pride in boj za debelo kolerabo ali »požajfan« koren je hud. Zmagovalec je junak večera, dekla ali hči mu izroči »pušeljec«: ovenčan kolač s smrekovo vejico, polno pozlačenih smotk s šopkom iz nageljna, roženkravta in rožmarina, z zlato peno pozlačenim na vrhu. Oglasita se harmonika in bas, mladina se zavrti poskočno kakor na svatbi, zadoni koroška pesem.

»Tako lovimo pušeljce mi Gorjanci blizu Labuda. Kdor bo prišel in prijel čez dan ,fejst' za smolo, tega se bo prijel zvečer pušeljec in on bo plesal z našimi dekleti.«

Svetlobe domačij na Macigoju. Kajžar na Platu — pod Lenartom

Iz globin patriarhalne kmečke zavesti, neločljivo prepletene z narodno, in iz neskrte nejevolje do slojev, ki jih je sodobni tok odtujeval miselnosti dedov, je privrel zanosni, s tankim posluhom za kmečko bit pisani spev o steljeraji, tej kmetski svatbi v temnih smrekovih gozdovih, zbirki krasnih starodavnih navad, tem pristno slovenskem prazniku kmetskega doma, prazniku slovenske samorasti (piščeve oznake). Priobčen je bil v Slovincu 4. novembra 1934, nepodpisani avtor pa je bil Vorančev brat Anza Kuhar.

Prvič so tukaj začrtane meje šege, ki da že izumira: od Uršlje gore do Smrekovca in Raduhe, do Logarske doline, nazaj čez Peco, gor k Sv. Danijelu, na vrh Strojne in nazaj dol na Zelovec — skratka »kraljestvo koroškega kmeta Mežiške doline«. Opis običaja dopolnjujejo štirje posnetki: klestenje, nakladanje, steljerajci pojo in pa pogača s pušeljcem.

Steljerajci prihajajo tiho, že ob dveh, treh zjutraj, da bi od njihove kanoške (sekire) odjeknil prvi udarec po smrekovini. Fant, ki pride zadnji, mora med ženske, kjer pomaga veje vlačiti in je izpostavljen zasmehu. Med delom se krepčajo s kruhom, orehi in sadjevcem, po novem tudi že s kisló ovčjo juho.

Ko je vse opravljeno, se oglasi pesem. »O ti narodna pesem slovenska, ki telesne bolečine jemlješ in dušo dvigaš nad vsako bol, zakaj se te naš najmlajši rod sramuje, zakaj te zlorablja tako pogostokrat...«

Za pojedino zvečer skuhajo gospodinje vse, »kar pod milim Bogom znajo« — do dvajset trideset riht, starodavnih in novodobnih.

Pojedina z mehačem! »Kmetje se med seboj pomenijo, mladina se med seboj ogleda, stara prijateljstva se potrjujejo, nova nastajajo, da se ohrani tok življenjske skupnosti, ki je jamstvo slovenskega trajanja...«

Na vrsti je borba »pušelje loviti«. Prvi »pušelje« oskrbi gospodinja, drugega sta-

rejša hči. Gospodar vrže med moške omiljeno repo ali kakšno smrekovo korenino, oklešček. Zmagovalca bo v nedeljo občudovala vsa fara. — Za slovo dobi vsak še kos pogače in mesa.

»Kmetški praznik... Pred več sto leti je bilo tako. Po več sto letih bo še vedno tako...«

* * *

Dr. France Kotnik je priobčil dva opisna stvarna prikaza steljeraje v svoji knjigi Slovenske starosvetnosti leta 1943 (navaja tudi krajše povzetke iz Mira in Slovenca). Prvi je z njegovega doma na Dobrijah, drugi opisuje steljerajo pri Rojaku na Stražišču po zapiskih Kotnikovega dijaka iz leta 1912, Miloša Lečnika z Raven.

Tu samo nekaj drobcev: zjutraj jedo repno župo, dobro zabeljene žganjke in jegličice, na samem mleku kuhane. Za večerjo navadno zakoljejo ovco. Zvrsti se kakih sedem do osem jedil, po drugem opisu celo čez dvajset. Ena miza je za moške, druga za ženske.

Fantje se pipljejo za smolov vršič, rajcelj, za okrašeno in z darili obloženo smrečico — »koša« (zanjo v temi!) ali tudi za jabolko, namiljeno repo, bučo. Ponekod skoči iz buče mačka in to je treba za pušelje ujeti.

Rajclji so lahko tudi trije, kdor osvoji najdaljšega, blizu tri metre dolgega, dobi od velike dekline šartelj in liter črničevca, za druga dva čakajo manjša darila drugih dekel. Tekmujejo pa tudi ženske za jabolko s peticami.

V prejšnjih časih so namesto na harmoniko igrali na citre.

Kdor pride zadnji na delo, si sveti z baklo, kakor bi bil prvi. Hite mu naproti in ga hvalijo, kako je priden in zgođen.

Steljerajo je France Kotnik omejil takole: proti zahodu do Št. Danijela, proti vzhodu do Št. Janža in Vuzenice.

* * *

Potem pa pride veliki besedni oblikovalec ljudskega življenja Prežihov Voranc. Dva mogočna teksta o koroškem življu — Požganica in Jamnica, vanju pa organsko vključen pomembni kolektivni običaj — steljeraja. V prvem romanu (1. in 3. poglavje) skraja vsa tožno samotna zaradi razmer udušena, a nato v simbolni privid svobode vzrasla (leto osemnajsto; devetdesetletni močivski ded, ko Petruh oklesti prvo grofovsko smreko: »Da, zdaj je svoboda tukaj...! Pusti oni dve za spomin! Ena je okleščena in bo svetu kazala, da je svoboda tu — a ostali dve naj se košatita dalje«), v drugem (3. poglavje 2. dela) vsa bahava veličastna in razposajena: steljeraja pri Munku, o kateri so po Jamnici govorili že osem dni prej.

Greh bi bil slabo povzemati Voranca, le nekaj posebnosti naj omenim: steljerajcev je tu kakih 50, malica se tudi že dopoldne, a dve skupini steljerajcev skušata druga drugi skrivaj poslati sramotni »abšajdasnik«.

Opozoril pa bi na pretresljivo mogočni prizor iz Jamnice, ko se stari Sečnjak, ki na steljeraji prezirljivo gleda na vrto-glavo mladino, z vriskom poslednjič vratolomno postavi na glavo vrh oštorane smreke nad 30 metrov od tal, držeč se za zadnji veji. Tu je Voranc upodobil očeta. Prislunhimo bratu Anzu:

»Svojega očeta se spomnim, ki je v mladih letih bil prvi klestač..., ki je moral na najbolj nevarne smreke, na najvišje vrhove... Spominjam se ga, ko je oklestil silno visoko smreko prav do vrha, kjer je pustil dve veji, nato odsekal še vrh ter se oprijel za veje z obema rokama in se postavil na glavo na oštoro deblo — 20 metrov nad zemljo. Takih fantov danes ni. Danes je vse študirano, vse o športu govori, je zanič in se vsakemu vrti v glavi... Potem je zavriskal, moj oče, in dal vižo... ki so jo vjeli steljerajci, da je šlo ubrano med temnim vejevjem čez Prežihov vrh na Hom, kjer je Veček takrat istočasno imel steljerajo...« (Slovenec.)

Steljeraji je posvetil posebno poglavje tudi Vinko Möderndorfer v svojem delu Verovanja, uvere in običaji Slovencev (5. knjiga 1946, str. 124 sl.). Gradivo je povzel večinoma po zbirki dr. Kotnika in po Prežihovi Jamnici.

Kar pa je o tej koroški šegi bilo pisano v »Fužinarju« (Marija Hriberšek: Pa dr vušno je na steljeraji, 1953, št. 1—3; Marija Suhodolčan: Zbadljivke, ki smo jih čuli na steljeraji pod Brinjevo goro, 1955, št. 10—12), ste pa tako brali.

Lepa je vrsta opisov naše imenitne steljeraje v razdobju dobrega pol stoletja. Vsak izmed njih je o svojem času gotovo vzbudil ali poživil zanimanje za svojstveni koroški običaj. Potem se pa taka reč porazgubi, pozabi ali shrani in le še kak narodopisec spiha kdaj prah s starih listov. Taka je pač usoda.

Živela pa bo naša šega v zavesti domačega in tujih ljudstev z delom Prežihovega Voranca, kajti »Jamnica je ena izmed tistih del jugoslovanskih književnosti, ki si bodo preko prevodov najdalje utrla pot« (Voranc, Prežihov zbornik, str. 298).

Naš Tehniški muzej raste kar naprej

Kmetijci so dali dimnico

Praznik domovine, 29. november, je že kar tradicionalna zaveza napredka Tehniškega muzeja na Ravnah.

Prvi objekt — edinstveni repač — in ustanovitvena razstava sta bila leta 1953 na ta dan, potem pa je šlo vsako leto prekrasno naprej: gozdarji, rudarji, železarji, Muta ob Dravi in novembra 1958 kmetijci z dimnico. Šest let — šest dopolnitev. To je korak te ustanove, ki je prav tako svojstven kot zbirke same.

Z zadnjo dopolnitvijo je muzej torej nekoliko spremenil svojo naslovno smer oziroma se je dodatno obogatil. Prej smo znašali v to hišo spomenike stare tehnike, ki kažejo, KAJ IN S ČIM JE ČLOVEK DELAL, KAJ JE VSE NAPRAVIL. Ob zadnji otvoritvi, 29. novembra 1958, pa smo odprli prvo zbirko, ki tudi že nekoliko pove KAKO JE TISTI ČLOVEK TAKRAT ŽIVEL. Dobili smo potemtakem prvi bliže narodopisni oddelek: hišo — dimnico.

Na kmetijce smo namreč že davno mislili in smo jih v tej kulturni ustanovi pogrešali. Na prejšnjem prazniku, ki ga je dala s svojo zbirko Muta, pa je padla neposredna beseda: drugo leto pa kmetje! Naš združnik z odprtim srcem, s smislom in pogumom za napredek Beno Kotnik, ki je tudi sam od vsega početka član muzejskega odbora in tako sodelavec vseh

pridobitev, se je zmežil. Pozna te prekrasne kmečke ljudi in jim zaupa pa je rekel: »Drugo leto ob tem času bomo v muzeju odprli dimnico, za to jamči napredna misel naših kmetijcev...«

Tako se je tudi zgodilo.

Pomen dela na razvoju te ustanove dokazuje in ga spodbuja vedno širša pozornost vse dežele, oblastnih ustanov in ljudske oblasti. Predsednik muzejskega odbora Franc Fale je na otvoritvi s posebnim zadovoljstvom toplo pozdravil predstavnike, ki so prišli za ta dan na Ravne in s tem potrdili vrednost tega prizadevanja. Imeli smo čast pozdraviti med nami podpredsednico Okrajnega ljudskega odbora Maribor Ančko Kuharjevo, predsednika Sveta za kulturo in prosveto OLO profesorja Jožeta Košarja, predsednika Okrajne združne zveze J. Globačnika, predsednika občine Dravograd Franca Barta ter predstavnike kmetijskih združenj, množičnih in družbenih organizacij iz obeh sosednjih občin. Pa še naše muzealce, ki šesto leto zaporedoma praznujejo pri nas ta praznik in rast muzejske ustanove na Koroškem ter nam pomagajo: ravnatelj Tehniškega muzeja Slovenije Franjo Baš, ravnatelj Pokrajinskega mu-

zeja v Mariboru prof. Bogo Teply ter T. Urbasova iz Maribora.

Predsednik je pozdravil predstavnike domače občine, ki je proračunski varuh te ustanove, oba podžupana: Adolfa Černeca in Ivana Kokala, oba od prvega dne vezana s to spodbudo, dalje predstavnike občinskih množičnih, družbenih in gospodarskih organizacij, šol in ustanov. Pozdravil je dosedanje graditelje muzejskih zbirk, predstavnike gozdarjev, Rudnika Mežice, Železarne Ravne, tovarne na Muti, predvsem pa predstavnike in graditelje nove zbirke — naše kmetijske zadruge in pavre ter naprosil snovatelja, da bliže pove o delu na novi zbirki.

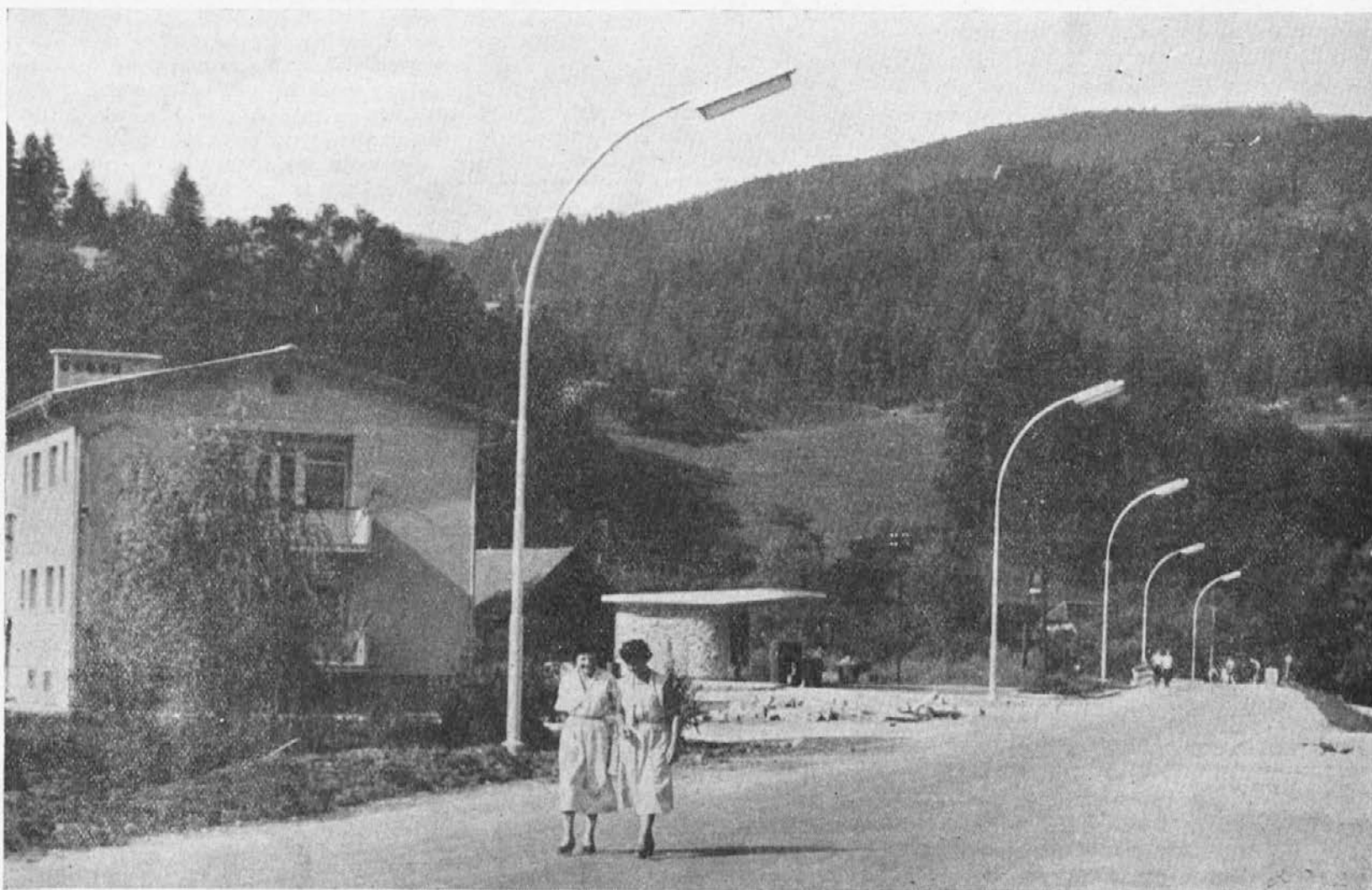
Nagovor Bena Kotnika:

»Tehniški muzej na Ravnah je doslej ob obletnici praznika republike vsako leto dopolnjeval svojo zakladnico. Lani je odprl oddelek muške železarne. Ob tej priložnosti je bilo omenjeno, da bi bilo prav, če bi tudi kmetijstvo naših treh dolin dalo svoj prispevek. Prof. Baš je namignil na dimnico. Zadolžil sem se, da to zadevo spravim v življenje.

Danes dimnico slovesno odpiramo in jo izročamo javnosti.

Tehnika v zadnjih letih hitro napreduje. Tudi pri našem kmečkem gospodinjstvu je to vidno. Malo je kmečkih kuhinj, kjer ne bi bilo vodovoda v kuhinji, precej pa je tudi že kuhinj, kjer kuhajo na elektriko. Ako bo šel razvoj s takim naglim tempom naprej, bodo naše žene kmalu kuhale na atomsko energijo.

Vkljub vsemu napredku pa pri nekaterih naših kmečkih in tudi drugih ženah ni vselej tistega zadovoljstva, kot je bilo nekoč pri naših babicah, ki so se vse svoje življenje vodile po dimnicah. Ta dimnica naj nam pri-

Tik ob tovarni. Kulisa je naravna, pa tudi dekleti sta naši. Beli obleki sta samo poizkušnja, koliko na ven sega tovarniški prah

čuje, pod kakšnimi težkimi pogoji so nekdanje naše babice kuhale, v dolgih zimskih večerih predle in še zibale svoje otroke. Dimnica je bila takrat edini topel prostor kmečkih stanovanj — služila je kar za vse.

Dimnice so pri nas že zelo redke pa še te, ki so, bodo kmalu izginile. Zato je bil skrajni čas, da smo to vnesli tudi v naš muzej in tako ohranili za zmerom...«

Govornik se je v nadaljevanju zahvalil vsem, ki so pomagali, da je dimnica postavljena in da je čim bližje originalu. Zahvalil se je za delo, skrb in pomoč upravniku muzeja Maksu Dolinšku, gotici Mariji Kuharjevi — Vorančevi vdovi, občini, Gozdarsko-kmetijski proizvajalni poslovni zvezi Dravograd, vsem kmetijskim združenjem, ki so že in ki še bodo prispevale, Zelezarni Ravne, Gozdnemu gospodarstvu v Slovenjem Gradcu oziroma njegovi lesni manipulaciji na Ravnah za prispevke v blagu in denarju ter kmetom Roku Hudopisku — p. d. Meležniku, Vužniku, Pavšerju, Zdovcu, Nacesniku, Lobasu in še celi vrsti teh svetlih domačih za prispevke v raznih predmetih. Zahvalil se je tesarjema Tomažu in Greganu Kočniku ter zidarjema Podgorniku in... (gluhi urednik ni čul imena). Beno Kotnik je nadaljeval:

»Ako hodiš po naših kmečkih naseljih, te marsikje razveseli pogled na lepe kašte, s katere vise ob letnem času koroški nageljni. Pri natančnem pregledu ugotoviš včasih mojstrsko izdelavo, kateri tudi novejša in razvajena arhitektura ni več kos. Takšna kašta krasi vso kmečko domačijo. Tudi te kašte postajajo vse redkejša, ker jih ne obnavljajo. Naloga našega združnega aktiva bo, da poskrbi v bližnji bodočnosti na področju ravenskega muzeja tak objekt z vsem pripadajočim kmečkim orodjem in kvožnjami. Vabim vse upravnike KZ, da se lotijo te zadeve in da jo tudi realizirajo. S to dopolnitvijo bi bil ravenski muzej pravi delavsko-kmečki muzej naše dežele...«

Govornik se je potem spomnil na naše bukovnike, ljudske pesnike in pevce — Vodovnika, Lisičjaka, Antona Lisičnika, Valentina Ocvirka in drugih, ki so »delali« pesmi in jih trosili med kmečkim prebivalstvom kakor Lisičnikova:

Na Zelovcu pri Roženi
sem jaz odziban bil,
v zibiki leseni
zadosti joka vžil.

Kje bo kaj moj grob zeleni,
kjer bom v zemlji gnil.

Več takih pesmic je še živih med kmečkim prebivalstvom v prvotni ali pa na vse mogoče načine predrugačeni obliki. Pozval je vse, posebej pa dijake, da zbirajo tudi te narodne zaklade. Prof. dr. Mišič bo v kratkem izdal že drugo knjigo o pohorskem pevcu Juriju Vodovniku, katerega stoletnica smrti je bila zadnje dni decembra (17. decembra 1958).

»Med našim kmečkim ljudstvom,« je nadaljeval govornik, »je ohranjenih tudi še mnogo lepih kmečkih običajev pri delu in v življenju sploh. Upravniki KZ, ki ste živa in stalna zveza s kmeti, pogledjte tudi za takimi posebnostmi in jih pomagajte zbrati in ohraniti, da se ne pozabijo. Vem, da imajo upravniki ogromno drugega dela, vendar bo ob tem delu tako zanimanje le v uteho in zadovoljstvo...«

Beno Kotnik je končal s pozdravom vseh v imenu Gospodarsko kmetijske proizvajalne poslovne zveze Dravograd.

Kakor vsako rast te kulture na Ravnah, je pozdravil tudi uspeh postavitve dimnice ravnatelj Tehniškega muzeja LRS profesor Franjo Baš. Zahvalil se je kmetijcem in nas peljal v tiste čase, ko je bila naša hiša še dimnica, da smo vsebino in pomen te zbirke še bližje razumeli.

Gostje in prireditelji so si ogledali novi oddelek pa še vse prejšnje. Vsako leto je tako in vedno bogateje. Graditelji prejšnjih zbirk so obljubili dopolnitve.

*Horulka orenas
pr ta danesno pauarshka jushina
Riba je shieft
Ja prua
Lougeno pa rshien krah
Ja druga
Nudzhona shupa
Ja tretka
Shtrukline pa souata
Ja shirta
Mesberle pa kefeuo sele
Ja peta,
Babia shiehta
Ja shesta no ta shliehna riba je
Lezhen bob
Ja usake ribe ja repshuz, zuo
Sa shrouabole useme zhieshprouo shaganje*

Sledila je »koroška pauarshka jushina« — tako lepa zamisel oziroma prireditev kmetijcev. Objavljamo jedilni list, ki bo šel tudi v muzej, jedila pa naj še kar ostanejo, vredna so vseh novitet in jih prekašajo.

V res prisrčnem razpoloženju je padla beseda o nadaljnji rasti muzejske ustanove — o tem pa prihodnjič.

Še tak napis

O, nikar ne mislite, da so slovenski napisi iz preteklosti kar na gosto posejani. Sicer pa — ko bi bili, bi se nam zdelo to nekaj čisto navadnega in razumljivega, ker niso — pa še tiste redke radi spregledamo. Sedimo za bogato mizo in se za drobtine naših ubogih prednikov ne zmemimo dosti. Njim pa so bile te drobtine morebiti pravcata duhovna hrana, skromni zunanji izraz notranje moči, človeške in narodnostne.

Po cerkvah je takih napisov seveda več; to se oblastem ni zdelo tako zelo nevarno (ne vedno!). Taka je na primer prošnja na banderu pri Sv. Lenartu iz 1859 (100 let! Iz leta 1839 je še latinska!), potem pa starinski križev pot na Lešah.

Toda zaseben posvetni napis! Našli ga boste pri Čuježu na Stražišču, vsekanega v tram na gospodarskem poslopiju: 1865 FILIP ZUJESCH NEGOUA SHENA MIZA STA PUVALA U LETI MDCCCLXV. Zdi se, da je to v tem koncu že kar tradicija (gl. Fužinar 1957, štev. 10—12, 1958 štev. 4—9).

Zanimivo bi bilo prebrati iz starih listin povest Čuježevih. Pogumno postavita gospodar in gospodinja veliko gospodarsko poslopje, ponosno vtisneta vanj svoji imeni in letnico — a prej ko v sedmih letih je kmetija že v drugih rokah, prodana.

Kakšna bi bila to povest? Žal je ne moremo spoznati — mogoče ve kdo starejših zanjo? Zapiski, ki bi nam jo razkrili, so vse drugje kot tam, kjer bi morali biti, večidel celo onstran meje.

S. Kotnik

Pravi ključ

V naši tovarni imamo enega izmed mnogih avtorjev razprav, knjig in knjižic o racionalizaciji. Naš se razlikuje od drugih največ po tem, ker je svojo knjižico »RACIONALIZACIJA« napisal tako, da bi jo bral še tisti, ki mu delo ne diši preveč. Ni kaka umetnina ali stresanje dvignjene modrosti, temveč preprosto in v prijetnem stilu napisan uvod v racionalizacijo dela.

Ko bereš to knjižico, se ti zdi ravno tako, kot da te pisec pelje pred ogromno skladišče, polno najrazličnejšega orodja, in ti odpira ena vrata za drugimi. Pri tem na veder način razlaga posamezne vrste. Pove tudi, da to orodje ni on izdelal in je nekatero že starejše od njega, pa vendar kdaj še boljše od tistega, ki ga trenutno uporabljaš. Poleg tega pa je vse vsem na razpolago, samo noter je treba stopiti in vzeti, kar ti najbolj paše. Vrata so potem vedno odprta, da lahko izbiraš in jemlješ. Ko gledaš vse to — vse se s praga niti ne vidi — se ti kar stoži, ker že prej nisi prišel do tega ključa. Saj se že na prvi pogled vidi, koliko laže in bolje boš delal, več napravil in tudi več zaslužil.

Čisto se mi zdi, da je v naši tovarni kakih dva tisoč ljudi, ki sploh ne vedo — nekateri pa so pozabili — da je naš Kuhar kaj takega skuhal. Sicer ta neobveščena ni tako čudna, če pomislimo, da je avtor — istočasno glavni urednik »Fužinarja«, iz katerega večina fužinarjev zve razne tovarniške zadeve, res čisto po koroško skromen. Skopo se označuje in se drži pravila: »Lastna hvala — cena mala!«

V tem primeru je le malo preveč skromen. To je namreč ena izmed tistih vrst knjig, ki sicer ne zastarajo tako hitro, vendar se pri delu lahko zelo ugodno pozna, če jo prečitaš letos namesto prihodnje leto.

Iz dnevnik časopisov zvemo, kako se vedno bolj govori o dvigu proizvodnosti, zniževanju proizvodnih stroškov, izboljševanju delovnih pogojev itd. Verjetno nobenemu od nas ne bi bilo prav, če bi mi zaostali za drugimi. V tej knjižici zelo nazorno piše, kaj je treba in kako napraviti, da nas ne bo jutri sram.

Če kdo misli, da je pri nas že vse v redu, ga opozarjam tudi na stavek v tej knjigi, ki pravi, da »nobeno delo še ni tako idealno vpeljeno, da se ne bi dalo še kaj izboljšati.«

Kuharjeva »Racionalizacija« — pojmi in ukrepi za izboljšanje produktivnosti dela v industriji in obrti« se dobi pri Založbi Obzorja v Mariboru, Maistrova ul. 5.

Anton Vehovar

Črnjani od uspeha do uspeha

Ob njihovi »Vasi Železnovi«

Strmo pot hodi naša — poudarjam »naša« Črna. Kajti to lušno, skromno Črno smo »priženili« s fuzijo — in roko na srce, da smo je zares lahko veseli. Od uspeha do uspeha se pnejo v tisti kotlinici. Vsestransko so delavni. Gotovo je najbolj odkritega občudovanja vredna njihova »Svoboda«. Pa o tem bomo gotovo brali na drugem mestu — v »prosvetnem biltenu«.

Tokrat samo o neutrudni njihovi gledališki družini, pravzaprav o njihovem poslednjem pogumnem delu. S težkimi, zahtevnimi deli se spoprijemajo. Kakor da bi imeli prostorno dvorano s popolno svetlobno opremo, prostornim in globokim odrom — ne pa le skromno šolsko dvoranico s plitvim odrom in tisto majčkeno sobico za garderobo...! In kakor da ne bi tista dvorana služila stotinam telovadcev, pa za sestanke in za kaj še vse!

Črnjani so se mi prvokrat usedli v srce, ko so pred dolgimi leti v Slovenjem Gradcu odigrali tako mojstrsko »Celjske grofe«. Odtlej si skušam, če le mogoče, vsakokrat odtrgati čas za njihove uprizoritve in čeprav me je že nekajkrat grdo namočilo, ko smo vztrajali na dežju ob njihovih igrah »Pod Tebrom«, mi še enkrat ni bilo žal — nisem se še vračala razočarana s kake njihove predstave. To so enkratna (vsaj za nas »lačne«) doživetja, katerih ne pozabiš! Saj drži, da nam je uvožena umetnost iz metropole tudi podarila premnogo lepega, a zdi se mi, da ima še mnogo večjo ceno, kar zraste iz preproste požrtvovalnosti in ljubezni do odra (saj vem, da tudi v poklicnih gledališčih brez tega ne gre, a skozi dinar se vse drugače vrednoti). Pa tudi v samih članih gledališke družine se kopičijo zavesti zmag nad težavami, sladkih spominov na tiste skupne napore, ko so dajali, dajali, a le malo prejemale, a so bili vendar tako srečni. Ne, mislim, da ne bo mogel prekriti čas s svojo patino: »Kroga s kredom«, njihove »Velike puntarije«, Prežihovih »Pernjakovih« pa menim, da še niso kje tako sijajno zaigrali. Slednji deli sta zahtevali ubrano množico po preko 100 igralcev.

Letos so prisluhnili mojstrovini Cankarja — naštudirali so »Martina Kačurja«. Tudi o njem bi bilo treba pisati, a tokrat je bila Črna le še »druga republika« (republiški listi pa tako že zelo težko najdejo kak stolpec prostora za amaterske uprizoritve!).

V tednu kulture naše združene občine so gostovali Črnjani na našem odru. Naj ne bo zamere, ampak zares nas je lahko v dno duše sram. Niti pol stolov ni bilo zasedenih v naši obnovljeni dvorani, delo pa tako, da bi ga človek petkrat gledal pa bi si ga še pozelel. Kdor je kdaj že sam režiral ali pa vsaj igral, bi že iz spoštovanja do premnogh naporov, katere vlagajo igralci v uprizoritve, moral priti na tak dan v Titov dom.

Delo sem si ogledala na črnjanskem (nikoli več ne napišem »črnski« in tudi drugi glejte, da se ne spozabite in jih ne naredite naenkrat »črnce«) odru. Vasa Železnova v Maksima Gorkega. Dramatika tega ostropisca ima magično moč. S svojo osvo-

jevalno strastjo je vabila že marsikatero amatersko družino, pa so se potem le zbal »občinstva« in pa zahtevnosti drame. Nič čudnega! Igra terja do potankosti izbrušene značaje, zahtevna je v skupinskih situacijah, zahteva od vsakogar odlično igro, če naj bo prepričljiva.

Črnjani so si jo izbrali za svoj trideseti delovni jubilej. In zopet igrajo v njej nekateri člani in članice družine, ki imajo za seboj tudi 100 predstav (Jože Prevalnik je imel tokrat menda dvestoto). Strastno so se zagrizli v študij. Njihova duša dejavnosti — naš tovariš Aleš Mrdavšič — ima pri študiju svoj sistem, ki mora roditi

dober uspeh. Vsak od igralcev se mora truditi, da že ob prvi vaji (ki običajno niti ni več bralna ampak že na pamet) pozabi, da je, kar je, ampak mora postati to, kar igra. In tako se z vsako vajo bolj otrese svojega »jaza«. Šele tako je mogoče doumeti — pa o tem malo pozneje...

O dramati menda ni, da bi govorila, kajti Črnjani so izdali tokrat tudi čisto v redu bilten, ki tolmači njeno idejo: »Propadanje in razkroj bogate meščanske družine in tragični konec poslednje oblasti in odločne zastopnice, ki je napravila vse in ni oklevala niti pred zločinom, samo da bi rešila svojo posest, moč in ugled.«

Pred kratkim je pri nas tudi na filmskem platnu zaživela »Vasa Železnova«. Seveda v koloru. Film ima mnogo širše možnosti za prikazovanje okolja, v katerem se odvijajo dogodki, oder pa nudi zato tem več neposrednosti. Prepričana sem, da niti eden od Črnjanov ni prej videl tega filma, toda čudovito slične situacije so znali ustvariti. To pomeni, da so temeljito preštudirali vse like in izrazne možnosti.

Nosilka glavne vloge »Vasa Železnova« je Franja Srebotova. Ena tistih, ki imajo za seboj več kot sto predstav. (Ko sem jo presenečena nad njeno vitalno aktivnostjo vprašala, kako zmore vse te na-

pore pri vsem gospodinjstvu brez hišne pomočnice — pa še v Žerjav jo dajo Črnjani »na posodo« za igre, je rekla: »Smo pa zapečene. Saj ni tako hudega! — Naša družina? Mož, otroci in štirje prašiči.«) Neverjetno, koliko energije! Skoraj presimpatična (seveda, če jo primerjam s filmsko »Vaso«). Ampak prepričljiva. Vredna je imena umetnice zlasti v prizorih, ko skuša dopovedati sebi in okolici, da ji ni nič, da je še trdna — pa je že na pragu smrti.

Sergej Petrovič Železnov — Polde Radovič. SRCE njihovega društva. Tokrat nastopa kot vsega naveličan, do kraja ubit starec, izmozgan in dognan. Meni se zdi, da bi bolje težko zaigral to vlogo. (Koga tako gledaš, bi skoraj težko verjel, kako poln življenja je ta mladeniški mož v »civilu«.) Tudi on bo menda skoraj naštel sto predstav. Ta »Sergej« je gotovo ena naj-

težjih, kar jih je doživel. (Po poklicu: upravnik bolnišnice v Črni.)

Prohor Borisovič Hrapov — Strel Viki (direktor mežiških gradbincev). Saj snem reči po pravici, da ne bo zamere? Ponekod celo odličen, se mi zdi (kako je vendar težko meriti s »subjektivnimi merili«), da je bil v prizorih s služkinjo Lizo le premalo izrazit kot brezdušen tip, ki jo najprej zapelje, potem jo pa do kraja zaničuje in jo pripelje do obupa. Je pa sijajno karikiriral zapitega domišljavca (tako da sem potem v garderobi skoraj povohala šampri, če se ga ni zares tako nasekal) in kar je glavno, skozi je »vzdržal« v tej pojavi.

Natalija, Vasina starejša hči je bila naša osmošolka Marija Oprešnikova. Deklica in pol! Skušala se je približati svoji težki vlogi resignirane mladenke, ki se zaradi notranjih razprtij in težke duše vdaja alkoholu, sovraži mater in skorajda ves svet, a tega ni dovolj pokazala niti maska (saj je bila ko svež rožni cvet) in ponekod ne njena mimika. Vendar je dajala njena pojava neki svojevrsten čar na pozorišču. Gotovo je pa to tudi ena najtežjih vlog.

Ljudmila, Vasina mlajša hči — Trezika Mrdavšičeva je že zgodaj pokazala, da je hči svojega očeta. Ne vem zakaj, toda njena pojava me je spominjala

Š P O R T

Zmaga namiznega tenisa

Poročilo za občni zbor NTK »Fužinar«

Kljub temu, da dajemo danes poročilo za dokaj kratko obdobje — od meseca aprila pa do vključno 26. decembra 1958 — lahko to obdobje zopet ocenimo kot izredno plodno in bogato v razvoju namiznega tenisa v našem koroškem kotu. Delo požrtvovalnih namiznoteniških delavcev iz prejšnjih let, ki je v glavnem temeljilo na delu z mladino, je tudi v tem obdobju rodilo bogate sadove. Seveda tu ne smem pozabiti na člane našega kluba, ki so s trudom in voljo prispeli pod sam vrh slovenskega namiznega tenisa, kar je vsekakor lep uspeh za naše igralce, če računamo, da se giblje povpreček starosti le-teh od 14 do 15 let. Tudi upravnemu odboru našega matičnega društva se na tem mestu zahvaljujemo za vso materialno in moralno pomoč, brez katere bi naša dejavnost bila kaj klavrna. Zdaj lahko povemo, da je bil vsak dinar, ki smo ga prejeli, koristno porabljen za razvoj in športno izživljanje naše mladine, ki po pokazanih uspehih to podpora na vsak način tudi zasluži. Zahvaliti se moramo tudi upravnemu odboru Železarne Ravne, ki je gmotno podprla naše srečanje s športniki avstrijske Koroške, s katerimi smo se pri njih in pri nas pomerili za zeleno mizo. Še bolj važno pa je, da smo navezali stike s športniki, delno tudi s Slovenci onstran meje, ki so o življenju v Jugoslaviji temeljito spremenili svoje mišljenje, pa čeprav so bili pri nas samo dva dni. Tudi našim igralcem, ki so gostovali na Koroškem, je bilo omogočeno, da vidijo lepote krajev, kjer smo gostovali, saj smo bili na Koroškem. Taka srečanja niso samo športnega značaja, temveč istočasno tudi spoznavanje ljudi, spoznavanje krajev in ureditev ter tako

doprinos pri krepitvi sožitja med narodi, zato jim moramo tudi v bodoče posvečati skrb in najti možnost zanje.

Obdobje, za katerega dajemo poročilo, bomo razdelili na dva dela, ker se v našem športu sezona neha oziroma začne 1. julija vsako leto, kar je tudi meja starostne dobe naših igralcev. Sezona 1957/58, ki smo jo deloma obravnavali že na občnem zboru našega matičnega društva, je bila tudi v zaključni fazi izredno uspešna. Na slovenski rang lestvici, ki se objavlja vsako leto po zaključku sezone, so naše ekipe in igralci od 13 možnih zasedli kar 6 prvih mest, kar ni uspelo nobenemu klubu v Sloveniji. »Triglav« Kranj, ki ima na namiznoteniškem polju bogate izkušnje in tradicijo, je na isti razvrstitvi zasedel 5 prvih mest, »Ljubljana« in »Maribor« pa po eno prvo mesto. Prva mesta za naše barve so dosegli: ekipa pionirk (Petrač-Krajger-Blatnik) in Petračeva pri pionirkah posamezno, ekipa mladink (Vavčeta-Petrač) in Vavčeta pri mladinkah posamezno, ekipa pionirjev (Grabner-Filip-Makan) in Grabner pri pionirjih posamezno. Omembe vredna so naslednja mesta: tretje mesto ekipe članic, ki so bile zastopane z mladinko Vavčeto in pionirko Petračevo, tretje mesto ekipe mladincev (Jamšek, Bauče L., Bauče M., Pandev, Grabner), 3. mesto Vavčete pri članicah, 4. mesto Jamška pri članih B, 3. mesto Petračeve pri mladinkah, 7., 8., 11. in 12. mesto za Mirka Baučeta, Grabnerja, Ludvika Baučeta in Pandeva v izredno ostri konkurenci mladincev posamezno. Ti uspehi niso prišli čez noč, vsakemu mora biti jasno, da je to plod sistematičnega in vsestranskega

VAVČE — PETRAČ

agilni članici NTK Fužinar

Vavčeta — v sezoni 1957/58 slovenska prvakinja pri mladinkah in tretja pri članicah. Druga mladinka v državi. Petračeva — v sezoni 1957/58 druga pionirka v državi, prva v Sloveniji. Pri mladinkah tretja v Sloveniji. Kot par sta bili državni mladinski prvakinji, kot moštvo pa prve v Sloveniji pri mladinkah in druge pri članicah. V sezoni 1958/59 kot par prvakinje Slovenije pri članicah. Petračeva mladinska prvakinja v Sloveniji, Vavčeta tretja pri članicah.

Sezona 1958/59 še dolgo traja ...

dela prav z vsemi enotami v našem klubu ob precejšnjem zalaganju igralcev samih.

Z vstopom v novo sezono se je menjala tudi struktura našega članstva. Grabner, ki je dve leti zapovrstjo bil najboljši pionir Slovenije, je sedaj mladinec, Vavčeta je postala članica, Petračeva mladinka, Pandev in Ludvik Bauče sta prišla med člane, vendar smo kljub temu že na prvih tekmovanjih v sezoni 1958/59 nadaljevali našo uspešno pot. Vavčeta in Petračeva sta osvojili naslov republiškega prvaka v dvojicah članic, Petračeva pri mladinkah, ekipa Jamšek, Mirko Bauče, Grabner, Filip in Šuler pri mladincih, Vavčeta je bila pri članicah 3.-4., Grabner, M. Bauče in Jamšek so pri mladincih zasedli 3., 4., in 5. mesto, Auprih pa se je pri članih A plasiral med 8 najboljših v Sloveniji.

Izreden uspeh so dosegli naši tekmovalci na I. republiškem mladinskem turnirju v Kočevju. Zmagali so pri mladinkah ekipno, mladincih ekipno, pionirkah ekipno, pionirkah posamezno (Krajgerjeva) in mladinkah posamezno (Petračeva), dočim je bila Blatnikova druga pri pionirkah, prav tako ekipa pionirjev in Jamšek pri mladincih, kar je za njega lep in hvale vreden uspeh. Nakazani uspehi so izredno lepi, dokler gledamo slovenski namizni tenis. Takoj ko preidemo na jugoslovanskega, pa vidimo, da našim tekmovalcem manjka še precej izkušenj za težja srečanja. Letošnjega državnega prvenstva, ki

na Shakespearovo »Ofelijo«. Bolno čustvena Ljudmila — kakor da je začarana v ta svet prevar in nizkotnosti. In tudi odigrala je zadevo tako, ko da je absolvirala igralško akademijo — s svojimi menda petnajstim leti! Iz nje se zna razviti še »sila«.

Joža Kukovičeva je bila na njihovem odru predstavnica revolucije, ki se je šele spočejala. Ta odlična Rašela, v primeri s taščo Vaso, kakor z drugega sveta. Bila je, kakor bi morala biti. Njeno bogato izrazno sredstvo: te zgovorne oči, so bile pravo zrcalo dogajanja v njej. Želela bi reči: s takimi igralci si Črna lahko privoščiti zares najtežje komade.

Ana Oronenkova, ta zlagano sladka Vasina tajnica, je tudi jubilatka z nad sto predstavami. Bila je Marija Semetingerjeva, ki se je pod roko spretnega maskerja (seveda je to spet hkrati režiser in kostumograf itd.) in z njeno lastno mimiko tako izpremenila, da je ni bilo prepoznati. Nehvaležna vloga (ampak žal je resničnih takih An toliko na tem ljubem svetu), toda naša Marija ji je bila kos.

Igrali so še: Jože Prevalnik kot Meljnikov, kadet Jevgenij je bil Edi

Piko, Jurij Krotkil — režiser Mrdavišič, Liza — Hilda Slivnikova, Polja — Elica Jernejeva in Pjatjorkin — ladjar. S svojo igro so večinoma vsi dokaj spretno nakazovali milje, v katerem so se vrstili prizori.

Jezik čist, scena v okviru možnosti zadovoljivo nakazana. Soigra razen nekaj izjem prav dobra. Če k vsemu prištejemo še raznoliko, sila pestro sestavo članov te družine: gospodinje, inteligenca, obrtnik, delavec topilec ... Skratka: zelo so se potrudili in ta trud je vreden prisrčnega stiska roke, pa priznanja polnega avditorija.

Glasbo in plesne vložke je prizadevno naštudiral Stanko Golob iz Črne. Dokaj je ujel pravo poanto.

Sceno je zasnoval Jože Polajnk, izdelal pa tudi dolgoletni odrski sodelavec Ernest Delalut. Za razsvetljava je kar spretno poskrbel mladinec Ernest Lepičnik.

Ob uspeli predstavi jubilatkom iz Črne iskrene čestitke vseh, ki jim je pri srcu uspešen razvoj ljudske prosvete v Mežiški dolini. Marija Hriberšek

je bilo v Ljubljani, so se udeležili tudi naši igralci. Odlično se je uveljavila Krajgerjeva z drugim mestom pri pionirkah in petim mestom pri mladinkah. Blatnikova je bila pri pionirkah tretja, prav tako ženska dvojica Vavče-Petrač, kar je vsekakor omembe vredno. Lep uspeh sta dosegla Pandev in Grabner, ki sta se pri članih drugega razreda med 128 tekmovalci uspela plasirati med 16 najboljših v državi (Pandev je bil celo deseti), isto je uspelo tudi Jamšku, ki je med 64 mladinci zasedel 12. mesto. Moška dvojica Auprih-Pandev je igrala zelo dobro, saj 10. mesto v državi ni lahko doseči. Mešana dvojica Vavče-Auprih se je prav tako plasirala med 16 najboljših v državi, isto je uspelo Petračevi pri mladinkah in članicah, kar pa je za njo vsaj pri mladinkah premalo. Vavčetovi je žreb onemogočil kakršen koli plasma pri članicah.

Nočemo trditi, da je bilo sodelovanje naših tekmovalcev na državnem prvenstvu neuspešno. Nasprotno! Lahko trdimo, da smo dosegli tudi v državnem merilu napredek, pokazati pa hočemo dejansko stanje oziroma razliko med državnim na eni in slovenskim namiznim tenisom na drugi strani. Zato vsem resno opozorilo! Nikar se ne uspravljamo na uspehih, ki jih na noben način ne smemo podcenjevati, to lahko odločno povemo, vendar moramo težiti za tem, da bodo ti uspehi še večji, da bomo koroški fužinarji nekoč v državnem merilu pomenili to, kar danes pomenimo v slovenskem. To naj bi bil naš smoter, vsi pa vemo, da bo treba veliko trdega in vztrajnejšega dela, če se mu bomo hoteli iz leta v leto približati.

O mednarodnih srečanjih bi še omenili, da smo gostovali v Frantschachu nad Wolfsbergom, kjer smo bili pri članih uspešni z rezultatom 5:3, pri mladincih 5:0 in članicah 3:1, v St. Kanzianu na Klopinkem jezeru smo igrali proti Kühnsdorfu pri članih 5:2, pri mladincih 5:0 in pri ženskah 2:0. Tam smo igrali tudi z najboljšo ekipo na Koroškem »BSG Neunerjem« iz Celovca. Pri članih smo zmagali z rezultatom 9:3, pri članicah pa 3:1. Doma na Ravnah smo igrali z isto ekipo pri članih 9:4, pri ženskah pa 3:0. S Frantschachom smo na Ravnah zmagali pri članih in mladincih s 5:0, pri ženskah pa 3:0.

Nakazani uspehi naj bodo spodbuda za nadaljnje delo v našem klubu igralcem, instruktorjem in odboru, saj je dosedanje delo bogato obrestovano. V klubu imamo sedaj brez odbora preko 60 igralcev, od tega samo 5 članov, drugače so sami mladinci in pionirji, ki so razdeljeni v pet skupin in redno vadijo. I. in II. skupino tvori tako imenovani tekmovalni kader, III. skupino pionirke-začetnice, IV. in V. skupino pa pionirji in mladinci-začetniki. Vsaka skupina šteje okrog 12 igralcev. Igralci I. in II. skupine trenirajo trikrat tedensko po 3 ure, igralci iz III., IV. in V. skupine pa dvakrat tedensko po dve uri ali skupno vsak dan razen nedelje od 15. do 20. ure, ali tedensko 30 ur. Ker imamo samo tri mize, pride na igralca I. ali II. skupine tedensko samo 4,5 ur treninga pri mizi, za igralce III., IV. in V. skupine pa samo 3 ure, kar je vsekakor premalo, če bomo hoteli tudi v bodoče nadaljevati z uspehi. Tu pa ni samo problem uspehov.

Res lepo in ogrevano kegljišče v Domu železarjev je privabilo k lepemu kegljaškemu športu tudi žene in dekleta. Slika s take tekme s Prevaljčankami. Za poletje je sedaj taka priložnost tudi pri Brančurniku.

Še bolj žalostno je dejstvo, da ne moremo več včlaniti novih igralcev iz enostavnega razloga, ker nimamo prostora. Skupine, ki štejejo po 12 članov, so številčno že sedaj prevelike, če upoštevamo samo 3 mize, več jih pa v obstoječem prostoru, za katerega smo zelo hvaležni, postaviti ne moremo. Kako naj sedaj uresničimo sklepe kongresa za telesno vzgojo? Kaj naj rečemo mladini, ki vedno v večjem številu trka na vrata in bi rada igrala namizni tenis? Po sedanjih izgledih bi lahko vključili nadaljnjih 40 pionirjev in pionirk, toda kam z njimi? Menimo, da je to problem, ki je prešel meje internega reševanja v našem klubu ali celo društvu, in apeliramo na merodajne organe, da te težnje naše mladine upoštevajo in v duhu kongresa za telesno vzgojo ter za blaginjo naše mladine ta problem tudi rešijo.

Da pa ne bi bili v zmoti in mislili, da je v našem klubu vse idealno, ali da imamo probleme samo okrog prostorov, ki so seveda najbolj pereči, moramo na tem mestu samokritično priznati tudi naše napake, ki bi jih lahko še z več truda odpravili.

Premalo pozornosti smo polagali na učne uspehe naših igralcev, imeli smo premalo skupnih sestankov z igralci, s katerimi bi se pomenili tudi o učnih uspehih in o lepem vedenju, imeli smo premalo sestankov odbora, kjer bi te stvari pripravili in jih uresničili. Odnosi med posameznimi odborniki in igralci se včasih po nepotrebnem zaostrejujejo. To bi veljalo za sam odbor NTK Fužinar. Tudi internih tekmovalj je bilo premalo.

Pohvaliti moramo večino igralcev, ki so resni na treningih in se na tekmovaljih po svojih najboljših močeh borijo za klubске barve, in zadovoljni smo lahko, ker lahko o večini igralcev to povemo. Žal pa niso vsi taki. Imamo tudi igralce, ki treninge ne jemljejo dovolj resno niti se na tekmovaljih ne potrudijo v dovoljni meri.

Napak je verjetno še več in prav bi bilo, da bi današnji občni zbor v diskusiji vse te napake ugotovil, saj se vsi na napakah učimo, novemu odboru pa bo delo olajšano, če bodo vse napake ugotovljene.

Stopamo v leto 1959, v leto, ki ga hočemo z našo dejavnostjo še bolj proslaviti, ker bomo v tem letu proslavili 10. obletnico obstoja namiznoteniške dejavnosti na Ravnah, v leto, ko bodo smernice kongresa za telesno kulturo še bolj prišle do izraza, v leto, ki bo pred nas postavilo še težje naloge.

Zato bi bilo prav, da se vsi igralci še bolj potrudijo doma in tudi na tekmovaljih, da ne bodo kot dobri igralci znani samo v naši republici, ampak da bodo namiznoteniški igralci koroških Raven znani širom po naši domovini. Prav tako apeliramo na novo izvoljene odbornike, da še bolj krepko primejo za delo, saj se delo z mladino vedno izplača in bogato obrestuje.

Vsem igralcem, ki so bili redno na treningih, in tistim, ki so naše barve uspešno zastopali, čestitamo, vsem navzočim pa želimo zadovoljno in še bolj uspešno leto 1959.

Jože Šater

PO PRODOVJU, PO ČEČOVJU...

Za tako prodovje kot je Čečovje pa za Pečolarja in Pečovnika oziroma za vse tako pečovje le ne bi smeli kvariti jezika

ter obračati v:

prodevje in Čečevje,
Pečelarja in Pečovnika,
ker velja tu za vso to »pečevje«
red domače izgovarjave, pika!

Za pomehkuženim Č res rad lenari E, ker zahteva manj sape, toda samo tam, kjer tako dopustijo. Rožankovi ruslni so rekali vsi: pečovje! Tak je testament Uršlje gore.

Lipa na Ludranskem vrhu

Menda je prav, da se od časa do časa spominjamo na starine iz zgodovine naše ožje domovine — Mežiške doline.

V te spomine bi nemara spadala tudi Najevska lipa na Ludranskem vrhu. Stari hirajoči, propadajoči veteran planinskega rastlinstva in sveto drevo naših starih slovenskih prednikov.

O njej so stari očanci pripovedovali razne pripovedi. Najstarejša in najbolj verjetna je naslednja:

Ko so se naši predniki na teh planinskih predelih že pokristjanili, so svoje poganske malike, orakle, amulete, idole in druge vražarske pripomočke zakopali in okrog njih zasadili dvanajst lip v krogu, tesno drugo poleg druge, tako da so se sčasoma skupaj zrastle v eno velikansko drevo. Lipe, ki so jih takrat vsadili okrog zakopanih obrednih predmetov — tako je pripovedoval neki očanec — niso bile prave lipe, ampak »lipniki«, ki nikoli ne cvetijo in tudi semena ne rodijo.

Kljub temu, da so prej omenjene predmete zakopali in jih je ščitilo dvanajst lipovih dreves, so se nekatera vraževerna in poganska izročila pri nekaterih planinskih prebivalcih ohranila še do danes. Na primer o coprnica, truti (kruti?), mōri, divji jagi, vodnem in gornem možu ter še o mnogočem sličnem.

Tudi ime tamkajšnje kmetije »Najevnik« (ki pa se je najbrž nekoč izgovarjalo »Navjenik«), bi dalo slutiti oziroma bi spominjalo na nekdanjo staroslovensko-pogansko bajeslovje, saj so se takratna nebesa po staroslovensko imenovala »Navje«. Torej Navjenik — nebeščan. Navjeniška lipa — nebeščanska lipa.

Po neki drugi pripovedki o Najevski lipi so jo vsadili Turki v času, ko so po

naših krajih plenili in ropali. Zakopali so na tistem mestu mnogo naropanih dragocenosti in na nje vsadili lipo v znamenje, da bodo takrat, ko bodo zopet prišli v te kraje, lahko našli mesto in izkopali zaklade.

Lipa pa je v naslednjih letih rastla navzgor kakor tudi na debelino in je postala velikanka, katero še danes mnogi občudujejo, čeprav je že v popolnem razkroju.

Verjetnejše je prvo ustno izročilo o njej. Videl sem v Berndorfu (Avstrija) lipo, ki jo imenujejo »tisočletno«, a je mnogo bolj ohranjena kot ta na Ludranskem vrhu. Zato je verjetno ta naša starejša od one v Avstriji. Saj je od turških časov le nekako okoli štiri sto let. Ljudje so pač s časom zamenjali pogane s Turki.

Posestniku Najevniku (na katerega posestvu je ta lipa) je baje nekoč nekdo ponujal precejšnjo vsoto denarja, da bi mu dovolil izkopati izpod lipe zaklad. Posestnik je to barantijo odklonil, češ lipa je pod državno zaščito.

Verjetno tudi ni, da bi bili takrat Turki obiskali tako oddaljen in strm hrib, kakor je Ludranski vrh, ki pa se je nekoč imenoval »Lorenčki vrh«. Nemci so ga (baje zaradi strmine) preimenovali v »Ludenberg«. Tako je tudi v slovenščini dobil naziv, kot je prej navedeno.

So pa na tem hribu kmetije, ki morajo biti zelo stare in katerih imenski izvori bi se dali primerjati nekdanji zelo stari staro-žitnosti v tem kraju.

Pri Vesevku so vzhodna vrata, ki se odpirajo in zapirajo na lesenem vretencu in imajo vdolbljen napis: Philip Visev k 1766.

Šanclov Zepi

Ravenski pionirji na Triglavu

Počitnice so šle proti koncu, avtobusa za naš jubilejni izlet v Julijske Alpe pa še vedno nismo dobili. Našega priljubljenega planinskega vodjo Rudija Gradišnika smo vsak dan že pri izhodu iz železarne čakali in ga spraševali, ali gremo, ali bomo šli. Rudi je uvidel, da gre čas h kraju, obljube pa ni hotel pojesti, zato se je odločil, da gremo z vlakom. Določil je zato 28. avgust. Tri dni poprej nas je sklical na sestanek in nam dal potrebna navodila, kako se naj oblečemo in obujemo pa kaj naj vzamemo s seboj. Obljubiti smo mu morali, da bomo disciplinirani, ker drugače si nas ne upa voditi na Triglav. Ko je prišel dan za odhod, je naraslo veselje do vrhunca pa tudi malo skrbi je bilo vmes.

Ob osmih zvečer smo se zbrali na naši postaji — bilo nas je 22 pionirjev. Rudi nas je še vprašal, če je kateri to ali ono pozabil, medtem pa je s Prevalj že odsopihal naš vlak. Do Maribora je bilo polno vriska in petja, v Mariboru smo presedli, naprej pa je postajalo vedno bolj tiho, dokler nismo vsi zaspali. Imeli smo svoj vagon in tako niti nisem vedel, kdaj smo se peljali skozi Ljubljano. Ko sem se zbu-

dil, je bil že beli dan, kar na neki postaji čujem pod oknom našega vagona govoriti tuj jezik; letel sem Rudija klicati: »Rudi, menda smo že v Italiji?« »Oh, nič ne skrbi, zdaj pride šele Mojstrana, kjer bomo izstopili.«

V Mojstrani je Rudi kupil nekaj zaloge, nato pa smo se napotili proti Aljaževem domu. Mudilo se nam ni, ker dalj kot do Aljaževega doma ta dan nismo hoteli iti. Tu smo prespali prvo noč pod okriljem Triglava. Drugo jutro smo šli proti Kredarici. Ko smo prišli na Kredarico, je bila na vrhu Triglava taka burja, da nismo smeli na vrh. Žalostni, da bomo morali Triglav opustiti, smo se spravili na Planiko in tam prespali. Zjutraj nas Rudi zgodaj zbudi. Triglav je bil brez vetra in kakor zlat. Ob sončnem vzhodu ni bilo več časa za pomišljanje, nobeden si ni upal reči, da ga kaj boli, ker sicer ne bi smel na vrh. Vzpon je bil res težak, pa še bolj za Rudija kot za nas, ker je moral paziti na nas vse, da ni kateri zletel za vedno dol nazaj. Više ko smo se vzpenjali, več sosednjih vrhov smo videli, enega lepšega kot drugega. Ko smo zagledali Aljažev

stolp vrh Triglava, smo si rekli: srečno smo prispeli, to je bil za nas res velik uspeh, saj smo na vrhu naše najvišje gore. Razgleda je bilo kar preveč, vse naštetih sploh ni bilo mogoče. Kar težko smo zapustili Triglav, a smo se morali napotiti na Dolič in še tisti dan smo prišli v Trento. O tej dolini sem že veliko slišal, zdaj pa sem jo tudi videl. V Trenti smo prespali tretjo noč. Naslednje jutro smo nadaljevali svojo turo na Vršič. Tu smo še tisti dan preleteli vse postojanke. Zadnjo noč našega izleta smo prespali na Vršiču. Vrhove, ki jih še nismo obhodili, smo prihranili za drugič. Zjutraj je bilo treba zgodaj vstati, da smo šli v Kranjsko goro na vlak. Kdor je že kdaj hodil po teh lepih gorah, nam bo priznal, da smo naredili lep pohod. Bilo je treba precej samozatajevanja, toda to so nam poplačale kratese planin. V planinah si utrjujemo moč in značaj, preizkušamo tovarišstvo, čistimo duha, spoznavamo veličanstvo narave, si nabiramo spomine za vse življenje. Navadimo se vztrajnosti. Srce si mi je širilo, ko sem se čutil navezanega na svoje lastne moči; za vzgled si lahko jemljemo smreke in macesne, ki se tu borijo za življenje in obstanek proti viharjem in toči, mrazu in plazovom. Kdor ima razum in srce, se bo vrnil domov kakor prerojen. Za vse stroške tega izleta se zahvaljujemo odboru Planinskega društva. Priporočamo se, da bi pod vašim vodstvom bili še deležni takih izletov, in obljubljam, da bomo vredni besede planinci.

S planinskim pozdravom

pionir Marjan Lačen.

PROTIČ

To so taki spomeniki, spomeniki pokončnega, dobrega in lepega.

Pravzaprav le dve večji njivi na brežni zemlji, da se pri oranju ravno še vižvaš, pa še taka zaplata nekje na Selah. Marsikdo bi si ne vedel pomagati: prekleto fretanje in pa ti davki...

Pri Protiču je bil pušelj na mizi in pa take stvari, ki spadajo cuo. Lepa domačija okrog pa sadja, sadja, da si lahko odžejal vse krofe. Sončni standard hribovske kmetije. Tista mogočnost, ki jo razume morda le deset ljudi v slovenski deželi — neka drža in beseda, ki diši po zemlji, ki temelji v delu in zavesti, da — če vsega zmanjka — skromnosti ne zmanjka.

K Protiču si prišel, kadar si hotel. Če so bili na polju, je nekdo na pasji lajež že stopil domov in postavil pred tebe pisker. Menda ni krajana, ki ne bi bil oziroma kdaj pil pri Protiču.

Pri Protiču je vsega, le vode ni nobene take. Vse pa je hotel imeti doma, da bo čim bolj napreden in čim manj odvisen. Pa sva merila za turbino. Kadar bo voda, pa bo — napraviti je treba. Pozneje je menda napravil in ko je bilo gotovo, je pritekla od nekod celo voda.

Ko se je za praznike 1943. leta oglašil Voranc iz koncentracijskega taborišča, sva šla z Anzonom k Protiču. Taka vez OF je bila tam. Sin se je pravkar odpravil v gošo. Voranc je pisal pokonci, a Protič je vzel tudi naslov in poslal paket — prvi iz Kotelj.

Nazadnje se je napil in umrl. Prezgoden sicer, a hiter konec — brez poležavanja.

Tam na robu sem stal in gledal na hotuljsko cesto. Kar drug za drugim z zavito steljo in rožami... Menda vence nosijo? Da, Protič je umrl. Spomnil sem se na mošte, na ržen kruh, na macesen..., na njegov lep odnos in pozornost do vsakega. Tako ljudje vračajo dobro za dobro, lepo za lepo.

Venci so dolgo gledali čez pokopališki zid — Protičev grob.

Tako sposobnih, tako dobrih ljudi je malo.

»Komedijska o komediji« na Prevaljah

Ko je legel rumen nadah na gozdove Jankovca in na pobočje Strojne, so se tudi Prevaljčani s svojo igralsko družino razgibali. Odločili so se za Mariničevo »Komedijsko o komediji«. Seveda je bil duša te igralske družine naš ugledni mladinski pisatelj Leopold Suhadolčan, ravnatelj osemletke na Prevaljah. Delo samo je že po načinu podajanja (stalni kontakt z avditorijem) nekaj posebnega, prav prijetnega, po svoji vsebini pa je zdrava satira na funkcionarja, ki misli, da mora imeti prav vse vajeti v svojih rokah, pa čeprav pri tem pozablja na dom in družino (da že lastnega otroka ne spozna več).

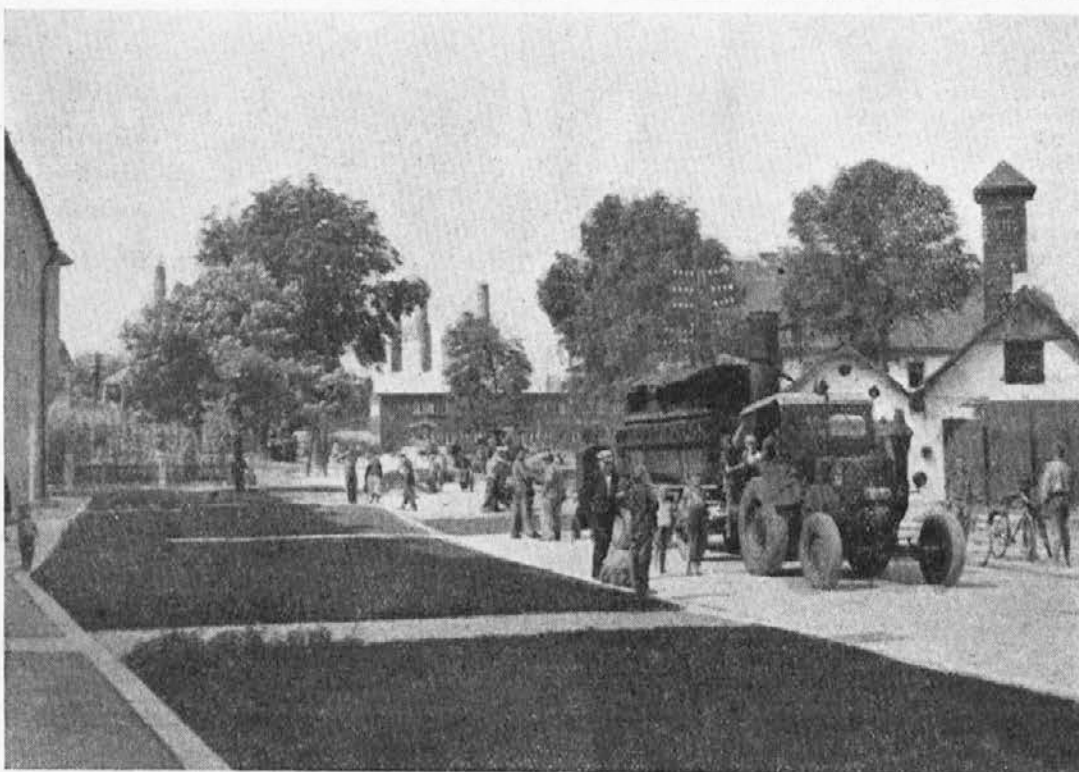
Sicer pa — zakaj ne bi povedali še kaj več o zanimivi »temi«.

Direktor podjetja (odigral ga je prav dobro režiser Jože Močivnik) pripoveduje (in to seveda tako, da vse podoživlja na odru) mlademu pisatelju dramatikemu zgodbo svojega zanesenjaštva. Karakteristika — to mu je edina ocena za uslužbenca v podjetju, nanjo gradi vse. In tako mu pride pod roke negativna karakteristika njegove tajnice, katero ljubi in jo tudi snubi. Ko pa razbere iz tiste nesrečne listine nekaj podatkov, namah spremeni do nje ves odnos in mahoma mu je le še daljna, nezaželena oseba v pisarni. Seveda tajnica kmalu odide, bridko razočarana. Medtem se izkaže v karakteristiki samo pravopisna napaka, čisto navaden »kozol« — toda težko je odpraviti nastale krivice, jih poravnati (tudi sicer je v življenju težko nekemu vrniti vzeto čast). Seveda nastanejo še razpleti in zapleti, pa spet novi razpleti — končno pa direktor, ki si le ustvari z bivšo tajnico po sporazumu svoj dom, ne najde za družino niti minute časa. Na njegovih ramah je že menda dvajset predsedniških dolžnosti, on pa še kar naprej jemlje nase. (Najbrž so bili v tistem kraju ljudje prav tako srečni, če so lahko čepeli lepo doma, kakor je to pri nas na Ravnah — in so si meli roke, češ: kar naj on, ki je že vaje funkcij, vse to vleče...). Pod pezo samih sestankov in sej že omaguje, za ženo ne najde časa... Ženka (odlično jo je predstavila Helena Mallerjeva) se odloči za skrajnost in odide od njega. Toda — ljubezen jo pripelje nazaj v razbiti dom. Odloči se za službo, da bi laže prenašala vse težave. Komične situacije, dokler vsa zadeva ni razvozlana, direktor pa ozdravljen funkcionarije.

Rigorozen direktor gledališča je bil Korenov, Olgo je igrala Olga Britovšek, prikupen Branko je bil Beno Drezgič, Mira — Marinka Krašna, Dihur — Alojz Ulcej, Tratarjeva — Milena Pelko, Piškur pa Korošec, pisatelj — Leopold Suhadolčan.

Igralci so se skušali močno približati pisateljevi predstavi o karakterjih njegovih junakov. Krasno so uspeli Prevaljčani z nakazovanjem okolja s stilistično nakazano sceno, ki je za ta podeželski oder gotovo nekaj novega. Predstavo je odlikoval čist jezik, le tu in tam se je zgodilo, da si prej slišal šepetalca kakor igralca (ampak ne mislim morda v prvih scenah, ko je to na igrski vaji potrebno, temveč zlasti v zadnjih dejanjih).

Toda — kdo bi jim mogel to zameriti? Dvorana je namreč stalno zasedena (saj je to hkrati dvorana kina, telovadna dvorana in edini prostor za razna zborovanja). Če so imeli res le nekaj vaj na odru, po-

Tlakujejo. Slika naj bo za spomin, ko so postale ceste tudi na Ravnah bolj ravne (1958). Fabrika zadaj je postala večja in močnejša pa je pognala rast in napredek na vse strani. Na žalost pa dreves na sliki nismo mogli skriti, da le ne bi koga zaskrbelo strast sekire...

Naša dolina v znanstveni literaturi

Prispevek iz botanike in geologije

Nastavek verjetno ni popoln, pač nekaj, kar se je dalo v danih okoliščinah zbrati. Navedena literatura obravnava skoraj izključno področji Mežiške doline in Dravske doline od Labota do Dravograda. Pri botanični literaturi sem dal kratke povzetke posameznih del. Literatura je našeta po časovnem razporedu od najstarejše literature dalje. Pri naštevanju omenjam najprej avtorja, nato letnico izdaje, naslov razprave in končno, kje je izšla razprava ter koliko strani obsega.

I. BOTANIKA

1. Kristof, L. 1868: Zur Flora der Petzenalpe in Kärnten. — Österreichische Botanische Zeitschrift, Wien, letnik 18, stran 43—47.

Razprava je botaničen izlet na Peco. V uvodu poudarja dve zanimivi rastlini: *Primula minima* in *Saxifraga muscoides*. Drugače našteva rastline, ki jih je nabral na določenem področju. Za višino ne uporablja enote metra, ampak čevlje.

2. Sabidussi, H. 1907: Die Zirbelkiefer auf der Petzen. — Carinthia II — Mitteilungen des naturhistorischen Landesmuseums für Kärnten, Klagenfurt, letnik 97, stran 136—138.

Cemprin (*Pinus cembra* = Zirbelkiefer) raste na Peci spontano na severni strani nekoliko vzhodno od Bistriškega vrha 2114 m, tam kjer je na specialki 1:75.000 oznaka: Per bele studenec (na kraju »ele« od »bele«). Nadmorska višina je okrog 1700 m. Pred velikim požarom konec 18. stoletja je bil mnogo bolj razširjen na Peci.

3. Pehr, F. 1916: Die Flora der Drauterrassen in Unterkärnten. — Österreichische

tem so se celo odlično znašli. Zlasti prostorno so ugodno reševali situacijo.

Mislím pa, da je največ vredna dobra volja, s katero so se oprijeli zahtevne stvari. Prevaljčani to prizadevanje — kakor sem videla — znajo ceniti, saj so napolnili dvorano in z aplavzom izražali svoje zadovoljstvo.

Z enakim pogumom naprej v novo leto!
Marija Hriberšek

Botanische Zeitschrift, Wien, letnik 66, stran 222—237.

Kritično osvetli nastanek in geološko zgradbo dravskih teras od Labota do Dravograda. Naštevava vrsto rastlin, ki jih je našel na tem področju, ter ugotavlja, da je med njimi precej glacialnih reliktoev — ostankov ledenih dob. Zanimivo izvaja krajevna imena iz imen rastlin.

4. Pehr, F. 1919: Vegetationsstudien im südöstlichen Kärnten. — Österreichische Botanische Zeitschrift, Wien, letnik 68, stran 22—59.

Omenjena študija podaja vegetacijo pogorja Strojne — med Pliberkom in Dravogradom, Mežiške doline od Poljane do Dravograda, bregov med Ravnami in Prevaljami. Sestavljena je po teh poglavjih:

1. Katere brstnice rastejo na tem področju.
2. Katere alpske in subalpske rastline Laboških Alp rastejo tudi na Strojni in katere kljub pričakovanju manjkajo.
3. Katere rastline, ki rastejo na apnencu na Brinjevi gori, najdemo tudi v Laboških Alpah, v Karavankah in katere manjkajo od teh na Brinjevi gori.
4. Kako je bilo rastlinstvo teh krajev v ledeni dobi.
5. Katere pontske in ilirske rastline najdemo tukaj ter od kod in kako so prišle na to ozemlje.
6. Katerim spremembam je podvrženo sedanjost rastlinstvo.

Večja botanična dela, ki segajo in obravnavajo tudi Mežiško dolino:

5. Pacher, D. u. Freiherr v. Jabor-negg, M. 1887: Flora von Kärnten. — Naturhistorisches Landesmuseum, Kärnten.
6. Beck, G. 1913: Vegetationsstudien in den Ostalpen III. Die pontische Flora in Kärnten usw. — Sitz. Ber. d. Ak. d. Wiss. Bd. CXXII.

II. GEOLOGIJA

1. Hillinger, K. 1863: Der Bleibergbau auf der Petzen. — Jahrb. des Naturh. Landes-museums von Kärnten, Klagenfurt, Bd. 6, stran 23.
2. Gobanz, A. 1865: Das Bleierzvorkommen in Unterkärnten. — Jahrb. des Naturh. Landesmuseum von Kärnten, Klagenfurt, Bd. 8.
3. Pichler, A. 1873: Beschreibung der Tertiärbecken Mies und Hom in Kärnten. — Zeitschr. d. Berg- u. Hüttenmännischen Vereins in Kärnten, letnik V., strani 99 sl, 105 sl, 204 sl.
4. Brunlechner, A. 1888: Die Sphären-erze von Miess in Kärnten. — Jahrb. k. k. Geol. R.-A. Wien, stran 311.
5. Die Mineralkohlen Österreichs 1903 — Wien (Poglavje: Kohlenablagerungen am Nordrande der Karawanken, strani 155—160).
6. Granigg, B. 1913: Bilder über Verdrängungsprozesse auf alpinen Erzlagerstätten. Österr. Zeitschrift für Berg- u. Hw. Nr. 24.
7. Granigg - Koritschoner, 1914: Geologische Verhältnisse des Bergbaubietes von Miess in Kärnten. — Zeitschrift f. prakt. Geologie, Berlin, letnik 22, stran 171—193, 5 kart in 3 slike.
8. Spitz, A. 1919: Nachgosanische Störungen am Ostrand der Karawanken. — Verhandl. Geol. Reichsanstalt, Wien, stran 280—288.
9. Petrascheck, W. 1925: Kohlen-geologie der österreichischen Teilstaaten (poglavje: Die Kohlenvorkommen bei Prävali und Windischgraz (Slov. Gradec) in Jugoslawien), strani 200—201.
10. Kieslinger, A. 1928: Eiszeitseen in Ostkärnten (Mit einem Beitrag von Kahler F.: Fossilfunde in den Seesanden). Carinthia II — Mitteilungen des Vereins Naturkundliches Landesmuseum für Kärnten, Klagenfurt, letnik 117/118, stran 24—33.
11. Kieslinger, A. 1929: Karawankenstudien I — Die Tektonik in den östlichen Karawanken. — Centralblatt f. Min. etc., Wien, No. 6, stran 201—229.
12. Kahler, F. 1929: Karawankenstudien II — Die Herkunft des Sedimentes der Tertiärablagerungen am Karawanken-Nordrand. — Centralblatt f. Min. etc. Wien, No. 6, stran 230—250.
13. Kieslinger, A. 1931: Bachern und Karawanken. — Abhandlungen der Geologischen Bundesanstalt, Wien, Nr. 3/4, stran 111—125.
14. Kahler, F. 1932: Karawankenstudien III — Über die Verteilung der Tertiärablagerungen im Gebiete der Karawanken. Centralblatt f. Min. etc. Wien, No. 2, stran 115—121.

Večje geološko delo, ki obravnava tudi Mežiško dolino:

15. Teller, F. 1896: Erläuterungen zur Geologischen Karte der östlichen Ausläufer der Karnischen und Julischen Alpen (Ostkarawanken und Steiner Alpen). Verlag der k. k. Geologischen Reichsanstalt Wien.

Fr. Sušnik, asist. na Botan. inštitutu

IVICA VRHOVNIK

Jesen, ki si lasti pravico, da pobira sušične, jo je vzela. V tem smislu oktober rad prehiti sušca (marec), ki čaka tam pred vigredjo, da pobere, kar je še ostalo takega. Da, tretji in deseti mesec.

Tam v prvih številkah našega lista leta 1952 je taka sled. Bleda, tiha in skromna se je oglašila na uredništvu. Prinesla je pesmice. Cel zvezek jih je bil. Hitro sem opazil: punca, ti najbrž ne boš dolgo prepevala... Pa še in

Prešernova družba

bo konec leta 1959 razdelila med člane za redno članarino 360 dinarjev:

1. KOLEDAR za leto 1960
2. Francè Bevk: VIHARNIK, zgodovinska povest
3. Hans Ruesch: NA VRHU SVETA, roman z daljnega severa
4. Venceslav Winkler: POT NA LISEC, mladinska povest
5. Fr. Planina: NAŠA DOMOVINA JUGOSLAVIJA, poljuden oris, bogato ilustriran s 5-barvnim zemljevidom Jugoslavije

Za doplačilo 150 din prejme lahko vsak član eno od naslednjih knjig:

6. A. Polenec: ŽIVALSKI SVET (Srečanja z živalmi planin in obtečajnih predelov)
7. Ing. M. Tavčar in I. Špolar: DOMAČA DELA IN POPRAVILA, praktični priročnik

Kdor naroči obe dodatni knjigi, ju dobi skupaj za 240 din

7 knjig za 600 din

prejme torej vsak, ki se bo vpisal do 5. aprila 1959 v članstvo Prešernove družbe in plačal do 5. julija 1959 vse obroke. Vsak tak član bo razen bogate in zanimive knjižne zbirke deležen še bogatega nagradnega žrebanja, za katerega dobi ob vpisu poseben kupon (srečko)

Še je kaj poslala. Oprostiti je treba, naš list tako redko izide in ne more vselej ustreči, zato jih ni več teh njenih stihov. Vsi so bili žalostni...

Sedaj se je oglašil Jernej Krof: to je tista, s katero sva se takrat malo kosala... A Ivica je umrla...? Da!

Nikogar ni imela. Iz mariborske bolnišnice so zato obvestili kar železarno. Naša delovna skupnost se je lepo odzvala. Sodelavci so jo spremili na Pobrežje in naš železarski zbor ji je na zadnji poti zagodel poslednji koroški pozdrav.

Jernej Krof pa ji je zapisal v slovo:

Le kratko, le kratko
je naše življenje.
Spreminja narava
nam naše hotenje.

Pa Ti si prehitro
v grobu zaspala,
prav nič se še nisva
na vrtu igrala.

Le pesmi pisala
za kratek sva čas...
Zakaj mi prezgodaj
resniš obraz?

Spomin se mi resni,
stihе obuja
in misel na novo
se pesem ponuja.

Počivaj v miru,
talent bo živél
še dolgo med nami,
ki pesmi je pel.

Tako so Jernejeve misli in besede tudi spomin in slovo uredništva tih sodelavki.

Mojca Skobir:

Brdinje — rojstni kraj

Spomin...
v cvetju maj,
Brdinje — kraj
ljubezni prve —
kje si zdaj?

Temno okó...
sijaj —
gledalo si me nekđaj,
zakaj —
ljubezen moja,
kje si zdaj?

Kónec...
Steze so porasle.
Maj —
spomni se nazaj,
ljubezen nežna
kje si zdaj?

Brdinje...
rojstni kraj,
obiščem te še kdaj pa kdaj.
Pozdravljam te v slovo,
saj nekđaj biló je lepó.

Nihče na svetu še ni zapel Brdinjam pa objavljamo to pesmico že zato. Ko boste brali, poudarjajte: Brdinje, vse drugo je namreč zdaj... in že vekomaj... najbolj splošen kupčijski slučaj...

IZPAD DNIN ZARADI NESREČ PRI DELU

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
januarja	1.005	1.039	465	648	669	389	327
februarja	1.138	840	618	708	670	291	433
marca	1.067	1.005	587	716	590	416	421
aprila	1.149	769	673	550	439	481	566
maja	959	594	517	569	428	486	365
junija	730	878	435	648	497	467	353
julija	767	784	423	638	462	499	500
avgusta	864	767	593	757	504	440	445
septembra	777	701	499	593	313	336	380
oktobra	683	659	564	586	393	363	287
novembra	753	715	381	550	289	317	326
decembra	846	725	550	491	301	327	335
	10.741	9.476	6.305	7.450	5.555	4.812	4.738

Opomba:

— V gospodarskem računu gre predvsem tudi za to bremenitev nesreč pri delu. Vidimo, da se ta izguba zmanjšuje, vendar je še taka hudo bremenilna.

— Na sodelavca prideta še vedno po dva izgubljeni dneva, na eno nezgodo pa 20 izgubljenih dni.

Ravenska metoda

Čigava je zasluga za prvi uspeh in kje je ključ za nadaljnje zniževanje obratnih nesreč

Pri obratnih nezgodah se je hvaliti zelo težko ne nevarno. Že naslednji hip, ko smo zapisali kak tak pohvalni stavek, je lahko spet grda nesreča — pa imaš potem hvalo za vratom. Vseeno pa je včasih le treba povedati, da se je zasukalo na bolje, ter uspeh priznati, čeprav so vmes še primeri, ki celotni uspeh senčijo.

Pri Železarni Ravne smo uspeli potolči to nesrečo in škodo od nedavno še nemožeče pogostnosti in ostrine (glej te objave v današnji številki) in vsaj nekoliko bolj znosno mero kar po najbolj preprosti metodi.

Marsikdo, ki se je ob prejšnjem našem stanju kar za glavo prijemal, sedaj toliko bolj z zanimanjem vpraša, kako so ravenški železarji to napravili.

Kakšna je bila torej tista naša coprnija, ki je dala ta prvi rezultat v razmeroma kratkem času?

Povsem enostavna. Sestavljajo jo naslednji zaključki oziroma naslednja dejstva:

1. Najprej smo osvojili tezo, da je najboljša metoda borbe proti nesrečam pri delu tista, ki vodi do uspeha.
2. Potem smo ugotovili, da bomo morali pogostnost nesreč odpraviti sami, in sicer v železarni na Ravnah; še take komisije itd. kje v Mariboru ali Domžalah ne bodo mogle tega opraviti za nas.
3. Brž ko smo si bili tako daleč na jasnem, smo videli, da bo treba iti v obrate — čim bližje delu, ker se nesreče pač tam dogajajo.
4. To spoznanje je razjasnilo nadaljnje pojme in dalo prepričanje, da ta reč po obratih le ne more biti odvisna samo od nekega referenta pa tudi ne od deset takih poverjenikov in komisij, temveč da je prej ko slej odvisna od vseh, ki se tam udeležujejo. Predvsem od tistih, ki delajo in toliko bolj od tistih, ki delo vodijo. Če se bodo prvi pazili in pomagali v tej borbi na vsakem koraku tudi sami, se lahko vsi taki referenti razcepijo pa še ne

bodo nič dosegli. Če ne bodo drugi, ki delo vodijo za količino, za kvaliteto in sortiment, vodili dela istočasno tudi za varnost ter sproti odpravljali take ogroženosti, snovali, konstruirali, dopolnjevali, opozarjali, potem to niso pravi vodje dela. Pravi vodja dela je namreč šele tisti, ki je tudi vodja varnega dela.

5. Na ta način smo postavili skrb za varno delo tja, kamor spada — v obrat.

Tehniško vodstvo dela: vodje sektorjev, obratovodje, asistenti, mojstri, vodje oddelkov in skupin so načrt osvojili ter ukrepali sami ne da bi čakali na vmešavanje nekega referenta, ki nikoli ne more vsega vedeti in zato po obratih še manj komandirati. Kar vsi od kraja so osvojili to nalogo, le še kak nazadnjak caplja zadaj.

Posebej moramo v tem oziru pokazati na vodjo sektorja jeklarskih obratov B. Florjančiča, ki je sam tudi najboljši varnostni inženir svojega delovnega področja in ki je postavil varnost pri delu v program jeklarne kar v isto vrsto z vsemi drugimi dolžnostmi vodij dela.

Predvsem pa so pažnjo za varnost pri delu osvojili tudi izvrševalci dela na posameznih delovnih mestih — delavci sami. Tudi in predvsem ti ne čakajo več na soljenje pameti od drugih oziroma na opozorila na same ob sebi umevne stvari, temveč pazijo sami in še več: sami opozarjajo na potrebo odprave takih ogroženosti ter jih veliko tudi sami sproti odpravijo.

6. Na ta način smo dobili toliko skrbnikov za delovno varnost, kolikor je po obratih naprednih sodelavcev oziroma jih je vedno več.

To je tista naša metoda, ki je pomagala zbiti ostrino nezgodnostnemu elementu do sedaj in to je tisti ključ, ki bo vodil v tej borbi do uspeha tudi za naprej. Le zvesti mu moramo ostati.

Sodelavci, zasluga je vaša pa tudi bodoči uspeh je odvisen od vas samih.

ZA TO NITI NE GRE

Ugledni »Zasavski tednik« je oni dan objavil obširno razpravo o razmnoževanju ljudi na svetu s takim dostavkom, da se lakote vključ temu ni treba bati.

Leta 1920 je bilo na svetu 1834 milijonov ljudi, v letošnjem letu jih bo že 2834 milijonov — torej celo milijardo več. Že od leta 1956 naraste človeštvo vsako leto za 47 milijonov (torej skoro za tri Jugoslavije letno). Čez štiri ali pet let nas bo okoli tri milijarde, leta 2000 pa že okoli pet milijard teh mežgačev mežgastih.

Potem pove, da se po prognozah učenjakov in ob poslanstvu atomske energije tej veliki množici človeštva vseeno ni treba bati lakote.

Mi bi opozorili, da za to niti ne gre toliko. Nekako se bodo zanamci že stisnili in jedli take balzame. Gre le za to, ko si delamo po nepotrebnem težave in je škoda lagodnosti in originalov. Pri boljših takih današnjih ureditvah in ko vedno več produciramo, bi življenje lahko imenitno uredili za vse. Same prednosti bi bile: človek bi bil bolj cenjen, manj bi se gnetlo ljudi naokoli — že ta mir in nobenih gneč nikjer — predvsem pa bi bili na razpolago originali. Nedavno je prišel iz Amerike rojak, ki ima tam dobro eksistenco (zdravnik). Poljubljaj je naš domači kmečki rženi dišeči kruh in jokal... Ne, tam ne stradajo, vsega imajo, a za tiste dišeče zemeljske originale gre. »Piksne« so »piksne«, industrializirana priprava hrane je pač industrializirana. Toda zaradi preveliko ljudi ne gre drugače in bo v tem oziru pri takem naraščanju zmerom slabše. Povsod bodo morali na to in tudi pri nas ne bomo mogli mimo. Že sedaj sem in tja čutimo te dobrote. Če hočeš imeti original, moraš z »ruksakom« že kar v hrib, pa naj gre za dišečo klobaso, za surovo maslo, za črničevce, vino itd. V industrializirani prehrani so same etikete; kjer pa so etikete in reklama, tam originala zlepa ne ovohaš več. Vse, kar več produciramo, bi prišlo ljudem takoj v prid, medtem ko sedaj tisti »več« večidel komaj zaleže za prirastek (vsako leto za novo državo z okoli 50 milijoni prebivalcev). Nič torej ne hasne, če zgradijo nekje petdeset novih pekarn, ker je to komaj in še premalo samo za nove zemljane. Gneča ostane enaka pa lahko grejo grafikoni čisto navpično.

Prirastek seveda mora biti, a lahko bi bil pameten. Na ta način se sami potiskamo v težave na svetu, ko obstaja možnost, da bi dobro res raslo. Seveda pa mi ne bomo začeli prvi. Tam naj začnejo, kjer je večji naval. To je bodoči program družva narodov, kajti prognoze o izhajanju teh mas na zemlji so prognoze, gotovo pa je, da bo že čez 41 let dvakrat več ljudi na svetu, če bodo ohranili tak tempo.

ČLOVEK SE NE ZAPUSTI

Leta 1957 je bilo v Ameriki skupno 94 tisoč smrtnih žrtev pri prometnih nesrečah. Menda je to taka usoda, ki si jo je človek izmislil za zmanjševanje staleža na svetu.

Prežihov Lojz

Kar točno eno leto prej, preden je mislil priti domov (pridobitev pokojninske pravice v ZDA), je v New Yorku umrl do sedaj največji popotnik tega kraja, dr. Alojzij Kuhar — Prežihov Lojz iz Kotelj.

Skupno je živel v inozemstvu 26 let. Po gimnaziji in bogoslovju v Celovcu je študiral še na sloviti sorbonski in cambriški univerzi.

Kar je imel, je vse razdaljal — slekel je tudi kalor, če je bilo tako. V zapuščini, ki je zaradi tega le bolj simbolična, je zapisal na prvo mesto slovenske koroške študente iz Roža, Podjune in Zilje.

Ko je Voranc poležaval, mu je poslal brat nekaj »ruksakov« zdravil. Ko pa le ni kazalo več nikamor, je pristavil, da bo treba misliti vsaj na poslednje olje... Ob taki svetli uri smo Vorancu razložili, na kaj je brat namignil. Zasmel se je — skozi sta se rada imela — in rekel, da bo on to reč že napravil, kadar bo Lojz stopil v partijo.

Ostala sta kar vsak pri svojem in umrla — Prežihova romarja.

POGOSTNOST NESREČ PO OBRATIH

Obrat	Odstotek nesreč letno na stalež						
	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
sektor jeklarne	50,6 %	49,2 %	37,4 %	29,3 %	13,7 %	14,6 %	13,9 %
kladivarna	79,7 %	68,0 %	36,5 %	33,5 %	20,1 %	18,2 %	17,0 %
valjarna	41,2 %	39,5 %	41,6 %	30,1 %	16,2 %	22,4 %	17,6 %
mehanski sektor	41,5 %	26,3 %	27,4 %	19,3 %	8,6 %	4,6 %	8,4 %
vzmeti	30,3 %	27,8 %	34,7 %	15,3 %	2,4 %	6,9 %	10,6 %
energetski sektor	28,3 %	18,1 %	13,2 %	9,0 %	6,5 %	1,9 %	3,7 %
spedicija	52,6 %	21,2 %	27,7 %	25,8 %	16,7 %	12,9 %	6,2 %
skladišna služba	3,8 %	24,1 %	6,0 %	20,0 %	7,8 %	10,5 %	5,4 %
gradbeni	31,8 %	19,6 %	24,6 %	6,7 %	6,4 %	3,7 %	5,1 %
OTV	40,0 %	8,3 %	2,6 %	8,2 %	3,5 %	2,4 %	4,5 %
komunalni	6,0 %	7,1 %	5,8 %	9,6 %	6,2 %	0,0 %	7,6 %
tovarna skupno	36,6 %	30,0 %	24,2 %	19,2 %	9,7 %	8,9 %	9,5 %

Opomba:

- Pogostnost nesreč je v »težkih« obratih hvalevredno padla, a v nekaterih drugih je narasla.
- Najslabša obrata sta letos kladivarna in valjarna.
- V prikazu je narobe to, ker je pod mehanično tudi promet, vendar tako so promet vodili prej, zato zaradi primerjave kar tako puščamo.

KRONIKA

o telovadnem in narodnostno-prosvetnem delovanju bivšega sokolskega društva na Ravnah

Po zaslugi Janka Gačnika, ki je bil duša in motor vsega tega narodnostnega dela v takrat morda še ne docela orientiranem obmejnem trgu, imamo tudi to zgodovino našega kraja. V sestavku so zbrana gledanja in dogajanja tiste dobe, ki je bila prepredena s takimi pobliski, da morda neki od kraja res niso takoj vedeli, kam bi stopili. Vrednost njihovega dela je zato neminljiva.

Omeniti pa seveda moramo, da velja navedena narodnostno-borbena problematika in zasluga največ le za ožji fabriško-instalacijski Guštanj, medtem ko je okoliški živelj to reč korenito rešil in odločno držal že od pamtiveka, čeprav resda nikoli ni telovadil.

Predvsem pa je vidna idealnost oziroma požrtvovalnost dela pripadnikov te napredne kulturno-prosvetne družine tistega časa.

Prvo slovensko telesnovzgojno društvo na Ravnah na Koroškem je bilo vsekakor »Sokolsko društvo v Guštanju«. Ustanovili so ga 22. novembra 1919. Ni znano, če je že poprej delovalo v Guštanju kako telovadno društvo, znano pa je, da so tudi šoli odrasli ljudje gojili telovadbo tudi tu že pred letom 1918 — še za časa stare Avstrije. Posebnega društva »Turnvereina« menda niso imeli, zato tudi število telovadcev ni moglo biti veliko, verjetno nikoli ni doseglo števila deset in je torej pri prvih telovadcih na Ravnah šlo le bolj za posameznike, ki so ta šport vzljubili drugod in so ga tako s seboj prinesli v Guštanj-Ravne ter tukaj bolj osamljeno posamič nadaljevali. Telovadili so v šolski sobi osnovne šole Ravne 109, v pritličju desno, kjer so bile še leta 1920 vidne priprave za pritrditev droga.

Prvo telovadno društvo »Sokol« v Guštanju-Ravnah je bilo, kakor drugod, posebno ob narodnostni meji, nacionalno borbena društvo in je pogosto prevladovala nacionalna borba nad čisto telesno vzgojo. Znano je, da je vodstvo jeklarne grofa Thurna za časa habsburške Avstrije pospeševalo ponemčevanje slovenskih delav-

cev in nižjih nameščencev v tovarni. Po občinskem volilnem redu (po davčnih razredih) je imelo docela odločujoč vpliv na tedanjo občino Guštanj ravno nemško vodstvo jeklarne. Ta vpliv se je pokazal tudi v trški šoli, kjer so dosegli prepoved slehernega pouka v slovenskem jeziku, prepovedano je bilo učencem celo pozdravljanje v slovenskem jeziku. To je razvidno tudi iz zapisnikov sej krajevnih šolskih odborov iz časa pred prvo svetovno vojno, ki jih hrani osnovna šola na Ravnah. Ponemčevanje je podpirala tudi socialno-demokratska stranka Avstrije, ki je internacionalo na Koroškem razlagala tako, da spada k internacionali nemški jezik kot občevalni jezik in da je nesmisel, celo nacionalno hujskanje, če kdo zahteva, da bodi občevanje Slovencev v slovenskem jeziku ali pa da naj se slovenski otroci v šoli poučujejo v svojem materinskem jeziku. Niso se zavedali, koliko so škodovali napredku v šoli pretežni večini slovenskih otrok, ker se ti niso mogli učiti v materinskem jeziku. Ni čudo, da je komaj ustanovljeno telovadno društvo »Sokol« zadelo na odpor ne le pri nemški gospodi, marveč še v večji meri med socialnimi demokrati. To nasprotje je še povečalo dejstvo tistih dni po prevratu, da je bila takrat Avstrija socialistična republika, s katero so v nemških nacionalnih vodah tavajoči takratni socialni demokrati simpatizirali, medtem ko so bili Jugoslaviji toliko bolj nasprotni, ker je bila monarhistična kraljevina in to njim tujih Karadjordjevičev. Člani »Sokola« pa so bili odločno za Jugoslavijo ne glede na nortranjo politično ureditev.

Ta uvod je bilo potrebno napisati, da je bolj razumljiv trdi nacionalno politični boj telovadnega društva »Sokol« na Ravnah. Kot nosilec Tyrševih idej svobodomiselnosti in naprednosti je društvo »Sokol« naletelo tudi na nasprotovanje katoliških političnih krogov, ki so imeli velik vpliv na

okoliško kmečko prebivalstvo. Kmet ali kmetijski sin in hčerka so bili v Sokolskem društvu redek pojav, to tudi z ozirom na mišljenje kmetov, da jim telovadba ni potrebna, ker itak pri kmetijskem delu »dovolj telovadijo«.

Koliko članov je imel guštanjski »Sokol« ob svoji ustanovitvi, ni znano, ker je bil leta 1941 ob prihodu nemškega okupatorja ves arhiv zažgan. Verjetno se je število članov sukalo okrog sto; večinoma so bili to nižji nameščenci jeklarne, nekaj obrtnikov in spočetka tudi razmeroma precej delavcev jeklarne, vendar le tako okrog 30 (od okoli 300 delavcev jeklarne).

Prvi starosta društva »Sokol« v Guštanju-Ravnah je bil dr. Maks Obersnel, državni nadzornik jeklarne, rodom iz Trsta, kjer je bil že pred prvo svetovno vojno član tamkajšnjega »Sokola«.

Podstarosta je bil Rajko Kotnik, domačin iz znane rodbine Kotnikov, do takrat trgovski pomočnik. Tudi on je bil sokol že pred vojno v Ljubljani in na Reki. Kotnik se je vodilno udeleževal tudi bojev za Koroško v Malgajevi četi. Bil je prav tako pobudnik za postavitev prvega Malgajevskega spomenika (leta 1924). Ta spomenik so hlapci nemškega okupatorja l. 1941 seveda podrli. Sedaj je na istem mestu nov skupni spomenik borcev za svobodno Koroško.

Tajnik je bil mladi Lojze Verdikon, uradnik jeklarne, doma iz Solkana, tudi vnet sokol.

Prvi načelnik je bil Frangeš, občinski tajnik, ki pa je kmalu zapustil Ravne. Njemu je sledil Jože Borštner, trgovski pomočnik; bil je tudi le kratko časa načelnik. Sledil je Pepi Hartman, domačin, delavec v železarni. Pozneje so bili dalje časa načelniki: Miloš Jelenko (iz Celja), nameščenelec jeklarne, Joško Zega, učitelj, doma iz Trsta, Albin Kolb, nameščenelec železarne, iz Ljubljane, Maks Tomažič, učitelj, doma iz Tinja na Pohorju, Berti Gostenčnik, domačin, nameščenelec v železarni, Jože Medveščak, domačin, delavec v železarni, Franjo Poropat, mizarški pomočnik, doma iz Istre in Drago Tomažič, nameščenelec železarne, doma iz Tinja.

Prva načelnica je bila Jožica Komel, učiteljica, doma iz Solkana, pozneje Mimica Verdikon, Zora Mrkva in končno dalje časa do razpada l. 1941 Mira Gačnik, učiteljica, doma iz Poljčan, ki je bila dalje časa tudi okrožna načelnica in župna podnačelnica. Dalje časa je bila podnačelnica Pepca Krivograd.

Po odhodu dr. M. Obersnela je postal starosta Ivo Turk, uradnik gozdne uprave grofa Thurna, zet dr. Obersnela, doma iz okolice Pliberka. Po njegovem odhodu v Črno je bil starosta do l. 1941 Janko Rožman, uradnik gozdne uprave grofa Thurna, doma iz okolice Pliberka. Zaradi svojih vsestranskih sposobnosti in ljudomilosti je bil splošno priljubljen in upoštevan tudi pri pripadnikih sokolstvu sicer nasprotnih političnih struj, pri socialistih in klerikalcih. Med prvimi člani ob ustanovitvi »Sokola« na Ravnah je bil tudi Lovro Kuhar, uradnik bratovske skladnice, domačin, koroški slovenski pisatelj in revolucionar Prežihov Voranc. Zaradi svoje revolucio-

narnosti in ostre kritike načina nastopov nasproti domačemu prebivalstvu nekaterih vidnih sokolov je bil Voranc od staroste klican na zagovor. Raje, kot da se odpove svoji revolucionarnosti in prekličie kritiko, se je Lovro Kuhar prostovoljno odrekel članstvu v »Sokolu«.

Že v prvem letu svojega obstoja je bilo društvo »Sokol« na Ravnah zelo delavno. Telovadilo je okrog 30 članov in organizirali so prvi veliki župni zlet mariborske sokolske župe za 15. avgust 1920. Okrog 400 telovadcev je nastopilo v »grajskem« parku, kar je bilo za tiste čase mnogo. Ta zlet bi moral biti na plebiscitnem ozemlju na Koroškem, toda plebiscitna komisija tega ni dopustila. Ta prvi zlet sokolstva je dolgo časa ostal domačinom v spominu po množičnosti in telovadnem uspehu.

Po koroškem plebiscitu 10. oktobra 1920, za Jugoslavijo tako nesrečnem, se je priprijelo mnogih članov »Sokola« malodušje, zlasti domačinov delavcev, posebno ker so nasprotniki Jugoslavije z izidom plebiscita opogumljeni začeli »dvigati glave«, v nadi, da bi tudi Mežiška dolina utegnila pripasti Avstriji. Zlasti so se opogumili nemškutarski socialni demokratje — in društvo »Sokol« je izgubilo večino članov delavcev jeklarne. Skoraj vsi ti so bili tudi telovadci. Iz Pliberka je takrat prišlo, ker so morali Koroško zapustiti, nekaj dobrih članov pliberškega »Sokola«, med njimi Peter Močnik, znan koroški narodni bорец za pravice Slovencev, pozneje okrajni šolski nadzornik, Lizika Kert-Zega, učiteljica, oba doma iz okolice Pliberka, Rudolf Seljak, cestni nadzornik, doma iz Domžal, Tone Močivnik, živinozdravnik, Ivo Turk, nameščeneц gozdne uprave, oba zavedna koroška Slovenca. S seboj so prinesli nekaj inventarja, telovadnega orodja in knjige pliberške Sokolske knjižnice. Nacionalno politično se je s tem društvo okrepilo, ne pa tudi po številu telovadcev-domačinov, ki nikdar ni več doseglo 30 članov-telovadcev. Pozneje so slovenski delavci sledili Prežihovemu Vorancu v komunistično stranko, nemško mislečih pa Sokolsko društvo ni sprejemalo v članstvo, kolikor se je za njihovo prepričanje vedelo.

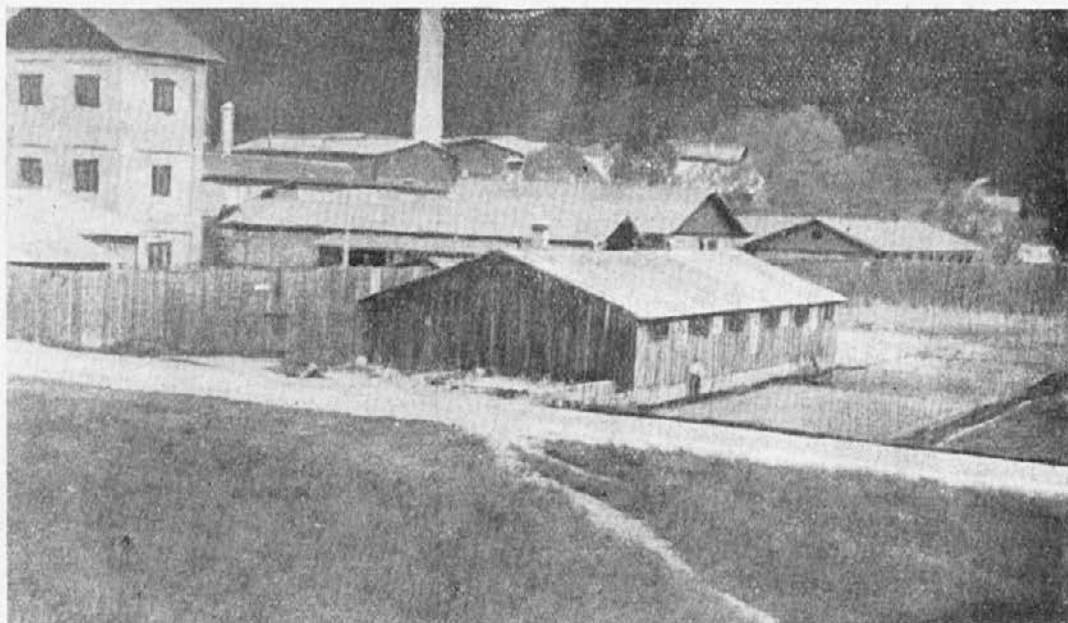
Telovadili so sokoli prve dni po ustanovitvi društva v pritlični šolski sobi osnovne šole, kmalu pa so preuredili bivšo »rusko barako«, ki so jo bile avstrijske oblasti postavile med vojno za ruske ujetnike, v telovadnico in postavili oder za dramske prireditve, koncerte, plesne veselice, zborovanja in predavanja. Preureditev je stala precej truda in denarja, ki so ga člani **prostovoljno** zbrali, deloma pa dobili iz dohodkov prireditev. Iz teh dohodkov so nabavili tudi najpotrebnejše telovadno orodje (konja, bradljo, drog).

Kljub pogosto zelo mučnemu nasprotovanju sokolski misli nasprotnih organizacij in posameznikov Sokolsko društvo v vsem obdobju med obema svetovnima vojnama nikoli ni prestalo s svojim narodno- in telesnovzgojnim delom sokolski ideji predanih in požrtvovalnih članov, članic ter naraščaja. Večkrat je bilo le sedem do osem telovadcev in še manj telovadk. Takrat je društvo v večji meri prirejalo igre, vendar je imelo redno vsako leto vsaj en večji telovadni nastop (v proslavo Uje-

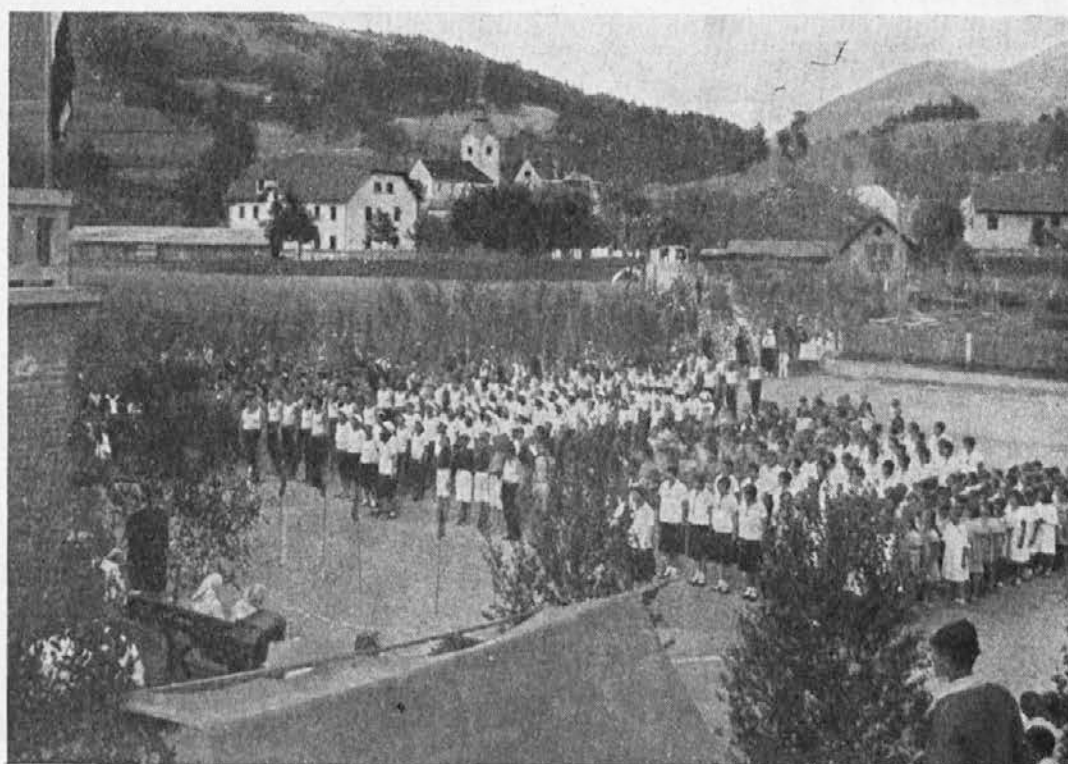
dinjenja, 1. decembra). Te prireditve so vedno zelo lepo uspele in so bile dobro obiskane. Redno so na teh telovadnih nastopih nastopili člani, članice, naraščaj in deca. Če je bilo domačih članov za nastop premalo, so prišli člani iz sosednih sokolskih društev, s Prevalj in iz Dravograda. Večji sokolski javni telovadni nastop je bil tudi ob odkritju spomenika junaku Franju Malgaju, borcu za osvoboditev koroških Slovencev v letih 1918 in 1919, sokolu-socialistu. Okrožnih zletov v Guštanju-Ravnah je bilo več, kar priča o zaupanju v organizatorno sposobnost sokolov na Ravnah.

S svojo vztrajnostjo in sposobnostjo ter ugledom svojih članov si je društvo pridobilo dokajšen vpliv in splošen ugled med domačim prebivalstvom in pri sokolskih društvih okrožja. Začelo je misliti na postavitve sokolskega doma s telovadno dvorano in odrom ter drugimi prostori. Ker je imela osnovna šola poseben fond za gradnjo telovadnice (40.000 din), se je društvo

povezalo z upraviteljem šole Jankom Gačnikom in z okrajnim šolskim nadzornikom Petrom Močnikom, starosta Rožman pa posebej kot ugleden občinski odbornik še s člani krajevnega šolskega odbora s Francem Šulerjem na čelu, da bi šola in »Sokol« skupno ob določenih pogojih postavila telovadnico — Sokolski dom. Člani so zbirali prispevke doma in v sosednih krajih. Sami so posodili društvu znatne vsote (ki jih nikdar niso zahtevali nazaj). Prireditve je sledila prireditvi. Začelo se je tudi prostovoljno delo članov: »kuluk«, dom je rasel in 22. novembra 1931 je bil na zelo svečan način odprt z uspešno telovadno akademijo, ki ji je za 1. december že sledila prva dramska prireditev na novem odru z novimi kulisami, in sicer Milčinskega »Mogočni prstan«. Gradbeni stroški do dneva otvoritve so bili okrog 180 tisoč dinarjev. Pri gradnji so bili še posebno prizadevni Ivo Dretnik, Saša Gracijanski in zidar Jurij Štraser.

»Ruska baraka« pred tovarno — društveni dom v letih 1919—1931

Prireditev ob otvoritvi novega doma (1932). Taka ravnica je bila tedaj pred sedanjim telovadnim domom

Člani »Sokola« so gojili tudi glasbo, zlasti petje. Da bi k petju in salonski godbi pritegnili tudi prebivalce, ki jih ni bilo mogoče pridobiti za telovadbo ali pa se niso hoteli včlaniti v »Sokol« zaradi ideologije Miroslava Tyrša, ki je tudi sokoli na Ravnah niso prikrivali, so predvsem člani »Sokola« Peter Močnik, Janko Rožman in Janko Gačnik ter Ivan Frece ustanovili 20. januarja 1921. leta »Pevsko in godbeno društvo v Guštanju«. Prvi predsednik je bil Ivan Frece, zidar v jeklarni, pevovodja in dirigent godbe Peter Močnik, okrajni šolski nadzornik, tajnik pa ves čas od ustanovitve do razsula leta 1941 Janko Gačnik, upravitelj osnovne šole v Guštanju-Ravnah, ki je bil tudi režiser številnih uspešnih spevoiger in operet, ki jih je društvo prika-

zovalo v Sokolskem domu vedno ob nabito polni dvorani pa tudi v sosednjih krajih, v Mežici, na Prevaljah, v Dravogradu, Slovenjem Gradcu in Libeličah. Iz dohodkov teh prireditev si je društvo za svojo godbo in orkester nabavilo poleg številnega notnega materiala tudi instrumente (harmoniko, bas, tri klarinete, dve trobenti in kompletna tolkala). Zlasti mnogo dohodkov je dala aktualna in uspela opereta »Brezposelni pevec«, ki ji je libreto spisal Janko Gačnik, uglasbil pa Ivan Gabršek, učitelj v Guštanju in član orkestra. Z uspehom je društvo podalo doma in v sosednjih krajih Gregorčič-Sattnerjevo kantato »Jef-tejeva prisega« ter Schwabovo »Jutro«.

Po osvoboditvi je preostali del inventarja, ki so ga znali očuvati nekateri člani

društva tudi za časa okupacije (Rožman, Viternik, Vošank in drugi), prevzelo in lepo tradicijo Pevskega in godbenega društva nadaljevalo Sindikalno kulturnoumetniško društvo Prežihov Voranc, ki mu je bil predsednik dr. Franc Sušnik, ravnatelj ravenske gimnazije, tajnica pa Mira Gačnik, ki je bila ves čas svojega učiteljevanja na Ravnah tudi pianistka pri orkestru, ki ga je zelo spretno vodil kapelnik Joško Herman. Tu je treba omeniti še Hedviko Jamšek, ki se je vsestransko in z uspehom udeleževala kot voditeljica telovadbe in rajalnih nastopov. Bila je dobra pevka, dramska igralka in tudi režiserka že pred drugo svetovno vojno, pa tudi po njej.

Člani »Sokola« Guštanj-Ravne so že leta 1919 ustanovili za prebivalstvo Guštanj-Ravne in okolico ljudsko »Malgajeva knjižnico«, ki je nekaj časa poslovala v Navršnikovi hiši, pozneje v šoli. Leta 1920 jeseni je bila ojačena z okrog 150 knjigami »Sokola« iz Pliberka, ki so jih prinesli s seboj člani »Sokola« iz Pliberka.

Malgajeva knjižnica je z vestnim poslovanjem svojih knjižničarjev imela številne bralce med delavstvom in tudi med kmečkim prebivalstvom.

Ves čas obstajanja društva »Sokol« od leta 1919 do 1941 v Guštanju-Ravnah so se njegovi člani, sokoli in sokolice, udeleževali v vseh smereh: v telesni vzgoji in nacionalno vzgojnem ljudskem prosvetljevanju. Podlaga društva je bila sicer telesna vzgoja, toda globlje in v širše plasti ljudstva mnogo močnejše segajoče je bilo prosvetljalno delo. Telesno vzgojo je vodil tehnični odbor z načelnikom in podnačelnikom na čelu, prosvetljalno in nacionalno vzgojno delo pa prosvetni odbor z društvenim prosvetarjem na čelu. Od l. 1921 dalje pa do l. 1941 je bil društveni prosvetar Janko Gačnik, ki je bil pozneje dalj časa tudi prosvetar Koroškega sokolskega okrožja. Tu je treba omeniti Rudolfa Šimona, upravitelja osnovne šole Tolsti vrh, ki je bil v vmesni dobi dve do tri leta prosvetar, Gačnik pa tajnik. Šimon je bil dober predavatelj, nekaj časa predstarosta društva.

Društvo je v telovadbi doseglo lepe uspehe, vzgojilo je tudi nekaj dobrih telovadcev v okrožnem merilu, to je, da so sodelovali v telovadni vrsti članov na orodju tudi na okrožnih zletih. Stalno je bilo številčno največ sokolske dece na javnih telovadnih nastopih — moški do 20 ženske do 40 — vsi so dobili lične kroje in so skladno izvajali proste in rajalne vaje na vsaki telovadni akademiji društva. Zelo zaželena in priljubljena je bila guštanjska sokolska deca tudi na okrožnih zletih, na okrožnih prostih vajah. Da je bilo v »Sokolu« na javnih telovadnih nastopih največ dece, je pripisati dejstvu, da so bili med učiteljstvom osnovne šole stalno dobri sokoli in sokolice. Iz dece se je razvijal naraščaj, moški in ženske, stalno je tvoril vrsto telovadcev in telovadk, vsaka od 10 do 15 naraščajnikov in naraščajnic. Iz vrst naraščaja se je izpopolnjevalo članstvo. Sprejem naraščajnikov in naraščajnic med članke in članice je bil vsako leto na zelo svečan način s posebno zaobljubo na narodni praznik Ujedinjenja, 1. decembra.

Telesna vzgoja pa je imela svoj namen in pomen tudi v tem, da je vse članstvo,

Za raven trg na Ravnah. Cestni stroji so končno pribužali tudi že na trg. Lepo so ga izravnali in začetno tlakovali. Dekleta preizkušajo, če se bo dala uvesti promenada, da ne bo treba tistih večnih vasovanj samo po kamrah, kjer obleka nazadnje ne pride niti do izraza.

ŠTEVILO NESREČ PO OBRATIH

Obrat	Meseci												Skupno
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
jeklarna	2	7	5	8	5	6	6+1	7	8+2	7	8	4	73+3
kladivarna	1	4+1	3	2	3	3	4	3	2	3	4	—	32+1
valjarna	2+1	2+1	4	3	3	4	2	4	2	—	—	2	28+2
mehan.	5	3+1	—	4+1	1	—	5	4	—+2	5	5	1	33+4
remont	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
promet	2	—	—	1	1	2	1	1	—	1	1	1	11
vzmeti	1	1+1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4+1
energet.	—	—	2	—	—	—	+1	—	—	—	—	1	3+1
gradb.	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—	4
šped.	—+1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1+1
OTK	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	5
komunal.	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	3
skladišče	—	—	—	—	—	—	—	—	+1	—	—	1	1+1
konstr.	—	—	—	—	—	—	+1	—	—	—	—	—	+1
	14	19	16	20	14	18	19	20	14	16	18	12	200
	+2	+4	—	+1	—	—	+3	—	+5	—	—	—	+15
skupaj	16	23	16	21	14	18	22	20	19	16	18	12	215

Opomba:

— To je le prikaz absolutnih števil; bistvo sta stalež oziroma ogroženostna stopnja v posameznih obratih.

— S + so označene nesreče izven tovarne.

— Industrijska šola v tem primeru ni všteta.

— Vidimo tudi, da sta bila najbolj »nesrečna« meseca februar (mrzlo) in julij (vroče).

— Jeklarna je bila januarja in decembra izredno dobra. Od te je ob staležu veliko odvisno in — priznajmo — veliko skupnega uspeha je njenega.

naraščaj in deco z gojitvijo telovadbe na orodju in v prostih rajalnih vajah medsebojno povezovala in jih notranje združevala, tako da so bili aktivni telovadci in telovadke jedro društva. Na prebivalstvo, ki je stalo izven članskih vrst »Sokola«, pa je množično in močnejše vplivalo sokolsko prosvetno delo z uprizoritvami primer- nih dramskih del, z govori, s sokolsko literaturo in predavanji ter javnimi telovadnimi nastopi.

Od časa do časa, vendar ne nepretrgoma kakor pri »Sokolu«, so gojili telovadbo tudi v okviru Delavskega prosvetnega društva »Svoboda« in Delavskih telovadnih enot, pretežno proste vaje (točnejše podatke bi utegnil imeti kronist »Svobode«). Med »Sokolom« in »Svobodo« ni bilo velikih nasprotstev ter je prišlo nekajkrat tudi do sodelovanja pri uprizoritvah dramskih del, o čemer poroča v svojih spominih tudi Lovro Kuhar — Prežihov Voranc.

S telovadbo so večkrat pričeli tudi klerikalni »Orli«, pozneje »Slovenski fantje«. Tudi to delovanje ni bilo tako sistematično in nepretrgano kot pri »Sokolu« in je vidno služilo bolj združevanju in propagandi ko telesni vzgoji. Tudi niso mogli množično zajeti ne delavcev, pa tudi ne kmečkih ljudi, ki se za telovadbo nikdar niso mogli ogreti iz tistih razlogov, ki so glede kmečk-kega prebivalstva omenjeni že pri telovad- cih »Sokola«. Med »Sokoli« in »Orli« ni prišlo do sodelovanja razen pri obče narod- nih manifestacijah, na primer ob odkritju spomenika Malgaju. Ko pa se je hitlerjan- ska propaganda začela širiti tudi v trge in vasi tostran severne meje Jugoslavije, je prišlo v borbi za pobijanje hitlerizma do iskrenega sodelovanja med člani Sokol- skega društva, »Svobode« in tudi »Sloven- skih fantov«. Tako hitlerjanska propagan- da v svojčas razvpitem Guštanju kot »nem- čurskem gnezd« ni dosegla tistih uspe- hov, zlasti ne med delavstvom, kot so jo

pričakovali onstran državne meje petelini hitlerizma.

Sokolska prosveta je vzgajala svoje članstvo, naraščaj in deco predvsem nacio- nalno in socialno v dobre in vztrajne borce za svobodo svojega naroda. To svetlo in jasno priča udeležba predvsem članov in naraščajnikov, članic in naraščajnic v narodno osvobodilni borbi jugoslovanskih narodov. Že na dan napada nacistov, 6. aprila 1941, je prostovoljno vstopilo v ju- goslovansko vojaško posadko okrog Gušta- nja 8 članov, s tolikim številom prostov- oljcev se ni moglo ponašati nobeno drugo društvo v Guštanju. Prijavilo se je še pet

sokolskih naraščajnikov, ki pa zaradi mla- dosti (15 let) in vojaške neizvežbanosti v posadko niso bili sprejeti.

Ko se je začelo razvijati partizansko gi- banje v Mežiški dolini, so šli v partizane Franci Juh, Franci Paradiž, Nesti Plešnik in Bogomir Plešnik, Joško Knez, Franc Krivograd, Ivan Štehar, pozneje Zden- ko Plazovnik, Pongrac, Peter Mihelač in Ivan Globočnik. Nekaj jih je, ki so bili aktivisti OF, med njimi osiveli starosta Janko Rožman, dr. Boštjan Erat in Rudolf Si- mon, Pepca Krivograd, Zinka Trbovšek in drugi. V Titovem taborišču NOV v Gravini v Južni Italiji je Janko Gačnik vodil pro- sveto za primorske Slovence, ki so zapu- stili italijansko vojsko in so se vključili kot partizani v NOB. Na tisoče jih je bilo. V 20 tečajih, ki jih je Gačnik vodil, so se učili slovenskega pravopisa, zemljepisa in zgo- dovine. Za nje je Janko Gačnik sestavil in spisal posebno taboriščno čitanko, ki so jo na ciklostilu razmnožili nad 800 izvodov.

Le dva člana »Sokola«, tik pred izbru- hom vojne še izrazita »desničarja-kraljev- ca«, sta zašla med sodelavce okupatorja.

V borbi za svobodo so padli: Luka JUH, Francelj JUH, Joško KNEZ, Nesti PLEŠ- NIK, Bogomir PLEŠNIK, Štefi TRBOV- SEK, Franjo POROPAT, Franc KRIVO- GRAD in Zdenko PLAZOVNIK.

V internaciji so umorili bivšega starosta guštanjskega »Sokolskega društva« Iva TURKA, nekdanjega podstarosta Rajka KOTNIKA, blagajnika Franja KRIVO- GRADA; težje ranjena sta bila v NOV Ivan ŠTEHARNIK in Franci PARADIŽ.

Sokolsko društvo v Guštanju-Ravnah je torej na časten način začelo svoje delova- nje, ga častno opravljalo in najbolj častno dokončalo, ko so prelivali njegovi najboljši člani kri za pravdo in svobodo jugoslovanskih narodov. Številni ravenski sokoli pa so za ta najvišji ideal človeštva žrtvovali tudi svoja mlada življenja.

Telovadni nastop sokolov na Ravnah (1932)

Naše pismo

Naš list redko izhaja, zato med letom ne drobi toliko o teh stvareh. Med letom kar delamo in si povemo o vsem takem enkrat skupno, takrat pa, kot se spodobi.

Direktorjevo poročilo na zaključnem letnem zborovanju kolektiva, v katerem je zajeto vse, je postalo zato pri nas že kar tradicionalna objava vsakoletne prve številke »Koroškega Fužinarja«.

O delu je povedano, o gospodarjenju, o uspehu ter predvsem tudi o pomanjkljivostih, ki nas še dušijo in katere bo treba odpraviti — pač o vsem tem, kar moramo vedeti, da bomo prav delali.

Prikaz velja za sodelavce, za svojce, za krajane pa še za kako tako mesto, da si bomo na jasnem o dolžnostih in o možnostih, predvsem pa o ukrepih za boljši uspeh. Tovarna ni molzna krava, kot bi morda kdo le domneval, temveč natančna zadeva, katere solidnost je odvisna od pameti in od vrednosti — kvalitete dela.

Pismo na začetnih straneh lista ter pregled plana za leto 1959 sta torej čtivo oziroma študij za nas vse, zato na to branje tu na kraju še posebej opozarjamo.

Ciril, Jože, Slavko, Justa, Tilka, Maks, Micka, Ivan pa se je še pridružil — radost in skrb koroške družine

Se ena taka povest na naših vodah (Alekarjev mlin)

Redakcija te številke je zaključena 22. januarja 1959.

Izdaja: upravni odbor Zelezarne Ravne — Urejuje uredniški odbor — Tiska: Mariborska tiskarna v Mariboru — Odgovorni urednik: Avgust Kuhar

Na kraju je vselej tako

Celovski »Slovenski vestnik« je zadnjič objavil, da je na Štefanovo umrl tudi Alojz Meier Kaibitsch, star 67 let.

Pustimo umrle, če nimamo o njih kaj dobrega povedati — o Kaibitschu Slovenci, žal, nimamo. Tako bomo tudi storili, le vest smo zapisali sem, ki spet potrjuje, da vsako in še tako napenjanje absolutno in brez haska izgine. Koliko je ta mož takratno centralno hudobo za Slovence še sam dodatno stopnjeval, je ugotovljeno. Gre le za to, da se nikakršna hudoba ne izplača, ker se za vsakega tako konča.

Ce bi se ljudje večkrat na to spomnili, bi bili raje dobri in bi bilo na svetu manj gorja.

Voznike in šoferje naprošamo

Ker bo naslednja številka našega lista izšla, ko bo na cestah že spet prah, naslavljamo na šoferje (pa ne samo na naše) tako prošnjo že sedaj, in sicer:

Takoj ko je na cestah prah, avtomobili strahotno vozijo. Vsi so na cesti in kar naprej. Kadar ni prahu, je ta promet mnogo manjši. Do sedaj še niso mogli ugotoviti vzroka tega pojava, čeprav je zanimiv.

Toda ne gre za to, avtomobili so tu, vozniki pa tudi in tako vozimo seveda tudi po prašnih cestah. Prošnja je druga: vsaj takrat, ko so ob izmenah polne ceste ljudi, vsaj tisti trenutek in tam, kjer so te procesije naroda, naj bi nekoliko počakali. Gre samo za minuto, dve, da se ljudem ne zasvinjajo pljuča in obleke na cesti. Tolikokrat je bil namreč primer, da do tuljenja ni bilo na cestah nobenega voza, čim pa smo se vsuli iz tovarne ali iz šole, pa so že švigali sem in tje, kakor da bi čakali kje za ogrom, da bo ogroženost obojestransko toliko večja.

Prosimo torej voznike, da tistih nekaj minut takrat počakajo. Ne bo taka reč.

Poleg šoferjev, ki vozijo, prosimo tudi tiste voznike, ki se vozijo, da takrat malo ustavijo. Pa tudi take vmes, ki jih za tistih nekaj minut res nihče ne potrebuje ne tam, od koder so šli, in ne tam, kamor mislijo iti, naprošamo za to pozornost ob prašnih dneh. Hvala!

ZIMSKO RAZMIŠLJANJE NAŠEGA UREDNIKA

Vkljub temu te v ušesa zebe, in sicer enakomerno v obe, kakor da bi bilo vse v redu. Zato res ni najbolj pametno, da ima človek dvoje ušes. Bolje bi bilo eno samo uho kjerkoli, pa z manjšo plahuto — in da bi na to vsaj slišal.

Na Rusovskem se rodi v vsaki minuti 10 novih državljanov. Umrjejo pa v tem času samo trije. Prirastek je potemtakem 7 ljudi na minuto.

V Ameriki napovedujejo že v naslednjem stoletju milijardo novih zahtevnežev.

In tako povsod na svetu. Neprekinjena proizvodnja, ki ne more ostati brez učinka. Men-da bodo ljudje res prej prišli na Luno kot pa do pameti.